

T.C
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GRAFİK TASARIM ANASANAT DALI
GRAFİK TASARIM PROGRAMI

TÜRK RESİM SANATININ GRAFİK TASARIMA ETKİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Nesrin YİĞİT

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Nuri SEZER

İstanbul - 2010

T.C
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GRAFİK TASARIM ANASANAT DALI
GRAFİK TASARIM PROGRAMI

TÜRK RESİM SANATININ GRAFİK TASARIMA ETKİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Nesrin YİĞİT

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Nuri SEZER

İstanbul - 2010

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

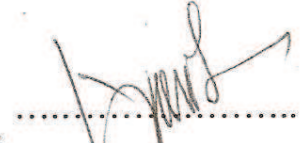
Grafik Tasarım Anasanat Dalı Grafik Tasarım Programı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi **Nesrin YİĞİT** tarafından hazırlanan “**Türk Resim Sanatının Grafik Tasarıma Etkileri**” adlı bu çalışma jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Tarihi : 28.09.2010

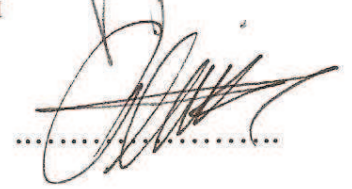
(Jüri Üyesinin Ünvanı , Adı , Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Nuri SEZER
Danışman- HAL.Üniv. Grafik Tasarım ASD Öğr. Üyesi

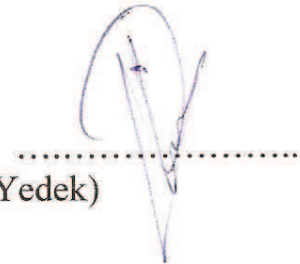
Jüri Üyesi: Prof.Dr.Esin SARIOĞLU
HAL.Üniv. Tekstil ve Moda Tasarımı ASD Öğr.Üyesi

Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Dr.Demet KARAPINAR
HAL.Üniv. Grafik Tasarım ASD Öğr.Üyesi

Jüri Üyesi : Prof.Dr.Şebnem R.TEMİR
HAL.Üniv. Tekstil ve Moda Tasarım ASD Öğr.Üyesi (Yedek)

Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Savaş ÇEVİK
HAL.Üniv. Grafik Tasarım ASD Öğr.Üyesi (Yedek)

ÖNSÖZ

“Türkiye de Resim sanatının Grafiğe Etkileri ve İllüstrasyon ” Türk Resim Sanatı ile grafik arasındaki etkileşimin ele alındığı bu bölümde, biri güdümlü grafik, diğeri Cumhuriyet öncesi ve sonrası Türk resmi ve grafik alanında usta sanatçıların eserlerini inceleyerek Türk resim sanatının grafiğe etkilerini araştırıp, tezimi bu konu üzerine oluşturmaya yöneldim Geçmişten günümüze Türk resim sanatı ve grafiği birlikte götüren ressam grafikerleri inceleyip grafiğin bağımlılığı ve resmin bir o kadar bağımsızlığını bir arada bulunduran usta sanatçıları ve eserlerini inceleyerek etkileri ortaya koyma ve gelecek nesle kalan mirasa sahip çıkabilme bilinci aşlamak.

Yararlandığım kaynakları bulmam konusundaki yardımları için Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Grafik Sanatlar Bölüm Başkanı Sayın Yrd. Doç. Nuri Sezer’e, Sayın Yrd. Doç.Demet Karapınar’a, Sayın Öğr. Gör. Kubilay Dağbatıran’a. Yrd. Doç.Dr. Savaş Çevik’e, konu ile ilgili röportaj isteklerimi geri çevirmeyerek bana değerli zamanlarını ayıran Dünyaca ünlü grafikerimiz Sayın Yurdaer Altıntaş’a, Sayın Selahattin Ganiz’e Sayın Teoman Südor’a, Sayın Gürbüz Doğan Ekşioğlu’na teşekkür ederim...

NESRİN YİĞİT
EYLÜL 2010

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

İÇİNDEKİLER	I
RESİM LİSTESİ	V
GRAFİK LİSTESİ	XV
ÖZET	XVI
ABSTRACT	XVII
GİRİŞ	1
1. TÜRK RESİM SANATI VE GRAFİĞE GENEL BAKIŞ	4
1.1. TÜRK GRAFİĞİNİN GELİŞİMİ	4
1.1.1. Grafğin Tanımı	4
1.1.2. Grafğin Elemanları	5
1.1.3. Türk Resim Sanatının Uygulamaları.....	7
1.2. TÜRKİYE’DE GRAFİĞİN TARİHÇESİ	7
1.2.1. İçerik Açısından İlk Resimlerden Mehmet Siyah Kalem	8
1.2.2. Grafğin Sanat Akımlarından Etkilenmesi	12
2. TÜRK RESİM SANATININ GRAFİĞE ETKİLERİ	20
2.1. TÜRKİYE DE TİPOGRAFI VE RESİM SANATI.....	20
2.1.1. Yazı ve Resim Birlikte Kullanılması	20
2.1.2. İhap Hulusi	21
2.1.3. Sait Maden	25
2.1.4. Abidin Elderoğlu.....	26
2.1.5. Sabri Berkel.....	27
2.1.6. Ergin İnan	28
2.1.7. Devrim Erbil.....	28
2.2. TÜRKİYE’DE İLLÜSTRASYON VE RESİM SANATI.....	30

2.2.1. İllüstrasyon Tanımı	30
2.2.2. İllüstrasyonun Resim ve Grafik Açısından Önemi.....	30
2.2.3. İllüstrasyonda Kullanılan Teknikler.....	30
2.2.3.1. Kurşun Kalem ve Kuru Boya Teknikleri	31
2.2.3.2. Mürekkeple Çizim Teknikleri.....	31
2.2.3.3. Keçeli Kalem ve Marker Teknikler.....	31
2.2.3.4. Sulu Boya ve Anilin Teknikleri	31
2.2.3.5. Guaj ve Tempera Teknikleri	32
2.2.3.6. Akrilik Boya Teknikleri	32
2.2.3.7. Püskürtme Teknikler	32
2.2.4. İhap Hulusi'nin Resim Defterleri, Kullandığı Teknikler	32
2.2.5. Ali Sami Boyar (Ressam- illüstratör).....	41
2.2.5.1. Türkiye de Banknot Tasarımı ve Tasarımcılar.....	44
2.2.6. Necip Akar	54
2.2.7. Münif Fehim Özarman (illüstrasyonları)	55
2.2.8. Sait Maden.....	57
2.2.9. Abidin Dino, Türk Ressam, Karikatürist, Yazar, Film Yönetmeni.....	60
2.2.10. Nazan Erkmen	64
2.2.10.1. Çocuk Gözüyle İstanbul'u Resimledi	64
2.3. TÜRKİYE'DE DERGİ KİTAP KAPAĞI TASARIMI İLLÜSTRASYON.....	65
2.3.1. Tanımı	65
2.3.2. Kitap- Kapakta İllüstrasyon Çalışması.....	67
2.3.4. Abidin Elderoğlu.....	68
2.3.6. Atatürk Resimleri ve İllüstrasyon	69
2.3.7. Münih Fehim Özarman, 1899	78
2.3.8. Mengü Ertel (kitap kapağı)	79
2.3.9. Yurdaer Altıntaş.....	81
2.3.10. Erkal Yavi	81
2.3.11. Sait Maden.....	83
2.3.12. Gürbüz Doğan Ekşioğlu	85
2.3.13. Bülent Erkmen.....	86
2.3.14. İlhan Bilge	88

2.3.15. Haluk Tuncay	88
2.3.16. Güliz Gürel	89
2.3.17. Ramazan Erkut	90
2.3.18. Mustafa Delioğlu	90
2.3.19. Sait Maden	91
2.3.20. Erkal Yavi	92
2.3.21. Emine Bora	95
2.3.22. Abidin Dino	96
2.3.23. Hayat Dergisinde Fikret Mualla	96
2.3.24. Can Göknil	97
2.4. TÜRKİYE’DE AFİŞ VE RESİM SANATI	99
2.4.1. İhap Hulusi Görey	99
2.4.2. Mesut Manioğlu	102
2.4.3. Kenan Temizan	103
2.4.4. Afif Erdemir	104
2.4.5. Mesut Manioğlu	107
2.4.6. Atıf Tuna	108
2.4.7. Yurdaer Altıntaş	109
2.4.8. Mengü Ertel	112
2.5. Türk Sinema Afişleri ve Resim	115
2.5.1. Gevher Bozkurt	115
2.5.2. Neriman Oyman	116
2.5.3. İbrahim Enez	118
2.5.4. Mümtaz Yener	121
2.5.5. Mehmet Bal	124
2.5.6. Suat Yalaz	125
2.5.7. Sezgin Burak	127
2.5.8. Yurdaer Altıntaş	131
2.5.9. Selahattin Ganiz	135
2.5.10. Teoman Südor	137
2.5.11. Gürbüz Doğan Ekşioğlu	138
2.5.12. Mustafa Horasan	141

2.5.13. Asım İşler	143
2.6. Türkiye’de Ambalaj Reklamları, Afişleri	147
2.6.1. İhap Hulusi	147
2.6.2. Atıf Tuna	149
2.7. Türk Resminde ve Grafikde Özgün Baskı Sanatı	151
2.7.1. Mustafa Aslıer	154
2.7.2. Hasip Pektaş	157
2.7.3. Mümtaz Yener.....	158
2.7.4. Mustafa Pilevneli.....	158
2.7.5. Süleyman Saim Tekcan.....	159
2.7.6. Mürşide İçmeli	161
2.7.7. Ergin İnan	162
2.7.8. Turgut Zaim.....	167
2.7.9. Ferit Apa.....	168
2.7.10. Neşet Günal	168
2.7.11. Fethi Karakaş.....	169
2.7.12. Avni Arbaş	169
2.7.13. Ferruh Başağa.....	170
2.7.14. Mazhar Olgun.....	170
2.7.15. Muammer Bakır	171
SONUÇ.....	172
KAYNAKLAR	177
ÖZGEÇMİŞ.....	178

RESİM LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Resim 1.1.: Mehmet siyah kalemin çalışması	8
Resim 1.2.: Mehmet siyah kalemin çalışmalarının pullarda kullanılması	8
Resim 1.3.: Mehmet Can Özer (Mehmet Siyah Kalem adına elektronik müzik albümü)	9
Resim 1.4.: Mehmet Siyah Kalem çalışmasından figürler	9
Resim 1.5.: Yukarıdaki figürler 1987 de pullarda da yer almaktadır.....	10
Resim 2.1.: İhap Hulusi Görey'in alfabe çalışması.....	19
Resim 2.2.: İhap Hulusi nin resimlediği Ramiz Gökçeli'nin hazırladığı Okuma 1.2.3.4.5 kitaplar.....	20
Resim 2.3.: Sait Maden'in Renkli Kaligrafi Çalışması	20
Resim 2.4.: Sait Maden'in Kaligrafi Çalışması.....	21
Resim 2.5.: Sait Maden'in Kaligrafi Çalışması.....	22
Resim 2.6.: Sait Maden'in Kaligrafi Çalışması.....	22
Resim 2.7.: Sait Maden'in Kaligrafi Çalışması.....	23
Resim 2.8.: Sait Maden'in Kaligrafi Çalışması.....	23
Resim 2.9.: Sait Maden'in Kaligrafi Çalışması.....	24
Resim 2.10.: Sait Maden'in Kaligrafi Çalışması.....	25
Resim 2.11.: Abidin Elderoğlu, 1972, Kağıt üzerine karışık teknik	25
Resim 2.12.: Sabri Berke'nin çalışması	26
Resim 2.13.: Sabri Berke'nin çalışması	26
Resim 2.14.: Ergin İnan, Böcekli kompozisyon, tuval üzerine yağlı ve karışık teknik	27
Resim 2.15.: Devrim Erbil, İstanbul, tuval üzerine yağlıboya, 150x180cm, 2007 ...	28
Resim 2.16.: Resim: Devrim Erbil, Kuş bakışı İstanbul, Tuval üine yağlıboya, 2002, 90x110cm	28

Resim 2.17.: İhap Hulusi'nin desen defterleri	33
Resim 2.18.: Kağıt üzerine karakalem,35x28cm,1922.	33
Resim 2.19.: Kağıt üzerine çini mürekkebi, 33x25cm,1923.	34
Resim 2.20: Kağıt üzerine çini mürekkebi, 32x25cm,1923	34
Resim 2.21: Kağıt üzerine karakalem, 44x33cm,1922.....	35
Resim 2.22: Kağıt üzerine çini mürekkebi, 32x25cm,1923	35
Resim 2.23: Kağıt üzerine çini mürekkebi, 33x25cm,1923	36
Resim 2.24: Kağıt üzerine karakalem, 44x33cm,1922.....	36
Resim 2.25: Kağıt üzerine karakalem tekniği,1923	37
Resim 2.26: Kağıt üzerine karakalem,44x33cm,1922.....	37
Resim 2.27: Kağıt üzerine çini mürekkebi,33x25cm,1923	38
Resim 2.28: Kağıt üzerine çini mürekkebi, 32x25cm, 1923	38
Resim 2.29: Kağıt üzerine karakalem, 35x28cm,1922.....	39
Resim 2.30: Kağıt üzerine çini mürekkebi, 33x25cm,1923	39
Resim 2.31: Kağıt üzerine suluboya tekniği,1970.....	40
Resim 2.32: Ali Sami Boyar portre eşi Belkıs hanım	40
Resim 2.33: Ali Sami Boyar, “Feneri İsa Camii”,yağlı boya tablosu	41
Resim 2.34.: Ali Sami Boyarın çalıştığı ilk kağıt paranın üzerine resimleyen ressam grafiker.....	42
Resim 2.35 : Grafiker Mustafa Üstün, resimleri gravür sanatçısı Selahattin Tuğa.	43
Resim 2.36 : Grafiker Mustafa Üstün, resimleri gravür sanatçısı Selahattin Tuğa.	44
Resim 2.37 portreyi Gravür sanatçısı Selahattin Tuga çalışması	44
Resim 2.38 : Arka yüzündeki Atatürk e çiçek sunan öğrenciler kompozisyonunu gravür sanatçısı Şükrü ErTürk yapmıştır.	45
Resim 2.39: Grafik tasarımı Mustafa Üstün, ön yüzündeki portreyi Gravür sanatçısı Selahattin Tuga yapmıştır.	45

Resim 2.40: Arka yüzündeki Mevlana türbesini gravür sanatçısı Şükrü Ertürk çalışmıştır.....	46
Resim 2.41: Tasarımcısı Hidayet Aksu'ya aittir.	47
Resim 2.42: Tasarımcısı Hidayet Aksu'ya aittir.	48
Resim 2.43: Grafik tasarım Hüseyin Şaşmaz yapmıştır.....	48
Resim 2.44: Grafik tasarım Hüseyin Şaşmaz yapmıştır.....	48
Resim 2.45: Grafik tasarım Hüseyin Şaşmaz 'a aittir.	49
Resim 2.46: Grafik tasarım Hüseyin Şaşmaz 'a aittir	49
Resim 2.47: Grafik tasarım Hidayet Aksu ya aittir.	50
Resim 2.48: Grafik tasarım Hidayet Aksu ya aittir.	50
Resim 2.49: Tasarımı Nejla Göksu yapmıştır	50
Resim 2.50: Tasarımı Nejla Göksu yapmıştır	51
Resim 2.51: Tasarımı Nejla Göksu yapmıştır.	51
Resim 2.52 Tasarımı Nejla Göksu yapmıştır.....	51
Resim 2.53 Necip Bey Kremi.....	52
Resim 2.54: Necip Bey biryantini	52
Resim 2.55: Münif Fehim Özarman Karakalem Tekniği	53
Resim 2.56: Münif Fehim, Semt kahvehanesinde Hacivat karagöz.....	53
Resim 2.57: Münif Fehim, Beyazıt Camii	54
Resim 2.58: Münif Fehim, Şehzadebaşı.....	54
Resim 2.59: Sayit Maden'in çalışması	55
Resim 2.60: Sayit Maden'in eskizleri	56
Resim 2.61: Sayit Maden'in Karakalem tekniğiyle Atatürk portresi çalışması	57
Resim 2.62: Sait Maden, Karakalem tekniğiyle Atatürk portresi	57
Resim 2.63: Abidin Dino'nun imzası.....	58
Resim 2.64: Abidin Dino'nun kağıt üzerine kurşun kalem çalışması.....	59

Resim 2.65.: Abidin Dino, kitap kapağı, kağıt üzerine keçeli kalem.....	59
Resim 2.66: Abidin Dino'nun füzeli kalemle eskizi	60
Resim 2.67: Abidin Dino'nun suluboya çalışması	60
Resim 2.68: Abidin Dino'nun eskiz çalışması	61
Resim 2.69: Abidin Dino'nun çalışması	61
Resim 2.70: Nazan Erkmek'in resimlemeleri	62
Resim 2.71: Nazan Erkmek'in resimlemeleri	63
Resim 2.72: Hayat ve İdeal-1932	66
Resim 2.73.: Mihri Rasim tarafından yapılan ve yurtdışında bulunan Atatürk'ün Mareşal üniformasıyla resmi	67
Resim 2.74.: İbrahim Çallı, 1934 (Atatürk portresi)	68
Resim 2.75.: Feyhaman Duran, Atatürk, 1934.....	68
Resim 2.76.: Karpıç Lokantası'nda Saip Tuna tarafından yapılan ve Atatürk'e imzalatılan desen, 1935.....	69
Resim 2.77.: Ratip Tahir Burak, Ressam, Karikatürist, 1925	69
Resim 2.78.: Ramiz Gökçe'nin bir Atatürk çizimi	70
Resim 2.79.: Nazmi Ziya Güran, Atatürk, İstanbul Resim-Heykel Müzesi, 1926....	70
Resim 2.80.: İhap Hulusi Görey'in yıllarca ilkokul birinci sınıflarında okutulan ALFABE'nin kapağını Atatürk'ün siparişi üzerine 1932 yılında tasarladı	71
Resim 2.81. Ali Sami Boyer.....	71
Resim 2.82.: Grafik/Tasarımı Bülent Ateş'e ait2.78.: 26x36 mm boyutlarında hazırlanan pulların	72
Resim 2.83.: Grafik Tasarımı Bülent Ateş'e ait.....	73
Resim 2.84.: Ressam Burhan Özak tarafından hazırlanan pullar	73
Resim 2.85.: Ressam Burhan Özak tarafından hazırlanan pullar	74
Resim 2.86.: 36x52 mm grafik tasarımı Suna Ertekin tarafından yapılmış	74

Resim 2.87.: (keloğlan) Çizgi karakterin pullarda tasarlayan grafiker Bekir Gürgen	75
Resim 2.88.: Hacivat Karagöz tiplerini pullarda grafik tasarımını çalışan sanatçı Murat Çokal'a ait Ofset tekniği ile Ajans-Türk Basımevi'nde basılmıştır.....	75
Resim 2.89.: Kapak resmi, Sururi, İç resim, Münif Fehim Özarman.....	76
Resim 2.90: Kitap kapak resmi Münih Fehim Özarman.....	77
Resim 2.91: Münih Fehim.....	77
Resim 2.92.: Mengü Ertel.....	78
Resim 2.93: Yurdaer Altıntaş'ın dergi kapak tasarımı.....	79
Resim 2.94: Erkal Yavi'nin dergi kapağı tasarımı	79
Resim 2.95: Erkal Yavi, Milliyet Sanat dergi kapağı.....	80
Resim 2.96: Sanat dergi kapağı.....	80
Resim 2.97: Erkal Yavi, Milliyet Sanat dergi kapağı.....	81
Resim 2.98: Sait Maden, Milliyet Sanat Dergisi Kapağı	81
Resim 2.99: Sait Maden, Milliyet Sanat dergi kapağı.....	82
Resim 2.100: Sait Maden, Kitap Kapak tasarım çalışmaları.....	82
Resim 2.101.: Sait Maden, Kapak illüstrasyonu	83
Resim 2.102: Gürbüz Doğan Ekşioğlu, Milliyet Sanat dergi kapağı	83
Resim 2.103: Gürbüz Doğan Ekşioğlu, Milliyet Sanat dergi kapağı	84
Resim 2.104: Bülent Erkmen, Milliyet Sanat dergi kapağı.....	84
Resim 2.105.: Şenol Yoroz, Milliyet Sanat dergi kapağı	85
Resim 2.106.: İsmail Gülgeç, Milliyet Sanat dergi kapağı.....	85
Resim 2.107.: İlhan Bilge, Milliyet Sanat dergi kapağı	86
Resim 2.108.: Haluk Tuncay, Milliyet Sanat dergi kapağı	86
Resim 2.109.: Emre Ulaş, Milliyet Sanat dergi kapağı	87
Resim 2.110.: Kapak: Güliz Gürel	87

Resim 2.111.: Kapak: Ramazan Erkut	88
Resim 2.112.: Kapak , Mustafa Delioğlu	88
Resim 2.113.: Kapak tasarımı ve illüstrasyonu: Sait Maden	89
Resim 2.114.: Kapak tasarımı ve illüstrasyonu: Sait Maden	89
Resim 2.115.: Sait Maden'in kitap kapağı tasarımı	90
Resim 2.116.: ABC yayınları / 1980 - ilk basım kapak çizimi: Erkal Yavi	91
Resim 2.117.: Erkal Yavi, kitap kapak tasarımı	91
Resim 2.118.: Mustafa Delioğlu, kapak tasarımı	93
Resim 2.119.: Tasarım Emine Bora - Kapak Resmi: Abidin Dino	94
Resim 2.120.: Fikret Mualla, 1972,35x32cm, Gece hayatı tablosunun posterı	95
Resim 2.121.: Can Göknel'in kitap kapağı tasarımları	95
Resim 2.122.: Can Göknel'in kitap içi resimlemeleri	96
Resim 2.123.: İhap Hulusi Görey'in Sümerbank afiş çalışması.....	98
Resim 2.124.: İhap Hulusi Görey'in Yalova kaplıcaları tanıtım afiş çalışması	99
Resim 2.125.: İhap Hulusi Görey, beykoz ayakkabı reklam afişi	99
Resim 2.126.: İhap Hulusi Görey, Sosyal içerikli afiş	100
Resim 2.127.: İhap Hulusi Görey, Sosyal içerikli afiş	100
Resim 2.128.: İhap Hulusi Görey Milli piyango afişi	101
Resim 2.129.: Mesut Manioğlu Başak Sigorta Afişi.....	102
Resim 2.130.: Kenan Temizan'ın afiş çalışması	103
Resim 2.131.: Atif Erdemir, Gripin afişi	104
Resim 2.132.: Atif Erdemir, Sabun afişi	105
Resim 2.133.: Atif Erdemir, Sabun afişi	105
Resim 2.134.: Mesut Manioğlu'nun afiş çalışması	106
Resim 2.135.: Mesut Manioğlu'nun afiş çalışması	106

Resim 2.136.: Atıf Tuna'nın afiş çalışması	107
Resim 2.137.: Atıf Tuna'nın Galatasaray Eşya Piyangosu 1047 çekilişi 72 cmx100 cm	108
Resim 2.138.: Yurdaer Altıntaş'ın Dormen Tiyatrosu Afişi, 1990, 57x82 cm	108
Resim 2.139.: Yurdaer Altıntaş, Keloğlan çocuk tiyatrosu afişi, 1968, 33x33 cm	109
Resim 2.140.: Yurdaer Altıntaş, Polonya filmleri haftası, 2000, 50x70 cm	110
Resim 2.141.: Tiyatro Afişi,1991,57x82cm	110
Resim 2.142.: Nasrettin hoca resimlemesi,1971	110
Resim 2.143.: Mengü Ertel'in afiş çalışması	111
Resim 2.144.: Mengü Ertel'in afiş çalışması	112
Resim 2.145.: Mengü Ertel'in kültürel afişleri	112
Resim 2.146.: Mengü Ertel'in afiş çalışması	113
Resim 2.147.: Mengü Ertel'in afiş çalışması	113
Resim 2.148.: Mengü Ertel'in afiş çalışması	114
Resim 2.149.: Gevher Bozkurt-1985	115
Resim 2.150.: İlk renkli Türk filmi afişi "Halıcı Kız" Gevher Bozkurt- 195349x35 cm.	116
Resim 2.151.: Neriman oyman-çerçevesi durolit üzeri yağlıboya46x60cm	117
Resim 2.152.: "Kilit" Filminin afiş illüstrasyonu, ressam Neriman Oyman tarafından hazırlandı.	117
Resim 2.153.: İbrahim Enez Yeşilçam sinema afiş sanatçısı	118
Resim 2.154.: İbrahim Enez sinema afiş çalışması	119
Resim 2.155.: İhap Hulusi Görey Milli piyango afişi	122
Resim 2.156.: Mevleliler, 1998	123
Resim 2.157.: Mehmet Bal'ın afişi	124
Resim 2.158.: Mehmet Bal'ın afişi	125
Resim 2.159.: Karaoğlan (1963)	126

Resim 2.160.: Suat Yalaz'ın Keloğlan afişi	126
Resim 2.161.: Sezgin Burak'ın afiş çalışması	127
Resim 2.162.: Sezgin Burak'ın afiş çalışması	127
Resim 2.163.: Sezgin Burak'ın Hayat Dergisinde Karakalem çalışması	128
Resim 2.164.: Sezgin Burak'ın Hayat Dergisinde resimleme.....	129
Resim 2.165.: Sezgin Burak'ın Hayat Dergisinde resimleme	129
Resim 2.166.: Sezgin Burak'ın Hayat Dergisinde suluboya çalışması	130
Resim 2.167.: Sezgin Burak'ın Hayat Dergisinde Karakalem çalışması	130
Resim 2.168.: Yurdaer Altıntaş, Tiyatro Afişi, 1966, 70x100cm	132
Resim 2.169.: Yurdaer Altıntaş ile sohbet. Grafik tasarımcı, tiyatro, sinema afişleri, ve resimlemelerini anlatıyor. (10 Ağustos 2010)	133
Resim 2.170.: Selahattin Ganiz tezimle ilgili sorularımı inceleyip cevaplarırken ...	135
Resim 2.171.: Selehattin Ganiz, Kağıt üzeri akrilik boya – 25x30 cm	135
Resim 2.172.: Selahattin Ganiz, Yemyeşil Eylül Düşlerinde 19x24 cm Kağıt üzerine karışık teknik.....	136
Resim 2.173.: Selahattin Ganiz resmi afişte.....	137
Resim 2.174.: Teoman Südor, 1998, sürrealist kompozisyon, tuval üzerine yağlıboya, 92x117cm	137
Resim 2.175.: Teoman Südor konuyla ilgili görüşlerini anlatırken desen çiziyor	138
Resim 2.176.: Ressam olmak istiyordum. Resimlerim kullanıldığı alana göre isimlendiriliyorlar. Karikatür, İllüstrasyon, resim	139
Resim 2.177.: Gürbüz Doğan Ekşioğlu, Medyasoft,2009 takvimi illüstrasyon, karışık teknik.	139
Resim 2.178.: Gürbüz Doğan Ekşioğlu, Medyasoft,2009 takvimi illüstrasyon, karışık teknik.....	140
Resim 2.179.: Gürbüz Doğan Ekşioğlu, Nowta posta için, 2006 Takvimi, illüstrasyon, karışık teknik.	140
Resim 2.180.: Gürbüz Doğan Ekşioğlu, Anadolu Hayat Emeklilik için, 2009 Takvimi, illüstrasyon, karışık teknik.	141

Resim 2.181.: Gürbüz Doğan Ekşioğlu'nun illüstrasyonu.....	142
Resim 2.182.: Teoman Südor konumla ilgili görüşlerini anlatırken desen çiziyor	142
Resim 2.183.: Mustafa Horasan karışık teknik çalışması	143
Resim 2.184.: Mustafa Horasan, 2006, kağıt üzerine yağlıboya çalışması	143
Resim 2.185.: Mustafa Horasan, tuval üzerine yağlıboya, 140x160cm, 2005, figürlü kompozisyon	144
Resim 2.186.: Mustafa Horasan, karışık teknik	144
Resim 2.187.: Asım İşler'in afiş üzerine akrilik çalışması.....	145
Resim 2.188.: Asım İşler,150x150cm,Mercan Gülleri, Tuval üzerine yağlıboya ..	145
Resim 2.189.: Sabri Berkel'in Hayat Dergisinde Karakalem tekniği ile Atatürk Portresi	147
Resim 2.190.: Anadoluuygarlıklarıkültürlogoları2002 tuval üzerine akrilik 166x100 cm.....	147
Resim 2.191.: İhap Hulusi Görey'in İş Bankası afişi.....	149
Resim 2.192.: İhap Hulusi Görey'in çalışması.....	149
Resim 2.193.: İhap Hulusi Görey, ilaç ambalaj tasarımı	150
Resim 2.194.: Atıf Tuna'nın Samsun Sigara çalışması	151
Resim 2.195.: Atıf Tuna'nın traktör çalışması	151
Resim 2.196.: Atıf Tuna'nı rize çayı çalışması	152
Resim 2.197.: Atıf Tuna'nın likör çalışması	152
Resim 2.198.: Mustafa Aslıer özgün baskı çalışması	156
Resim 2.199.: Mustafa Aslıer özgün baskı çalışması	157
Resim 2.200.: Mustafa Aslıer, Köylü, 9x12 cm, Linol oyma-basma	157
Resim 2.201.: Mustafa Aslıer özgün baskı çalışması	158
Resim 2.202.: Hasip Pektaş renkli özgün baskı çalışması	159
Resim 2.203.: Mümtaz Yener, Manzara, 13x18 cm,Metal oyma-basma	159

Resim 2.204.: Mustafa Pilevneli, Marmaris, 1993, tuval üzerine yağlıboya, 50x68cm.....	160
Resim 2.205.: Süleyman Saim Tezcan'ın renkli baskı çalışması	161
Resim 2.206.: Süleyman Saim Tezcan'ın renkli baskı çalışması	162
Resim 2.207.: Mürşide İçmen'in baskı çalışması	163
Resim 2.208.: Mürşide İçmen'in baskı çalışması.....	163
Resim 2.209.: Ergin İnan'ın renkli baskı çalışması.....	164
Resim 2.210.: Turgut Zaim, Yörükler, 18,5x22 cm, Linol oyma-basma	168
Resim 2.211.: Ferit Apa, Yaşlı kadın 22x28 cm	169
Resim 2.212.: Neşet Günal, Çamaşırıcı, 15,5x21,5 cm, Metal oyma-basma	169
Resim 2.213.: Fethi Karakaş, Kahvede oturanlar, 13x16 cm, Taş Basma (Litografi).....	170
Resim 2.214.: Avni Arbaş, Portre 6,5x8,5 cm, Metal oyma-basma.....	170
Resim 2.215.: Ferruh Başağa, Fethi Karakaş'ın, Portresi, 18x23 cm, Taş basma(Litografi)	171
Resim 2.216.: Mürşide İçmen'in baskı çalışması.....	171
Resim 2.217.: Muammer Bakır Çoban, 28x55 cm, Tahta oyma-basma	172

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1.1: Görsel sanat akımların kronolojik tablosu	13
--	----

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı	: Nesrin Yiğit
Anabilim Dalı	: Grafik Tasarım Anasat Dalı
Programı	: Grafik Tasarım
Tez Danışmanı	: Yrd.Doç. Nuri Sezer
Tez Türü ve Tarihi	: Yüksek Lisans – Haziran 2008

TÜRK RESİM SANATININ GRAFİĞE ETKİLERİ

ÖZET

Sanayi devrimi sonrasında oluşan ekonomik rekabet ortamından etkilenen endüstriyel ürünler tasarımı, reklamcılık, tanıtım ve pazarlama ile etkileşimdeki grafik tasarım uygulamaları, kendi içinde fark oluşturmak için resim gibi diğer sanat uygulamalarından etkilenmiştir.

Bu çalışmada Türk resim sanatının grafik tasarımdaki etkileri çeşitli sanatçıların illüstrasyon, tipografi, afiş gibi alanlarda verdikleri eserler dikkate alınarak incelenmiştir.

İlk olarak Türk resim sanatı ve grafik tasarıma genel bakış yapılmış olup tarihsel gelişimi hakkında bilgi verilmiştir.

Daha sonra tipografi, illüstrasyon, kitap ve dergi kapağı tasarımı, afiş tasarımı ,sinema afişleri, ambalaj tasarımında ve özgün baskı alanlarında Türk sanatçılarının uygulamaları incelenerek Türk resim sanatının bu alanlardaki etkileri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk resim sanatı + grafik

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Nesrin Yiğit
Field : Institute of Social Sciences
Program : Department of Graphic Design
Supervisor : Lecturer Nuri Sezer
Degree Awarded and Date : Master, september 2010

EFFECTS OF TURKISH PICTURE ART ON GRAPHICAL DESIGN**ABSTRACT**

Graphical Design applications is interacted with Industrial Product Design, Advertising , Presentation and Marketing are influenced directly by Economical competition which was triggered by Industry Revolution In order to provide competition differentiation and superiority according to other applications, Graphical Designer are influenced by other art area like picture art. In this study, effects of Turkish picture art on graphical design are observed by considering some applications on typography, poster art, illustration.

Firstly, Turkish picture art and graphical design is evaluated generally with historical progression.

In the next section, effects of Turkish picture art on graphical design are observed by considering applications of Turkish artists on typography, illustration, book and magazine cover design , poster design and movie posters package design and printmaking .

GİRİŞ

Grafik ile resim arasındaki etkileşimi ele almadan önce bu iki kavramı tarif etmekte yarar olduğu kanısındayım. Grafiğin kısa ve genel bir tarifini yapacak olursak bu kavram bir problem çözmek üzere işlev ile sanatın bir araya geldiği yaratıcı bir etkinliktir. Grafik sözel ifadenin sembolik işaretlerle aktarılması olan yazı ile görsel imgeyi, seçen estetik kriterler içerisinde bir araya getiren, bir fikri iletme, bir ürünü tanıtmak, bir etkinliği duyurmak gibi konuları kitlelere aktarma işlevini üstlenir. Resim sanatçının kendi iç dünyasını veya bulunduğu ortamın onda uyandırdığı duygu ve düşünceleri ifade etmek üzere seçtiği estetik kriterler içerisinde gerçekleştirdiği yaratıcı bir etkinlik olarak tanımlayabiliriz.

Türk resim sanatının Fatih Sultan Mehmet döneminde portresini yaptırması sınırlı geleneksel sanat anlayışının değişmesi için yeterli olmamıştır. Türk resminin 1793'te kurulan Mühendishane-i Berr-i Hümayun'da resim dersinin okutulmasıyla sanatta gelişmeler başlamıştır. Askeri okulların yanı sıra giderek sivil okullarda da resim dersleri okutulmaya başlanmıştır. Türk ressamlarının üretim sürecine girdiği, Sanata olan ilginin artışı “güzel sanatlar okulu” nun açılmasını gündeme getirmiştir. “Güzel Sanatlar Akademisi 1883'te “Sanayi-i Nefise Mektebi” adı ile kurulmuştur. Türk resminin gelişiminde önemli rolü olan bu okulun Avrupa'ya gönderdiği öğrenciler, beraberlerinde gözlemleri, tecrübeleri, sanat anlayışlarını da beraberinde getirip istedikleri ölçüde faydalanmışlar veya kendi üsluplarını ortaya koymuşlardır. 19. Yüzyıl Türk resim estetiğine yeni bir yaklaşım kazandırmışlardır.

Türk resminin gelişimi Osmanlı sarayında olduğu gibi Cumhuriyet döneminde de ilgi ve himaye görmüştür. Bu dönemde 1924 yılında resim konusunda yurt dışına gönderilen ve Yurt dışı eğitimlerinden sonra yurda dönen sanatçılar, “Müstakil Sanatçılar Birliği (1929)” adı altında toplanmışlardır.

Ancak daha da büyük başarıyı 1933'te kurulan D Grubu gerçekleştirerek Türk resminin gelişmesini sağlamıştır. Avrupa'daki çeşitli atölyelerde eğitim görmüş

sanatçıların oluşturduğu D Grubu, 1933'te Batıda yaygın sanat akımlarını Türkiye'ye getirerek Türk resminin Avrupa'yı geriden takibine son vermenin yanında Türk resminde kimlik arayışlarının başladığı bir grup olmuştur.

Avrupa'ya eğitim amaçlı birçok ressam gönderilmiş, aynı şekilde de Avrupa'dan sanatçılar getirilerek Batı'nın sanat görüşü Türk Resim Sanatı içerisinde yayılmaya başlamıştır. 1940'lardan sonra gruplaşmalar azalmaya başlamış ve kişisel çıkışlar önem kazanmıştır. Yavaş yavaş soyut resmin uzantıları gündeme gelmeye başlamıştır.

Günümüz Türk Resmi'nde eğilimler oldukça fazla ve bir o kadar da çeşitlidir. Özel galerilerin devreye girmesi, sanat eğitim kurumlarının genişlemesi, özel kuruluşların destekleyici katkıları, sanatçı sayısındaki artışı olumlu yönde etkilerken üretiminde çoğalmasına yol açmıştır. Eğilimler de sanatçı sayısına paralel olarak çeşitlenmiştir. Klasik ve izlenimci anlayış'tan doğa gerçekçiliğine dayalı soyutlayıcı eğilimlere salt soyut çıkışlara anlatımcılığa, kavramsalcılığa varıncaya kadar değişik yönelişler günümüz Türk Resmi'nin dinamik yapısında etken olmaktadır.

Uzun yıllar içerisinde Türk Resim Sanatı'na gerçekten gönül veren kendini kabul ettirmiş pek çok ressam yetişmiştir. Özellikle 1970'lerden sonra akademili ressamlar adından sıkça söz ettirmektedirler. Akademi kadrolarında görev yapan, çalışmaları ile kendini kabul ettirmiş ve birçok kitleye ulaşmayı başarmış ressam, sanat eğitimciler yaptıkları başarılı çalışmalarla, açmış oldukları sergilerle özellikle de yetiştirdikleri çok sayıda sanatçıyla Türk Resim Sanatı'nda silinemeyecek izler bırakmışlardır. Bu sanatçılardan bazıları yalnız resim alanının da değil sinema, tiyatro sosyal içerikli konularda afiş tasarımı, kitap kapağı ve içi resimleme, ürün firma, banka tanıtım afişleri ve ambalaj tasarımı yaparak reklam sektöründe de söz sahibi olmuşlardır.

Grafik bugünkü anlamda bir etkinliğe dönüşmesi dünyayı etkileyen endüstri devrimine koşut olarak gelişen sanat hareketleri sayesinde mümkün olmuştur. Almanya, Fransa, İngiltere, İsviçre'nin ekonomik çöküş yaşaması üretici firmaları harekete geçirip endüstriyel anlamda tasarım ve reklamı ön plana çıkartma çabası

batı dünyasında meydana gelen köklü değişimlere neden olmuştur. Buna paralel olarak ortaya çıkan yeni sanat hareketleri, mevcut sanat ve tasarım ortamını temelinden değiştirerek, endüstriyel bir dünya için yeni bir “dünya görüntüsü yorumu getirmişlerdir. Bu sanat hareketlerinin ifade aracı ise çoğunlukla grafik ve yazı olmuştur.

Grafik tasarımda iletişim kurmak ana amaç ise, grafik tasarım ürününün görsel biçimi ile iletilmek istenen mesajın arasındaki bağ göz ardı edilemez. Sağlam oluşmamış bağ grafik tasarım ürünün üzerindeki mesajı iletmesi mümkün olmayacağından, başarılı bir tasarımdır denilemez. Verilecek mesaj anlamını biçimin ürün ile olan ilişkisi üzerinde bulur. Seçilecek görsellik ve yazı karakterinin niteliği, boşlukta ne şekilde kullanıldığı gibi biçimle ilgili kararlar, mesajın iletilmesindeki başarı ya da başarısızlığın belirleyicisi olarak rol oynarlar.

Modern Sanat Hareketleri olarak adlandırılan yenilikler sanatçıların grafik tasarım için tamamen yeni bir görsel dil yaratmaları ve çağımızdaki görsel iletişimi doğrudan etkilemeleri önemlidir.

Türkiye de ilk reklam ajansını kurup önemli değişimlere imza atarak büyük bir sanat hareketi başlatan ünlü reklamcı ve iş adamı eli acıman olmuştur. Grafik tasarımda ilk profesyonel çalışmalara imzasını atan Türk grafiker İhap Hulusi Görey dir. Sanatçının çalışmalarında serbest tekniklerle çalışılmış resimleri de bulunmaktadır.

1. TÜRK RESİM SANATI VE GRAFİĞE GENEL BAKIŞ

1.1. Türkiye de Grafiğe Genel Bakış

1.1.1. Grafiğin Tanımı

Grafik tasarım, bir düşünceyi, bir duyguyu ya da nesnel evrenin bir parçasının resimsel öğeleri ve fotoğrafları iki boyutlu düzlem ya da üç boyutlu formlar üzerinde kullanarak anlatmaktır.

‘Çizme, boyama, baskı, resim ve çeşitli resim teknikleri ile tasvir edilir; çizgiyle yapılan muhtelif şekil, resim ya da eşyayı çizgi ve resimle götürme’ olarak tanımlanır. Bir başka tanımda ise; ‘resim ve fotoğraf yoluyla yapılan tüm iletişim araçlarına verilen isim;bir diğerinde ise görsel semboller ve fotoğraflarla mesaj toplama ve aktarma yöntemi olarak’ tanımlanmıştır. Bütün bu tanımlar grafiğin bir yüzey üzerinde sembol ve fotoğraf ile görüntü oluşturma yöntemlerinden yararlanarak bir tasvirde bulunmayı anlatmaktadır (Ersöz, 1993:21).

Osmanlı döneminde Sinan bey, Nakkaş Hasan Paşa, Nakkaş Kalender gibi sanatçılar çok sayıda resimlemeler yapmışlardır. 15.yy. da yaşamış olan Mehmet Siyahkalem de Türk sanatında önemli yeri olan bir sanatçıdır. Asya steplerinde doğanın sert koşullarıyla mücadele eden göçebe halkın yaşamından kesitler sunar. 1730’ da İbrahim Müteferrika tarafından basılan Tarihi Hindi Garbi (Batı Hint ya da Amerika Tarihi) adlı kitap Türk basımcılık tarihinin ilk resimli kitabı olma özelliğini göstermektedir. İçinde 13 adet resim vardır.

Türkiye Cumhuriyeti’ nin ilk yıllarında yayın hayatı ile ilgili en önemli kültür olayı harf devrimidir. Özellikle eğitim amaçlı kitaplarda okumayı kolaylaştırmak, anlaşılır kılmak ve büyük devlet kuruluşlarının çalışmalarını halka duyurabilmek için grafik ürünlere ve dolayısıyla sanatçılara gereksinim duyulmuştur. 1923 yılında Galatasaray Lisesinde kendisinin ve Türk afişçiliğinin ilk sergisini açan İhap Hulusi Görey, Cumhuriyet Döneminin ilk tasarımcılarından. İhap Hulusi, afişlerindeki sağlam desen gücüyle anılır. Bu dönemde Kenan Temizan, Atıf Tuna, Mithat Özar,

Faruk Morel, Tarık Uzmen, Yusuf Karaçay ve Mashar Resmor grafik ürünler veren diğer sanatçılardır. 1960' larda kitap resimlemelerinde bir gelişme gözlenmektedir. Redhouse Yayınevi'nin renkli resimli, özenle düzenlenmiş ve basılmış kitaplar çıkarma isteği, genç sanatçıların ortaya çıkmasında katkıda bulunmuştur. Bu dönemin başarılı kitap çizerleri, Mustafa Eremektar, Tan Oral, Mehmet Sönmez, İsmail Gülgeç gibi sanatçılardır. İlk resimli kitap, 1964 yılında Mustafa Eremektar tarafından yayınlanan "Tembel Karakaçan" dır. Ressam, karikatürist ve çizgi roman yapımcısı olan Eremektar, Milliyet dergisi için de "Uzay Çocukları"nı çizmekteydi. Abidin Dino, Nuri Abaç, Nevzat Akoral, Orhan Peker ve Adnan Turan gibi usta ressamlar da çok sayıda kitap resimlemesi çalışmışlardır.

1.1.2. Grafiğin Elemanları

- Tipografi İllüstrasyon
- Kurumsal Kimlik Tasarımı
- Web Tasarımı
- Ambalaj Tasarımı
- Ara yüz Tasarımı
- İnter aktif Tasarım

Türk resim sanatı ile grafik arasındaki etkileşimin ele alındığı bu bölümde, Cumhuriyet öncesi ve sonrası Türk resim alanından seçilmiş grafiker ressamların eserleri incelenmektedir.

Grafikte iki önemli olgu vardır. Sanatçı ve Üretici grafiğin mutfağında pişirdiklerini tüketiciye sunabilme sanatını icra ederler. İşin boyutu fikir oluşturmak, fikri sunmak ve fikri satmaktır. Grafiker üretken olmak için ihtiyacı olan tam donanıma sahip olmalı. Kaliteyi yakalamak için opsiyonel donanıma sahip olmak, daha sonra çevre oluşturma ve fikri sunma ve satma başlar. (Reklamcı nedir? Nasıl reklamcı olunur? Ağustos- 2008)

“Sanat ve reklamcılık arasındaki ilişki, daima yoğun tartışmalara konu olur. Aslında hiçbir reklamcı, sanatçı olmak için çaba göstermez. Sanatçılarda reklamcılıktan uzak dururlar. Ancak bazı reklamlar birer sanat yapıtı olduğu tartışma götürmez bir gerçek. Jules Cheret ve Henri de Toulouse Lautrec gibi afiş sanatçılarının, Rene Magritte ve Andy Warhol gibi ressamların, çalışmalarında reklam özellikleri ağır basar”. (E.Becer, 2006: 239).

Tanıtılacak ürünün bir reklam tasarımında insanların ilgisini çekebilmek için, reklam sayfasında baş aşağı duran bir adam resmi konabileceği örneği verilmiş. Reklam tasarımında düşü gücünü ve yaratıcılığın olması, yazılanların her sözcüğü, her grafik sembol, her gölge aktarmaya çalışılan mesaja destek olmalıdır. Sanat adına yapılan işin başarısı ortaya çıkan işten belli olur. Egolar bir kenara bırakılmalı. Bir grafik tasarımcı, hem hizmet verdiği sektörleri ve müşterisini, hem de onun rakiplerini çok iyi tanımalı, araştırma yapmalı. Ve en önemlisi de, hangi sektör olursa olsun, yapılacak olan tasarımın müşteri ile bire bir özdeşleşmesi ve kendi başına da son derece özgün olabilmesi. Tabi teknolojileri de çok iyi bilmek gerekiyor. Uygulamada problem yaratmayacak tasarımlar yapılmalı.

Reklam resimlerinin etkileri duygusal ve düşseldir. Kontrast renkler net, kalıcı, iz bırakıcı renkler kullanılır. Reklam resimlerinin fiziksel özellikler olmalı, üretici tüketici tarafından olumlu duygular uyandırmalı, resim ürünün markasıyla uyumlu olmalı, resmin algılanma süresi ne kadar kısa olursa o kadar tercih edilir. Resim ürüne gelir sağlatıcı olmalı. Ürünün özelliklerini kısa zamanda anlatabilmeli. Resimlenen ürünün boyutu ilanın üçte birinden fazlasını kaplamalı. Resimler ürünü dikkat çekici şekilde büyük göstermeli. (Teker, 2009:144-148).

1943'te bugünkü adı MSÜ Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik, Afiş, Sinema-TV, Türk Süsleme Bölümleri vardı. Süsleme Sanatları Bölümü, Resim, Heykel ve Mimarlık Bölümü gibi Güzel Sanatlar Fakültesi Süsleme Sanatları'nda Afiş Atölyesi vardı, Grafik yoktu. Grafik Atölyesi'nin adı Afiş Atölyesiydi.

İlk sanatçılar afiş sanatında, söz ve resim ilişkilerinde etkin, kalıcı değişikliklere öncü olmuşlardır. İlk Türkiye de afişleriyle ve kendine özgü çizgi ve

desenleriyle grafik tasarıma üçgen imzasıyla kendisini tanıtan İhap Hulusi Görey dir. (Grafikerler Meslek Kuruluşu, 1990:11).

1.1.3. Türk Resim Sanatının Uygulamaları

Ürünün başarısında ambalajın üzerindeki elementler içerisinde en büyük etkiyi paketin kendisi yapar. Ambalajın üzerindeki günlük yaşantımızda en çok okunan şeydir ve reklâm kadar etkilidir.

Ambalaj tasarımı fonksiyonun alanı son yıllarda o kadar büyüdü ki iki ya da üç yıl önce düşünülmeyen yeni yöntemler kazandı. Tasarımcıların kendileri kısa bir zaman önce şu anda girdikleri birçok alanı beklemişlerdi. Şu anda tasarımcılar direkt olarak yönetim, muhasebe, satış satın alma, mühendislik, üretim, pazar, araştırma daha doğrusu bütün bu alanlarla iç içe girmişlerdir.

Paketlemenin bu döneminde ortaya çıkan değişimler tasarımcının yenmeye çalıştığı zorlukları sergilemektedir. Tasarımcının genişleyen katkıları günümüzün paketleme görüşünde kabul edilmektedir. Bu katkılar malzemede, paket yapımında, makine ve ticarete yaygın olarak bilinen gelişmelere şüphesiz ayak uyduruyor. Gerçekte, paketlemenin diğer alanlardaki gelişimler yüzünden paket tasarımı alanı yeni aktivite alanlarına ulaşmaktadır (Anonim, 1994:39).

1.2. TÜRKİYE DE GRAFİĞİN TARİHÇESİ

İnsanlar yazıyı bulmadan önce resimler ve simgeler aracılığıyla haberleşirlerdi. Bilinen en eski görsel iletişim örnekleri Taş Devri ve Cilalı Taş Devri arasındaki dönemde ilk insanların mağara duvarlarına yaptığı basit resimlerdir. Yazılı iletişim Mezopotamya'da çiviyazısı, Eski Mısır'da hiyeroglif yazının ortaya çıkışıyla başladı. 15. ve 16. yüzyıllarda geliştirilen oyma baskı tekniğiyle yapılmış ürünler bilinen ilk grafik tasarım örnekleridir). 18. yüzyıl sonunda geliştirilen taşbaskı (litografi) tekniği grafik işlerine yeni bir boyut kazandırdı. Grafik sanatların doğuşu 19. yüzyıl sonlarına rastlar. Grafik sanatlar başlangıcından günümüze kadar ekonomik, siyasal, kültürel ve teknolojik gelişmelerden en çok etkilenmiş sanat dallarından biridir.

Resim 1.3.: Mehmet Can Özer (Mehmet Siyah Kalem adına elektronik müzik albümü)³

Mehmet Siyah Kalem adına 21. Y.yılda Mehmet Can Özer tarafından bilgisayarlı müzik albümü yapıp adını da siyah kalem vermiştir. Albüm kapağına Mehmet Siyah Kalemin figürlerinden biri grafik tasarım ürünü olan CD kapağına tasarlanmıştır. Aynı figür pullarda da kullanılmış.

Resim 1.4.: Mehmet Siyah Kalem çalışmasından figürler⁴

³ <http://www.akmuzik.com.tr/data/albumcovers/size170/8698540890223.jpg>

⁴ <http://3.bp.blogspot.com/> (Milliyet sanat eylül 209 syf.67)

Türk dilinde resim yapan, ressam için verilen isimdi nakkaş. Osmanlı döneminde nakış yapan, desen çizen, minyatür yapan sanatçılara denirdi. Çağı ve coğrafyası tarih içinde kaybolmuş bir nakkaş ustasıdır. Bir dizi eskimiş kaotik figürün yaratıcısı farklı tarzı olan bu nakkaşın yaşamı ile ilgili maalesef bilgi çok azdır. Hatta figürlerin çoğunun farklı resamlara ait olup imzasız olduğu için Mehmet siyah kaleme ait olduğu konusunda tereddüt düşen tarihçiler olduğu bilinir. Ancak bu figürlerle grafik tasarım ürünü olan posta pulları ve Mehmet can özer in CD kapağına tasarlandığına göre telif konusu ve tarihçilerin iddiası bizim konumuzun dışında kalıyor. Figürlerin toprak rengi ve tonlarında kullanılmış olması mağara resimlerini anımsatıyor.

Resim 1.5.: Yukarıdaki figürler 1987 de pullarda da yer almaktadı⁵r.

⁵ <http://images.gittigidiyor.com/1756/1987-Mehmet-Siyah-Kalem.jpg>

Çağdaş sanatçı Selma gürbüz arketip adlı sergisinde sanat tarihinden ve kültürel imgeleri yeni baştan yorumlarken Mehmet siyah kalemin figürlerinden ve tekniğinden etkilenerек çalışmaları yaptığını söylüyor⁶.

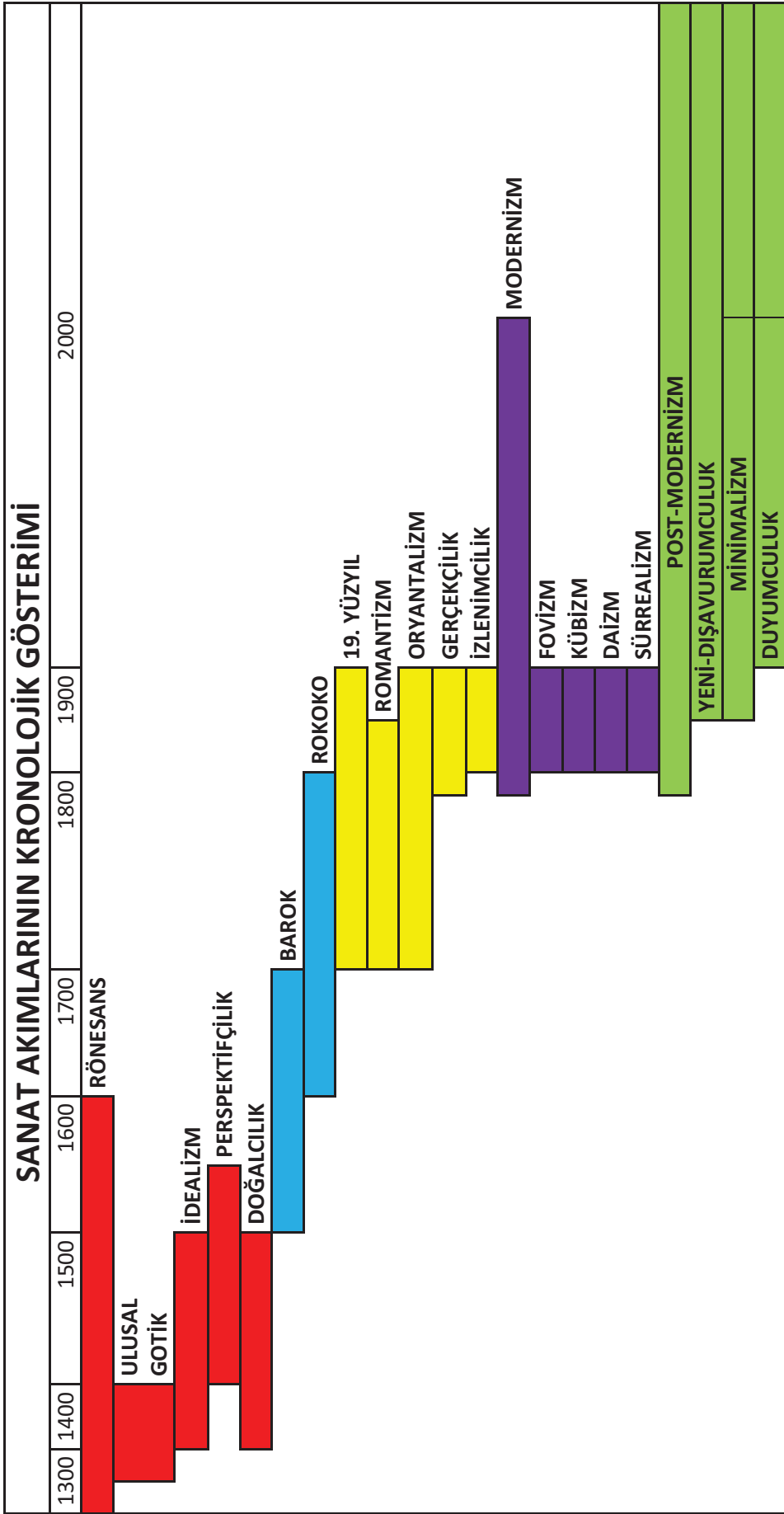
1.2.2. Grafiğin Sanat Akımlarından Etkilenmesi

Yukarıdaki 1300 lü dönemlerde akımlar istikrarını bozmadan bir birini çürütüp yok etmeden bir şablona dönüşürken grafik sanatların 1700 -1800lü dönemlere rastlaması da sanat akımlarının grafiği içine alarak 2000li dönemlere kadar sürdüğünü görüyoruz.

Sanat akımları Avrupa'da ve ABD'de Yeni Sanat Akımı (Art Nouveau) grafik sanatları önemli ölçüde etkiledi. En belirgin özelliği simetrik olmayan dalgalı çizgiler ve çiçek motifleri olan bu akım, grafik sanatların resim sanatından farklı bir kimlikle, ayrı bir sanat dalı olarak gelişmesini sağladı. 1890'larda Fransız Toulouse-Lautrec ve Pierre Bonnard gibi sanatçılar hazırladıkları oyun ve gösteri afişleriyle günümüzdeki reklam afişlerinin ilk örneklerini verdiler. Grafik sanatlarını etkileyen bir başka akım da aynı yıllarda İngiltere'de ortaya çıkan Güzel Sanatlar ve El Sanatları Hareketi'ydi (Arts and Crafts Movement). Hareketin başını çeken İngiliz tasarımcı Wil-liam Morris, kendi geliştirdiği Gotik basım karakteriyle grafik sanatlara yepyeni bir boyut kazandırdı. O dönemde Almanya Avrupa'nın en ileri basım teknolojisine sahipti. Almanya'nın önde gelen grafik tasarımcıları yeni sanat'ı grafik sanatlara, ticarete ve reklamcılığa dönük bir anlayışla uygulayarak, afiş sanatında yeni bir çığır açtılar. Yapıtlarıyla öteki ülkelerdeki grafik sanatçıları da etkilediler.

---

⁶ Milliyet Sanat Nisan2010.

Grafik 1.1: Görsel sanat akımlarının kronolojik tablosu⁷

⁷ Stephen Little (İzimler Sanatı Anlamak, s. 156-157)

Grafik sanatlar radyo ve sinemanın yeni gelişmeye ve yaygınlaşmaya başladığı I. Dünya Savaşı yıllarında kitle iletişim aracı olarak önemli rol oynadı. Hükümetler halkın desteğini ve savaşa katılımını sağlamak amacıyla grafik sanatçıları arasında yarışmalar düzenleyerek yurtseverlik ve kahramanlık konularını işleyen savaş afişleri yaptırdılar. Bu afişler savaş yılları boyunca Avrupa kentlerinin caddelerini süsledi.

1910-30 yılları arasında Avrupa'da birçok sanatçı ve düşünür, geleneksel düşünce ve değerlere karşı çıkarak yeni anlatım biçimleri aramaya başladı. Bu arayış döneminin sonunda İtalya'da Gelecekçilik; Rusya'da yapımcılık; İsviçre'de Dadacılık akımları; Bu sanat akımları kısa zamanda grafik sanatları da etkiledi. Grafik tasarımlarda bir tuval üzerine gazete kupürleri, renkli kâğıt parçaları ya da fotoğraf parçalarının yapıştırılıp düzenlenmesinden oluşan kolaj ve fotomontaj teknikleri, ilk kez o yıllarda Dadacılar tarafından geliştirildi. Bu yeni teknikler 1924'te Paris'te başlayan Gerçeküstücülük Akımı sırasında da yaygın biçimde kullanıldı.

Aynı yıllarda Fransa'da Kübizm'den önemli ölçüde etkilenen özgün yapıtlar verdiler. İsviçre'de Zürich Grubu, yapıtlarıyla çağdaş İsviçre grafik sanatlarının temellerini attılar. II. Dünya Savaşı'nın ardından 1950'lerdeki ekonomik büyüme döneminde ABD dünya pazarı üzerinde belirleyici bir konuma yükseldi. Hızla gelişen teknolojiye bağlı olarak yeni ürünler, dev sanayi kuruluşları ve yeni bir tüketim toplumu ortaya çıktı. 1960'larda otomobil, müzik aletleri, motosiklet ve kozmetik ürünlerin tanıtımı ve yaygınlaştırılması reklamcılığa önemli görevler yükledi; Avrupa'da ve ABD'de birçok reklam şirketi kuruldu. Reklamcılığın ekonomik büyümeye ve ürün çeşitlenmesine paralel olarak önem kazanması, grafik sanatların gelişmesinde önemli rol oynadı. ABD'de General Motors, IBM, Ford Motor, General Electric ve Westing house; Avrupa'da Fiat, Pirelli, Philips ve Alfa Romeo gibi dev kuruluşlar hem ürünlerini satabilmek, hem de kurumsal ve kalıcı bir kimlik oluşturmak amacıyla reklamcılığa büyük yatırımlar yaptılar. Bunun üzerine grafik sanatçıları ürünlerin satışını doğrudan etkileyebilecek, izleyeni şekillerin anlamını kavramaya zorlayan ilginç ve çarpıcı tasarımlar üzerinde çalışmaya başladılar.

1960'larda grafik sanatları etkileyen en önemli gelişmelerden biri de bilgisayar teknolojisiydi. Sayfa düzeni, dizgi ve tasarımın bilgisayarlarla yapılması grafik sanatlarda yeni bir estetik arayışa yol açtı. 1970'lerde afiş sanatında siyasal konular ağırlık kazandı. Çevre sorunları, insan hakları ve nükleer enerji afiş sanatının başlıca konuları arasındaydı. Bu yıllar daha önceki dönemlerden farklı olarak kural tanımayan ve sonsuz anlatım özgürlüğünü savunan akımlara sahne oldu. Teknolojik olanakların özgürce kullanıldığı, özgün ve son derece çarpıcı ürünler yaratıldı⁸.

Grafik tasarımı etkilemiş diğer bir hareket de 1917'de Hollanda'da gelişmiş olan De Stijl hareketidir. Bu hareketin ana özellikleri biçimlerin daima dik açılı olması, renklerin ise (-kırmızı/mavi/sarı-) temel renkler olmasıydı. De Stijl hareketi saf sanatın ancak ürün ve grafik tasarım yoluyla topluma ulaşabileceğine ve bu bağlamda gündelik nesnelere de sanatsal nitelik kazanacağına inanıyorlardı. Bu anlayış kısa zamanda tasarım dallarında meyve vermiş, grafik tasarımın logo dan afişe ve sayfa tasarım düzenine kadar her alanında kendini gösteren önemli bir katman olmuştur. (Bektaş: 1999: 39)

Ülkemizde de grafik sanatlar hemen hemen bütün dünyada olduğu gibi basımcılıkla birlikte oluştu ve kimlik kazandı. Osmanlı Devleti döneminde İbrahim Müteferrika ile Sait Çelebi'nin İstanbul'da 1727'de kurdukları ilk Türk basımeviyle birlikte grafik sanatlar alanında da ilk adım atıldı. Bu basımevinde ve daha sonra Hasköy ve Üsküdar'da kurulan basımevlerinde basılan kitaplarda grafik değeri olan resim ve haritalar yer aldı.

1831'de Jacques ve Henri Caillol adlı Fransız iki kardeş ilk taşbaskı atölyesini kurdular. Böylece taşbaskı resim yaygınlık kazandı. Günlük gazete yayımı, dergilerin çıkması, ticaretteki değişimle ve özellikle de yabancı firmaların ticaret yaşamına girişiyle ürün tanıtımına, reklama önem verilmesi grafik sanatlara olan gereksinmeyi artırdı. Ama grafik sanatlar daha çok basın dünyasında kendine yer buldu. Gazeteci, yazar, hattat (güzel yazı ustası), tarihçi olarak tanınan Ebüz-ziya Tefik başta olmak üzere Ahmed Midhat ve Ahmet İhsan (Tokgöz) gazeteci ve dergici olarak grafik sanatların tanınmasında ve yaygınlaşmasında etkili oldular. Ne var ki, 1920'lere

---

⁸ Sanat dergisi Sayı 7/95: s. 62.

kadar geçen savaş dolu yıllarda ülkemizde yaşanan ekonomik sıkıntılar yüzünden ilan ve reklama yönelik alanda grafik sanatlarda fazla bir gelişme olmadı. Ülkemizde grafik sanatçılarının yetişmesi 1920'lere rastlar. Grafik sanatlar dalında uzmanlaşma özellikle cumhuriyetin ilanından sonradır. 1920'li yıllarda afiş ve kitap kapağı ressamlığı ile piyango bileti, şişe etiketi, pul dizaynı gibi tasarımlar ve baskılar İhap Hulusi, Kenan Temizan'la başlamıştır. Bu sanatçılar Almanya'da grafik eğitimi almışlardır. Emin Barın'ın çalışmaları grafik alanındaki çağdaş gelişmeye uygundur. 1940'lı yıllarda Namık Bayık, Mesut Manioğlu gibi grafik sanatçıları yalın görsel anlatım araştıran işleri ile grafik sanatımıza katkı yapmışlardır.

Türkiye'de son yirmi yıl grafik sanatçılarının motif ve üsluplaştırmada bireysel tutum ve kavrayışlar ne olursa olsun gelişen ekonomik ve kültürel yaşamın etkilerini vurgulayan boyutlar getirdikleri bir süredir. Said Maden kitap kapaklarına düzen getirmiştir. Afişlerde Mengü Ertel başarılı çalışmalar yapmıştır. Karagöz motifleriyle stilizasyon oluşturmuş olan Yurdaer Altıntaş, Reha Yalnızak, Bülent Erkmen, Aydın Erkmen, Sadık Karamustafa, Emre Çağatay grafik sanatları alanında araştırma yapan Said Maden gibi birçok sanatçımız yetişmiştir. Karikatüristler: Cemal Nadir Güler, Turhan Selçuk, Ferruh Doğan, Ali Ulvî, Semih Balcıoğlu, Tonguç Yaşar, Tan Oral gibi sanatçılarımız Türkiye'de çağdaş Türk grafik sanatının temellerini atmışlardır. Bunlardan özellikle İhap Hulusi yıllarca çizip düzenlediği, önce "Tayyare Bileti" sonra "Milli Piyango" diye adlandırılan piyango biletlerindeki resimleriyle ve Latin harfli ilk Türk alfabe kitabının kapağıyla tanındı.

Hat sanatına çağdaş bir yorum getiren Emin Barın, grafik sanatlar alanındaki eğitime büyük katkıları olan Namık Bayık, öğretmenliğiyle, harfler ve yalın çizgilerle oluşturduğu afişleriyle tanınan Mesut Manioğlu, afişleriyle tanınan Faris Erkman daha sonraki yılların grafik sanatçılarıdır.

1960'larda kitap yayımının artmasıyla kitap kapağı çiziminde büyük gelişme görüldü. Ayrıca ekonomik alandaki gelişmelerin etkisiyle afiş, ilan, pano ile gazete ve dergilerdeki reklamlarda artma ve nitelik değişmesi oldu.

1970'lerde ise televizyon yayınlarının başlamasıyla reklama yönelik çalışmalarda grafik sanatlar iyice ağırlık kazandı. Hızlı kentleşmenin sonucu olarak

kent içi reklam ve tanıtım konusunda yeni yollara başvuruldu. "Billboard" denen dev reklam panoları grafik sanatlar için yeni bir uğraş alanı yarattı. Sait Maden, Erkal Yavi, Bülent Erkmen, Sadık Karamustafa, Ayhan Erer, Aydın Erkmen, Emre Çağatay, Ferit Erkman, çocuk kitaplarına yaptığı kapaklarla tanınan Mustafa Delioğlu, çocuklara yönelik ve çocuklarla birlikte yaptığı çalışmalarla tanınan Reha Yalnızcık gibi sanatçılar 1970'lerde ve 1980'lerde kitap kapağı hazırlayan sanatçılardır. Afiş alanında ise Mengü Ertel ve Yurdaer Altıntaş gibi adlar sayılabilir. Cemalettin Mutver, Emre Senan, Mahmut Soy er ve Mustafa Eren grafik sanatların çeşitli dallarında ürün veren öteki sanatçılar arasındadır.

Grafik sanatların yaygınlık kazanması ve bu alanda ürün veren sanatçıların çoğalmasıyla 1970'lerde grafik sanatçıları ya da kısaca dendiği gibi grafikerler kendi meslek kuruluşlarını oluşturmak gereğini duydular. Yapılan çalışmalar sonunda 1978'de Grafikerler Meslek Kuruluşu kuruldu. Bu kuruluş 1981'den bu yana grafik ürünleri sergileri düzenlemekte ve yarışmalar açarak ödüller vermektedir. (Sanat Dergisi; 1- cilt.7).

Türk resmini ilgilendiren oryantalizm akımının başlangıcı, 18, yüzyıl siyasi durumu ile doğrudan ilgilidir. Dışa açılma ve modernleşme çabaları Osmanlıda Fransız kültürü etkisi oluşturmuştur. Roko ve Barok akımlarının da sanat hayatına bıraktığı derin izler bu dönemde oluşmuştur. Ancak bu etkileşim tek yönlü değildir. Osmanlıda olduğu gibi, batı da Osmanlı ve doğu motifleri kullanma merakı gelişmiştir. Romantizm etkileri ile bu merak ve ilgi, Doğu sınırları peşinde koşan bohem sanatçıları Osmanlı topraklarına gelmiştir. Bu süreç sarayda batılı ressamların boy göstermesiyle devam eder. Aynı şekilde Türk ressamlarının da Avrupa'da, özellikle Paris'te sanat hayatına katılımlarıyla Türk resminin de gelişiminde önemli bir pay sahibidir. Abdülmecid ve Abdülaziz, gelecek vadeden Türk ressamları kuşağına verdikleri desteğin yanı sıra, yabancı resamlara da büyük ilgi göstermişlerdir. Bu yabancı ressamların Türk resminin gelişimine sağladıkları katkı üslup olarak değilse bile resme olan ilginin gelişimi kapsamında dikkate değerdir. III: Selim döneminde gelen Melling, Hilair, Allom, Bartlett, Antoine de Favray, van Mour gibi ressamlar, İstanbul manzaraları resmetmişler ve Boğaziçi Ressamları olarak anılmışlardır. Ancak gelen ressamlar arasında bazıları İstanbul'a olan tutkuları

ve Türk resmine sağladıkları katkılarıyla diğerlerinden ayrılırlar. Amedeo Preziosi (1816- 1882) ve Leonardo de Mango (1843- 1930) İstanbul'a yerleşip hayatlarının sonuna kadar bu kentte yaşamışlardır. Aivazovsky (1817- 1900), resimlerinde büyük bir tutkuyla sevdiği İstanbul'u defalarca ele almış, şehre bir çok kez gelmiştir. Guillemet (1827- 1874 yılında İstanbul'da bir özel desen ve resim akademisi kurması ile önem kazanır. İtalyan ressam Zonaro (1854- 1929), İstanbul'da çok sayıda resim üretmiştir.

Oryantalizm akımının Türk resmine üslup anlamında kattığı çok fazla değer olmadığı kanaati yaygındır. Ancak, Osmanlı topraklarında eser veren bu büyük ustaların teknikleri ve oluşturdukları sanat talebi, çağdaş Türk resminin ilk kuşağının da yolunu açmakta etkili olmuştur. Osman Hamdi Bey, Şeker Ahmet Paşa, Süleyman Seyyid, Halil Paşa ve Hoca Ali Rıza; ortaya koydukları büyük performansa fırsat tanıyan saray desteğini, içlerindeki resim isteği ortaya koyabilmişlerdir.

Osman Hamdi Bey, büyük bir oryantalist ressam olarak Yabancı oryantalistlerin, doğu kültürlerine karşı yetersiz izlenimleriyle ortaya koydukları eserler, bir anlamda kültürel bir hatalar zinciri de içermelerini, hamam sahneleri ve cariyelerle dolu birçok oryantal resim tuvali, aslında gerçeklerden oldukça uzak kompozisyonlar sunmaktaydı. Osman Hamdi, tuvallerinde resmettiği kompozisyonlarında derin bir Doğu gerçeği ortaya koymuştur. Yüzyıllarca dünyaya hükmetmiş olan ve günün batı medeniyetinin kaynağını teşkil eden bütün değerlerin oryantalist olduğu gerçeğini dünyanın yüzüne vurmuştur bir anlamda. Çünkü onun tuvallerinde sürekli düşünce ve üretim sahneleri yer alır. Çalışan insanlar, düşünen insanlar, iletişim halinde olan sıcak figürler. Bu figüratif canlılık ve gerçeklik, Batı dünyasına adeta şu mesajı vermektedir: Bu coğrafyanın içkin değerleri bildiğiniz ve resmettiğiniz gibi değildir. Buraya gelerek İstanbul'un mesire yerlerinde gönül eğlendirirken yaptığınız tablolar, bizim ağaçlarımız ve göllerimizdir. Benzerleri İsviçre'de de görülebilir. Oysa ki bizde kaplumbağa terbiyecileri var, ve işte bu da onun resmidir. Bilgi, bilgelik ve sabır... İşte Doğu. Bu bir anlamda Batı ile Doğu'nun birbirini daha iyi anlamak üzere çaba sarf etmeye davet edilmesidir. Oryantal resim akımı, empresyonizm, kübizm gibi akımların ezici gücü ile Avrupa'da sönmüş, soyut resmin çıkışıyla neredeyse unutulmuştur. Ancak bu alanda eser vermeye devam eden

istikrarlı sanatçılarımızdan Osman Hamdi Bey oryantal resimlerin teknolojinin ve endüstrinin gelişimiyle sanatın ekonomiye dönüşmesine öncülük eden ressamlarımızdan olup resimleri paha biçilmez seviyeye ulaşmıştır. Bir dönem birlikte olup daha sonra alanlarıyla ayrılmış resim ve grafikte bir birini destekleyerek istikrarlı gelişmeler gösterip gerek sanat alanında gerek reklam boyutunda ve ülke ekonomisine büyük katkılarda bulunacaktır.

2. TÜRK RESİM SANATININ GRAFİĞE ETKİLERİ

2.1. Türkiye de Tipografi ve Resim Sanatı

Türk resim sanatı ile yazı arasındaki etkileşimin ele alınmasında hat sanatı ve illüstrasyonu kullanan usta sanatçılar, Hamit Ayaç, Emin Barın' nın yazılarında illüstrasyonu çalışmaları, resim ve yazıyı birlikte alfabe kullanan grafiker İhap Hulusi'nin çalışmaları, modern Türk resamlardan Abidin Elderoğlu'nun resimlerinde yazı elemanlarını kullanması, Erol Akyavaş, Devrim Erbil, resimlerinde biçimsel ve görsel olarak anlatım tekniği olarak kullanmışlar. Resimlerde kullanılan yazı kavramları birlikteliği incelenmektedir.

2.1.1. Yazı ve Resim Birlikte Kullanılması

Resim 2.1.: İhap Hulusi Görey'in alfabe çalışması⁹

1930 lu yılların sonundaki alfabeler, çocuk ruhunda okul ve okuma hevesi oluşturan çizimlerle resimlerle doluydu.

⁹ NTV Haziran 2010 sf. 42

Resim 2.2.: İhâp Hulusi'nin resimlediği Ramiz Gökçeli'nin hazırladığı Okuma 1.2.3.4.5 kitapları¹⁰.

İlköğretim alfabesinde kullanılan yazının kolay öğrenilmesinde katkısı olması nedeniyle resmedilen şekiller incelenmekte.

2.1.3 Sait Maden

Kaligrafi alanında günümüzde bir marka haline almış olan Sait Maden, 1932 yılında Çorum'da doğmuştur. Ortaokulu bitirdikten sonra çevresinin de etkisiyle akademiye gitme kararı alan Sait Maden, bu gün bulunduğu noktaya gelmek için ilk adımını atmış olmaktadır.

Resim 2.3.: Sait Maden'in Renkli Kaligrafi Çalışması¹¹

¹⁰ NTV Haziran 2010 sf. 42 detay

¹¹ Sait Maden, **Bir Usta Bir Dünya Sait Maden**, İstanbul:YKY, 2009, s.136

Sait Maden'e (2009) göre grafik tasarımcısının özellikleri göre şu şekilde olmalıdır:

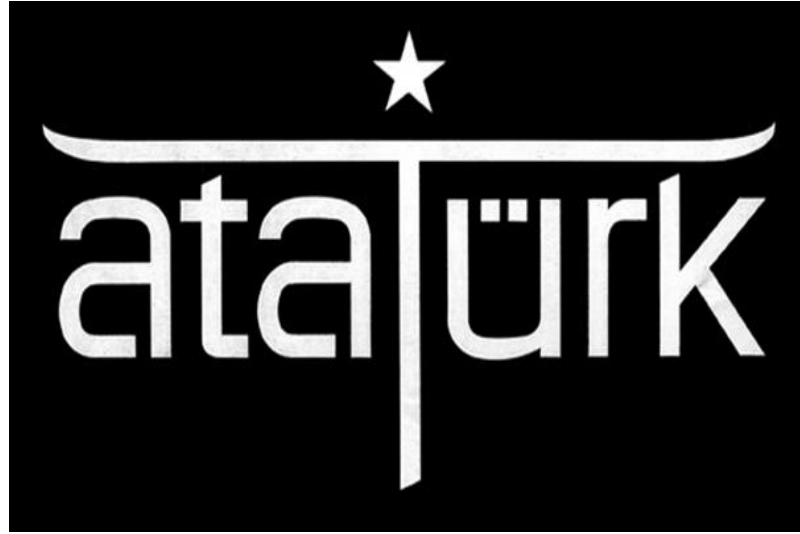
“Çok sağlam deseni olacak. Kaligrafiyi çok iyi bilecek. Resim tarihini çok iyi bilecek. Yalnız batı tarihini değil. Bize Güzel Sanatlar eğitimi veren okullarda Sanat Tarihi diye yalnızca batı sanat tarihi okutulurdu. Batı sanat tarihi bir beden sadece bacağı. Gövdesi nerede, kafası, kolu nerede ? Yok. Mısır sanatları, Mezopotamya sanatları, Eski Anadolu sanatları, Çin sanatları, Orta Asya sanatları hepsinin bilinmesi gerekiyor. Benim evim, kitaplığım bütün bunlarla dolu. Bir şeyi çizerken sırasında Picasso'yu anlatıyorum, sırasında Leonardo'yu, sırasında Rafael'i anlatıyorum. Orta çağ'da sanat eğitimi veren okulların veya hocaların kapılarının üstünde endese (geometri) bilmeyen buraya giremez yazılırmış. Geometri sağlam bir grafik için son derece gerekli. Geometri bir bütünü oluşturan nesnelere arasındaki oranlarını, yüzey ölçümlerini, uzaklıklarının, yakınlıklarının bilincini veren son derece önemli bir bilimdir. Kompozisyon; bir takım öğelerin, o öğeleri değerlendiren, onlara plastik bir bütünlük, hürriyet veren, onlara hitap eden boşluk. Yani bir kompozisyonda formların etrafını çeviren boşluk ne kadardır? Plastik bir boşluksa ne kadar dengelidir ? Ne kadar dengesi yerinde bir boşluksa, tüm bu nesnelere o oranda değerlendirilir. O boşluk bilinci eğer yoksa çöker. Buna sanat eserindeki mimari denir”.

Resim 2.4.: Sait Maden'in Kaligrafi Çalışması¹²

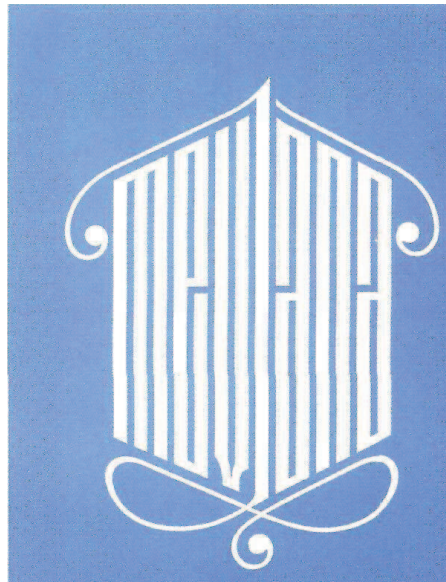
¹² <http://www.grafikerler.net/emin-barin-t36164.html>

Resim 2.5.: Sait Maden'in Kaligrafi Çalışması¹³

Sait Maden'in bugüne kadar tasarladığı sekiz binden fazla kitap ve dergi kapağıyla belki de bir dünya rekorunu elinde bulunduran Türkiye'nin efsane grafik tasarımcısı, aynı zamanda şair ve çevirmen Sait Maden'i ağırlıyor. Sanatçının çizim gereçleri, kapağını tasarladığı kitap, dergi ve afişlerden örnekler, kapak illüstrasyonlarının orijinali ve kaligrafi (harf tasarımı) örneklerinin yer aldığı ' Bir Usta, Bir Dünya: Sait Maden/ Tasarımcı, Sanatçı, Şair...' kitabında yer vermiştir.

Resim 2.6.: Sait Maden'in Kaligrafi Çalışması¹⁴

¹³ <http://www.grafikerler.net/emin-barin-t36164.html>

¹⁴ <http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://3.bp.blogspot.com>

Resim 2.7.: Sait Maden'in Kaligrafi Çalışması¹⁵

Resim 2.8.: Sait Maden'in Kaligrafi Çalışması¹⁶

¹⁵ <http://www.gaxxi.com/aksav/aksav/gorsel/dosya/1209642979img0108.jpg>

¹⁶ <http://www.gaxxi.com/aksav/aksav/gorsel/dosya/1209642979img0108.jpg>

Bugün özellikle internet sayesinde Türk tasarımcılar dünyanın çeşitli yerlerinden tasarımcılarla tanışıyor, fikir alışverişinde bulunuyor, kendilerini işleriyle, tarzlarıyla dünyaya tanıtıyorlar. Photoshop Magazin dergisi olarak dünyaca ünlü tasarımcıları, tasarım dergilerini okurlarımızla buluşturuyoruz. Türk tasarımcılarının, bugün dünyaya daha fazla açılıyor.

Türk tasarımcılarımızın dışarıya açılması konusu, onların bilgilerinin, gözlemlerinin zenginleşmesi bakımından çok doğal. Çok uygun ve çok yerinde bir yaklaşım. Globalleşme süreci içinde Türk grafiği tamamen kopya bir grafik haline dönüşebilir.

Resim 2.9.: Sait Maden'in Kaligrafi Çalışması¹⁷

Sait Maden'in zamanında resimden para kazanmak, yaşamını sürdürmek olanağı yoktu. Bir taraftan resmi yürütürken, bir taraftan da grafiğe yönelmiş. Bu arada yayın dünyasında olmaktan dolayı sağdan soldan politik ilişkiler içerisine de girmiştir. Deniz Bank için oldukça fazla sayıda çalışma yapmış ve bunun yanı sıra bir çok tiyatro çok afişi çalışması gerçekleştirmiştir. Tüm bunlarla birlikte ilaç firmaları için oldukça fazla sayıda logo ve afiş tasarımına da imza atmıştır.

¹⁷ <http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://3.bp.blogspot.com>

Resim 2.10.: Sait Maden'in Kaligrafi Çalışması¹⁸

Çizgilerle ve yazının stilize edilerek resimleme yapılması yazıya farklı bir boyut kazandırmıştır. Resimde, grafikte, yazıda kuralların dışına çıkma değil yeni kurallar ekleme kompozisyonu oluşturulmuş.

2.1.4. Abidin Elderoğlu

Abidin elderoğlunun resimlerinde öğeleri sıralamış gibi bir izlenim bırakır. İlk bakışta harflerden oluşan bir metni andırır. Resimlerde leke duygusu önemlidir. Açık koyu ilişkisi sanatçının resimlerinde grafiksel görünüm etkisi veriyor. Sanatçının çalışmalarında yazıdaki harf, rakam kuralları endişesi görülmemekle birlikte kullandığı her öge arasında estetik bir düzen ve orantı görülmektedir.

Resim 2.11.: Abidin Elderoğlu, 1972, Kağıt üzerine karışık teknik¹⁹.

¹⁸ <http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://www.egitimilk.com>

¹⁹ <http://bbindir.net/kultur-sanat-inanc-korku-yasam-insan/18772-abidin-elderoğlu-eserleri.html>

2.1.5. Sabri Berkel

Resim 2.12.: Sabri Berke'nin çalışması²⁰

Sabri Berkelin çalışmalarında da tek bir yazı çizgisiyle oluşan resimsel öğelerden resim oluşmaktadır. Leke, açık koyu etkisi Sabri Berkelin çalışmalarında da önemli. Sanatçının çalışmalarında grafiksel düzenleme görünümünde etki oluşmakta.

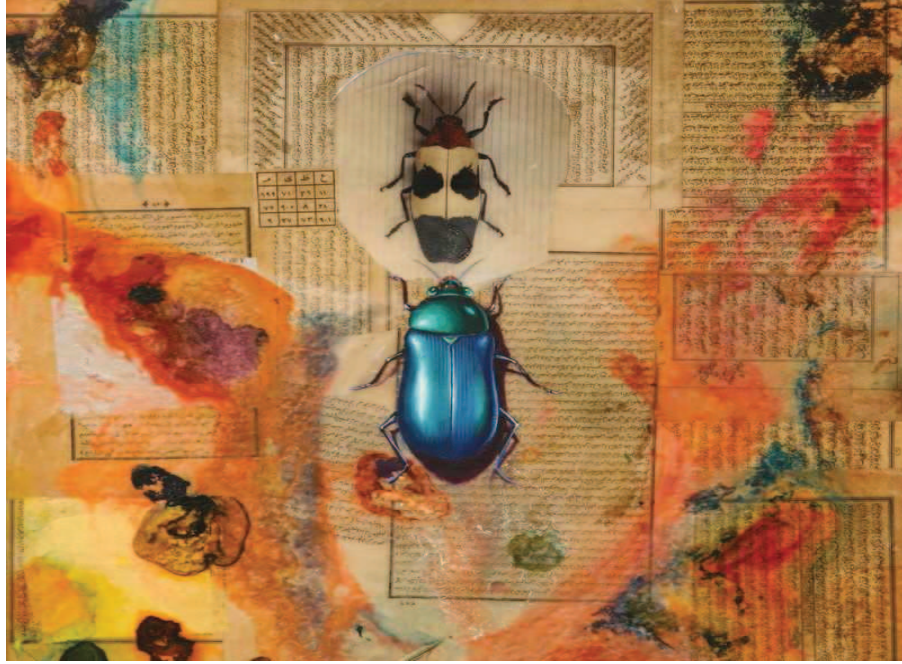

Resim 2.13.: Sabri Berke'nin çalışması²¹.

²⁰ <http://i13.servimg.com//sabri210.jpg>

²¹ webedition/Image/oldweb/haber1/sabriber.jpg

2.1.6. Ergin İnan

Resim 2.14.: Ergin İnan, Böcekli kompozisyon, tuval üzerine yağlı ve karışık teknik²².

Ergin İnan çalışmalarında karışık teknik kullanırken kolaj tekniği içerisinde gelişen boya haric malzeme kullanma tekniği olan kolajda yazılı kitap sayfalarını tuvale yapıştırıp üzerine resimlerini yaparak yazıyı olduğu gibi kullanma yoluna gitmiştir. Resimlerinde bire bir kullandığı yazıyı renk, çizgi, doku etkileriyle bir bütün oluşturuyor.

2.1.7. Devrim Erbil

Sanatçının resimlerinde zıtlıklar, negatif pozitif etkiler kullanılmış. Derinlik ve perspektif açık zemin üzerine büyüklü küçüklü koyu çizgilerin gelmesiyle istenilen etki elde edilmiş. Yazıda görülen çerçeve içine alma sanatçının resimlerinde de görülmekte.

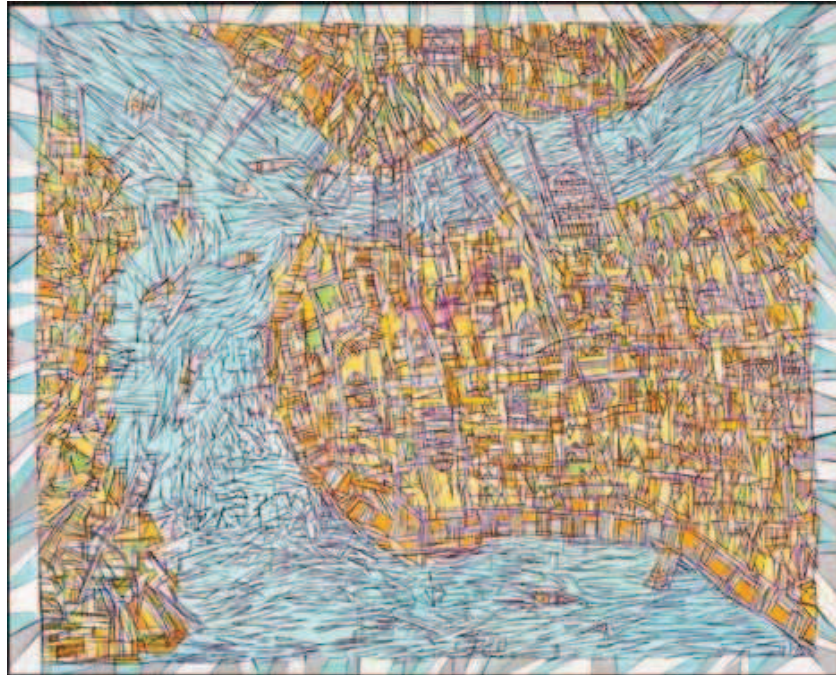
Koyu renkle elde edilen bantlarlar tıpkı fontlarda kullanılan belirginleştirme çabasını anımsatıyor. Çizgilerden oluşan kompozisyonlarda yazınında temelini oluşturur. Resimlerinde yazı yazma çabası içinde olmayan sanatçı geometrik şekillerle oluşan formlarda yazı karakterleri yakalamış.

²² http://www.beyazart.com/v3/?page=show_mauktion&id=6&page_number=24

Resim 2.15.: Devrim Erbil, İstanbul, tuval üzerine yağlıboya, 150x180cm, 2007²³.

Resim 2.16.: Resim: Devrim Erbil, Kuş bakışı İstanbul, Tuval üine yağlıboya, 2002, 90x110cm²⁴

:

²³ http://www.beyazart.com/v3/?page=show_mauktion&id=6&page_number=25.

²⁴ <http://bbindir.net/kultur-sanat-inanc-korku-yasam-insan/18772-abidin-elderoglu-eserleri.html>

2.2. TÜRKİYE DE İLLÜSTRASYON VE RESİM SANATI

2.2.1. İllüstrasyon Tanımı

Görsel iletişimin bir ögesi olan illüstrasyon; başlık, metin ve slogan gibi sözel unsurları görsel bir dille anlatan, betimleyen, yorumlayan veya bir mesajı iletmek, bir kavramı görselleştirmek için yapılan resimlerin tümüdür. İllüstrasyonun aydınlatmak, ortaya koymak, betimlemek, tanımlamak, açıklamak kavramlarıyla ilgisini kurmak mümkündür.

İllüstrasyonlar sipariş edilerek yaratılırlar ve istenilen mesajı net bir şekilde izleyiciye iletme zorunlulukları vardır. Aynı zamanda illüstrasyon, ona hayat veren illüstratörün yorumudur. Aynı siparişi alan farklı illüstratörlerden her biri konuyu kendi görüşlerine göre yorumlayarak sonuca ulaşırlar.

2.2.2. İllüstrasyonun Resim ve Grafik Açısından Önemi

İllüstrasyon sanata kadar inen bir görsel iletişim ögesidir. İllüstrasyon öncelikle resim sanatıyla iç içe geçmiş durumdadır. İllüstrasyonu resimden ayıran özellik sipariş edilmiş olması ve istenilen mesajı net bir şekilde izleyiciye iletme zorunluluğudur. Resim sanatında ise bu böyle değildir. Resim sanatçısı istediği tarzda ürün verir ve alıcıya ulaşıp ulaşmayacağı kaygısını duymaz. Resim yorumu açıktır. Herkes için farklı şeyler ifade edebilir. İllüstrasyon ise bir durumu net, dramatik veya eğlenceli bir şekilde anlatır. Bir metni daha sıcak hale getirmek veya açıklamak için kullanılır. Belli bir öyküyü, belli bir temayı çizgilerle daha fanteziye çekebiliyor olması en güçlü yanıdır illüstrasyonun.

2.2.3. İllüstrasyonda Kullanılan Teknikler

İllüstrasyonun bir sanat olarak kabul edilinceye kadar birçok yöntem ve teknikler kullanılmıştır. Bunlar gravür, taşbaskı, porselen veya ağaç baskı resimlerdir. Son yıllarda boyama ve illüstrasyon arasında estetik standartlar açısından herhangi bir farklılık olmadığı anlaşılmıştır. Kâğıt, fırça, maket bıçağı, slayt projektörü, cetveller, sabitleştirici spreylere, seloteyp, kağıtların yanı sıra kurşun kalem ve kuru boya, mürekkep ve mürekkebi kullanılan araçlar, keçeli kalem ve

marker kalem, sulu boya, anilin, guaj, akrilik, tempera boyaları ile illüstrasyon çalışmalarında yararlanılacak çalışmalar yapılmaktadır. Kolay ve bilgisayar teknikleri de unutulmamalıdır.

2.2.3.1. Kurşun Kalem ve Kuru Boya Teknikleri

Kurşun kalem en eski, en ucuz ve en yaygın çizim ve yazı aracıdır. Biçim, kompozisyon araştırmalarında, esnek çalışma olanağı sağlamanın yanı sıra derecelerine göre kontur, çizim, ayrıntıları da değişik sonuçlar verirler. İllüstratörler de ön çizimlerde kullanırlar. Kuru boyada ve kurşun kalem çalışmalarında benzer teknikler kullanılır. Kuru boya istenilen renk değeri elde edilinceye kadar aynı yüzey üzerinde aşama aşama uygulanabilir. Kuru boyalar; taslaktan çok, illüstrasyon çalışmaları için idealdir.

2.2.3.2. Mürekkeple Çizim Teknikleri

Çizgi ile yapılan illüstrasyonlarda; tarama ucu ve rapido gibi araçlardan yararlanılır.

Sanatçıların temel malzemesi olan tarama ucu ile farklı çizgiler elde edilir. Rapido; işlek çalışmaya elverişli olmadığından taslak çalışmalarında tercih edilmez, buna karşın noktalama, çizgi gibi illüstrasyonlarda iyi sonuç verir.

2.2.3.3. Keçeli Kalem ve Marker Teknikler

Keçeli kalem ve marker günümüzde kullanılan en yaygın taslak malzemeleridir. Hızlı çalışmaya elverişli olduklarından özellikle reklam ve moda sektöründe tercih edilir. Uçları keçe ya da cam elyafından yapılır, çabuk kurur; kuruboya, toz pastel, guaj gibi malzemelerle birlikte kullanılabilir.

2.2.3.4. Sulu Boya ve Anilin Teknikleri

Sulu boyalar tablet olarak ya da tüpte bulunurlar. Saydam örtücü olarak kullanılabilir.

Sulu boyanın en büyük özelliği, renklerin saydam ve canlı kullanımınıdır. Boyamaya açık tonlarla başlanır, renkler gerekli bölgelerde katmanlar halinde sürülerek güçlendirilir ya da koyulaştırılır.

2.2.3.5. Guaj ve Tempera Teknikleri

“Tempera”, “Paste Colour” gibi adlarla anılan bütün boya türleri guaj kategorisi içinde yer alır. Guaj suyla eritilerek inceltir ve kuruduktan sonra suyla çözülebilir. Örtücü özelliği olduğu gibi sulandıkça sulu boya gibi kullanılır.

2.2.3.6. Akrilik Boya Teknikleri

Akrilik boya, illüstratör tarafından yaygın kullanılan, üstün özelliklere sahip tekniktir.

Çabuk kurur ve kuruduğunda sudan etkilenmez. Sulu boya gibi saydam, guaj gibi örtücü; ya da yağlı boya gibi kalın tabakalar halinde kullanılabilir.

2.2.3.7. Püskürtme Teknikler

İllüstrasyon ve fotoğraf çalışmalarında püskürtme tekniklerinden yararlanan sıvı ya da sonradan inceltirilmiş boyaları hava kompresörleri ya da sıkıştırılmış hava tüpleri ile iki ve üç boyutlu yüzeyler üzerinde aktarmada kullanılan kalem ya da tabanca biçimindeki araçlardır. Günümüzde kullanılan illüstrasyon tekniklerinde tasarımcılar yaptıkları çalışmaların görselliğini artırmak, ifadeyi güçlendirmek için kullanmışlardır (Becer, 2006: 127).

2.2.4. İhap Hulusi Görey’ in Resim Defterleri, Kullandığı Teknikler

1920-1925 yıllarında çizim ve resim yeteneğini geliştirmek için Mısırdan eğitim için Almanya ya gider. Sürekli modelden çizimler yapar. Çizim sürelerini defterine not alır. Gittiği otel, cafe gibi yerlerde, yaşamdan kesitlerde, rastladığı insan modellerini çizer. Resim sanatına hayatını adanmış üstat bu yolla hayatını kazanmaya karar vermiştir. Resmin ticari şekli olan afiş ve gazete ilanları yapmayı hedefleyen sanatçı bu işin eğitimini alır. Okulda işleri beğenilir ve birçok firmaya iş yapar.

Cumhuriyet kurulalı iki yıl olmuştur. İhap Hulusi Türk iletişim faaliyetleri olan afiş, grafik, ve reklamcılığın ilk temsilcisi olması yanında iyi bir afiş ressamı, sanatkar, gözlemci, ve iyi bir psikolog kimliği ile topluma hitap eder.

İhap Hulusi'nin işlerinde en önemli öge “buluş”tur. Çizdiği her şey bakanların ilgisini çekmeli ve düşündürmeli. Ona göre afiş sokakta giden bir adamın durup bakacağı, ilgisini çeken bir unsurdur.”Ana fikir, günlük hayatta ansızın aklıma gelir, sonra resmederim. Genelde çalışmalarımı küçük boyutlarda defter veya kağıtlara yaparım. Sonra projeksiyonla büyütür, temize çeker, sonra teslim ederim” diye anlatır. Taslaklarına bakıldığında üçgen imzasının yanına Türkçe, Arapça, İngilizce notlar düşer. Yaşadığı ve çalıştığı dönemde ne kendisi nede başkaları grafik tasarımcı terimini kullanmıyor, ressam, reklam sanatçısı, grafik sanatçısı, sanatkar, üstat gibi terimlerle anılıyordu. Yaptığı işler günümüz terminolojisinde tam yerini buldu ve grafik tasarımcı diyebiliyoruz. İhap Hulusi nin orijinal çizimleri arşivlenmiş ancak basılmış ve çoğaltılmış grafik tasarım ürünü olan çalışmalarına ulaşmak mümkün. Çalışmaların hangi tekniklerde çalışıldığını görebilmek için orijinalleri çok önemli belge niteliğinde saklanmaktadır (YKY, 2007: 9-10,13-14).

İllüstrasyon bir görsel iletişim ögesidir. İllüstrasyon resim sanatıyla iç içe geçmiş durumdadır. İllüstrasyonu resimden ayıran özellik sipariş edilmiş olması ve istenilen mesajı net bir şekilde izleyiciye iletme zorunluluğudur. Resim sanatında da sanatçı istediği tarzda ürün verir ve alıcıya ulaşım ulaşmayacağı kaygısını duymaz. Resim yoruma açık olması sanatçıyı sınırlamaz yönlendirebilir. İllüstrasyon da bir durumu net, dramatik veya eğlenceli bir şekilde anlatır. Bir metni daha sıcak hale getirmek veya açıklamak için kullanılır. Belli bir öyküyü, belli bir temayı çizgilerle daha fanteziye çekebilir olması en güçlü yanındır illüstrasyonun. İncelenilen grafik sanatçılarının bir dönem resim eskizleri ve serbest çalışmaları grafikte birlikte belgeler olarak incelenmiştir.

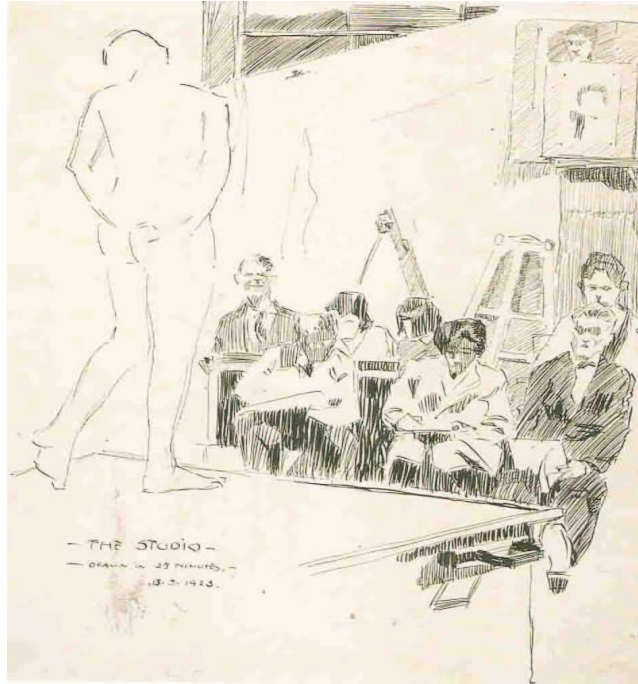
Resim 2.17.: İhap Hulusi'nin desen defterleri²⁵

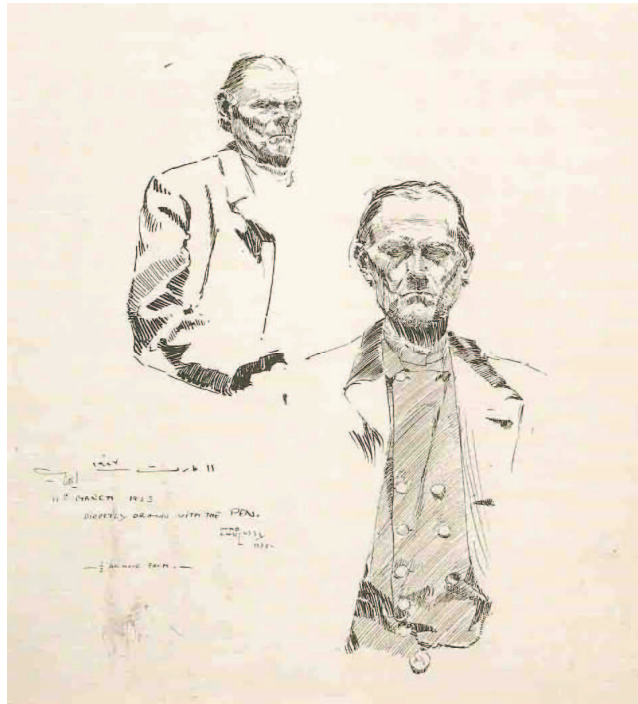
Resim 2.18.: Kağıt üzerine karakalem,35x28cm,1922²⁶.

²⁵ Yapı Kredi kültür sanat yayıncılık 1.baskı, İstanbul, mart, 2007syf. 10,12,28,29,47,56,59,68,74,75, 78,81,85,86

²⁶ Yapı Kredi kültür sanat yayıncılık 1.baskı, İstanbul, mart, 2007syf. 10,12,28,29,47,56,59,68,74,75, 78,81,85,86

Resim 2.19.: Kağıt üzerine çini mürekkebi, 33x25cm,1923²⁷.

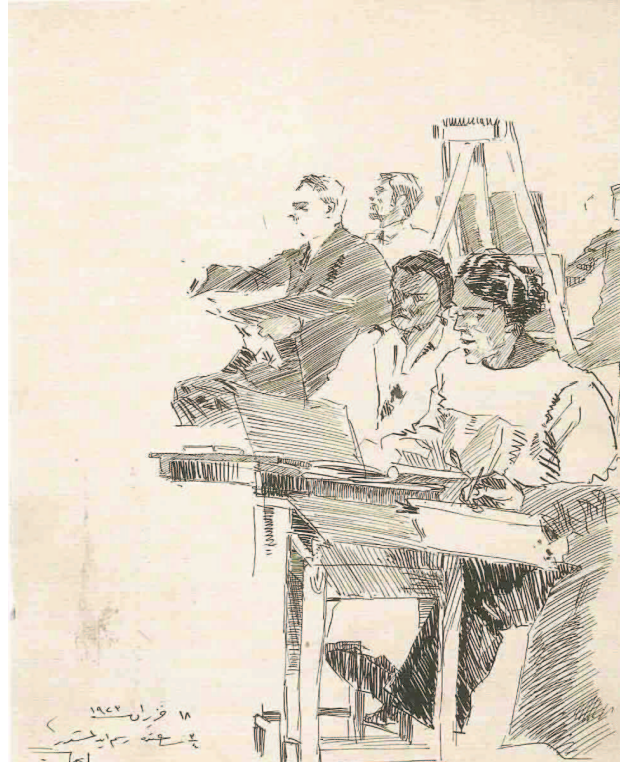
Resim 2.20: Kağıt üzerine çini mürekkebi, 32x25cm,1923²⁸

²⁷ Yapı Kredi kültür sanat yayıncılık 1.baskı, İstanbul, mart, 2007syf. 10,12,28,29,47,56,59,68,74,75, 78,81,85,86

²⁸ Yapı Kredi kültür sanat yayıncılık 1.baskı, İstanbul, mart, 2007syf. 10,12,28,29,47,56,59,68,74,75, 78,81,85,86

Resim 2.21: Kağıt üzerine karakalem, 44x33cm,1922²⁹.

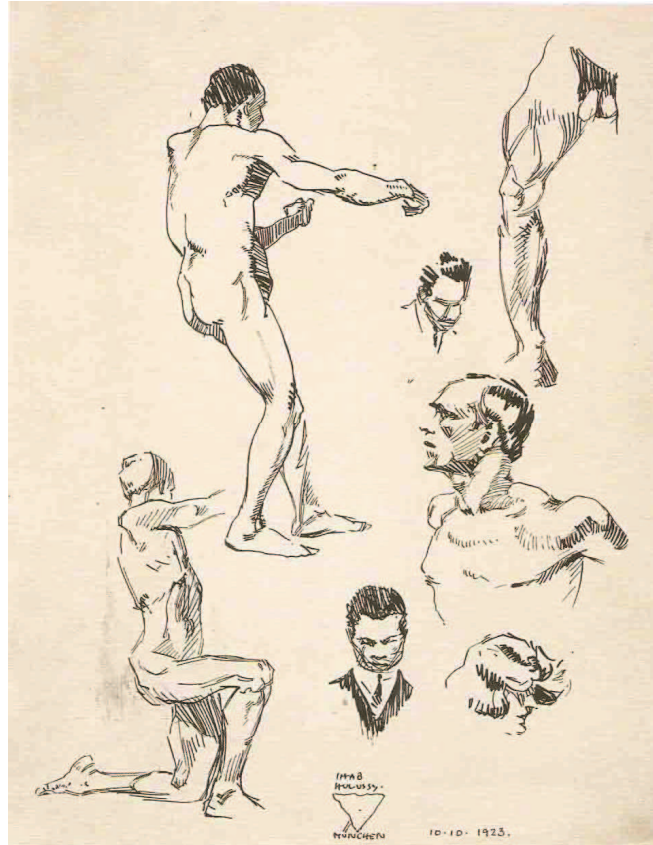

Resim 2.22: Kağıt üzerine çini mürekkebi, 32x25cm,1923³⁰

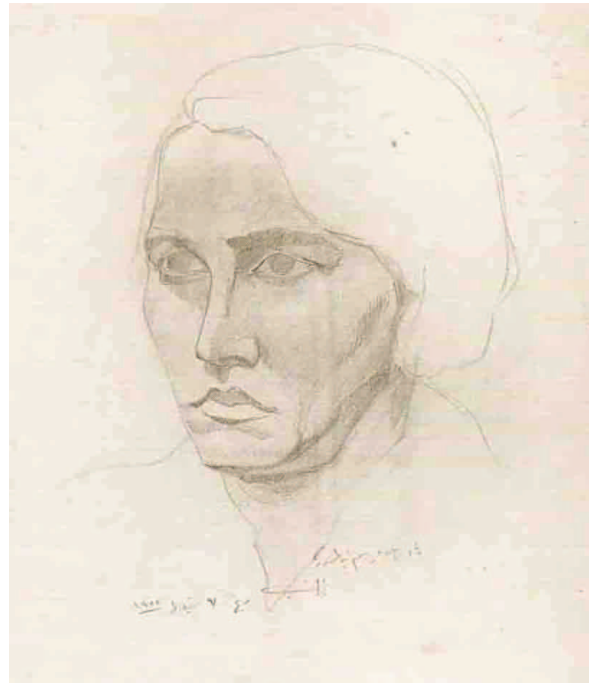
²⁹ Yapı Kredi kültür sanat yayıncılık 1.baskı, İstanbul, mart, 2007syf. 10,12,28,29,47,56,59,68,74,75, 78,81,85,86

³⁰ Yapı Kredi kültür sanat yayıncılık 1.baskı, İstanbul, mart, 2007syf. 10,12,28,29,47,56,59,68,74,75, 78,81,85,86

Resim 2.23: Kağıt üzerine çini mürekkebi, 33x25cm,1923³¹

Resim 2.24: Kağıt üzerine karakalem, 44x33cm,1922³²

³¹ Yapı Kredi kültür sanat yayıncılık 1.baskı, İstanbul, mart, 2007syf. 10,12,28,29,47,56,59,68,74,75, 78,81,85,86

³² Yapı Kredi kültür sanat yayıncılık 1.baskı, İstanbul, mart, 2007syf. 10,12,28,29,47,56,59,68,74,75, 78,81,85,86

Resim 2.25: Kağıt üzerine karakalem tekniği,1923³³

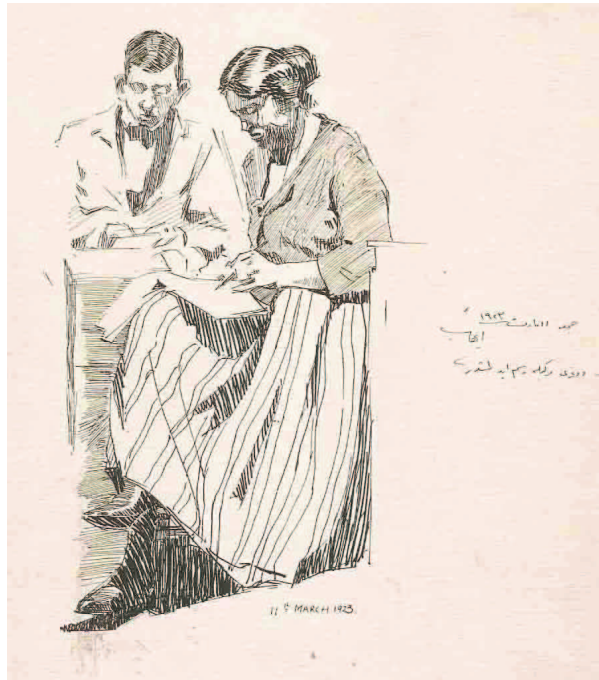
Resim 2.26: Kağıt üzerine karakalem,44x33cm,1922³⁴

³³ Yapı Kredi kültür sanat yayıncılık 1.baskı, İstanbul, mart, 2007syf. 10,12,28,29,47,56,59,68,74,75, 78,81,85,86

³⁴ Yapı Kredi kültür sanat yayıncılık 1.baskı, İstanbul, mart, 2007syf. 10,12,28,29,47,56,59,68,74,75, 78,81,85,86

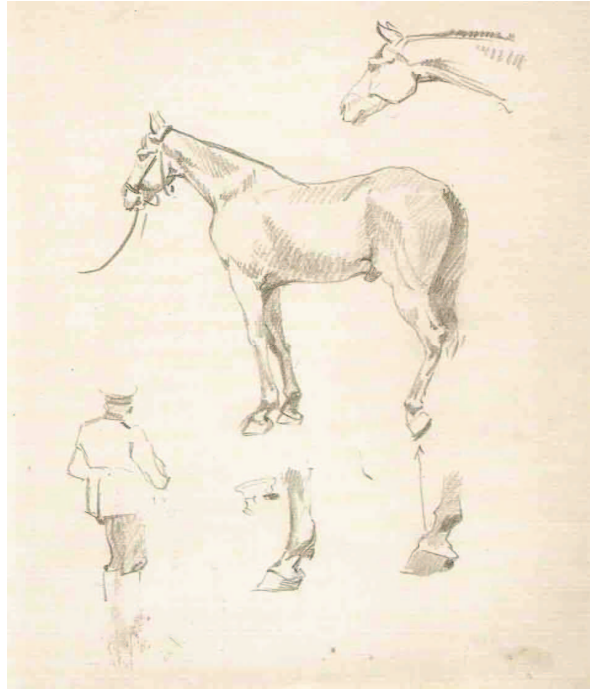
Resim 2.27: Kağıt üzerine çini mürekkebi, 33x25cm, 1923³⁵

Resim 2.28: Kağıt üzerine çini mürekkebi, 32x25cm, 1923³⁶

³⁵ Yapı Kredi kültür sanat yayıncılık 1.baskı, İstanbul, mart, 2007syf. 10,12,28,29,47,56,59,68,74,75, 78,81,85,86

³⁶ Yapı Kredi kültür sanat yayıncılık 1.baskı, İstanbul, mart, 2007syf. 10,12,28,29,47,56,59,68,74,75, 78,81,85,86

Resim 2.29: Kağıt üzerine karakalem, 35x28cm,1922³⁷

Resim 2.30: Kağıt üzerine çini mürekkebi, 33x25cm,1923³⁸

³⁷ Yapı Kredi kültür sanat yayıncılık 1.baskı, İstanbul, mart, 2007syf. 10,12,28,29,47,56,59,68,74,75, 78,81,85,86

³⁸ Yapı Kredi kültür sanat yayıncılık 1.baskı, İstanbul, mart, 2007syf. 10,12,28,29,47,56,59,68,74,75, 78,81,85,86

Resim 2.31: Kağıt üzerine suluboya tekniği,1970³⁹

Suluboya çalışmalarının yanı sıra, son yıllarında hat sanatını modernize ederek başarılı örnekler veren İhap Hulusi Görey, yukarıdaki resmi tasarımda kullanma amaçlı çalışmalarının yanında serbest çalışmaları da bulunmaktadır.

2.2.5. Ali Sami Boyar

Resim 2.32: Ali Sami Boyar portre eşi Belkıs hanım⁴⁰

³⁹ Yapı Kredi kültür sanat yayıncılık 1.baskı, İstanbul, mart, 2007syf. 10,12,28,29,47,56,59,68,74,75, 78,81,85,86

⁴⁰ <http://www.kenthaber.com/Resimler/2007/12/03/00285085.jpg>

Portre türünde usta bir sanatçı olduğu eserlerinde bilhassa görülmektedir. Portre, peyzaj ve natürmort başta olmak üzere hemen her türde resim yapmıştır.

Resim 2.33: Ali Sami Boyar, “Feneri İsa Camii”,yağlı boya tablosu⁴¹

Suluboya, karakalem, pastel, tarama, yağlı boya teknikleriyle yapılmış per çok eser vermiştir. Eserlerine kendi görüş ve duygularını ustaca ve mükemmel bir tarzda katarak kendine has bir sanat karakteri yaratmış realist bir ressamdır. Fırçasında sükunet ve ruha huzur veren bir yumuşaklık vardır. Eserlerinin büyük bir kısmı tarihi ve dokümanter değer taşımaktadır. Ali Sami Boyar suluboya eserlerinin büyüklüğü ile de rekor yapmış bir ressamdır.

⁴¹ <http://www.kenthaber.com/Resimler/2007/12/03/00285085.jpg>

1927'de piyasaya çıkan ve Türkiye Cumhuriyeti'nin çıkardığı ilk kağıt para olan 1 Türk Lirası Osmanlı döneminden farklı olarak (1840'dan itibaren sadece 1916'da çıkarılan 1 ve 2,5 kuruşluk banknotların üstüne Süveyş Kanalı, Haliç ve Ayasofya'nın resimleri konmuştu), bu banknotların üzerinde dönemin ideolojik yönelimlerini sembolize eden çeşitli resimler vardı. Birinci Emisyon paraların görsel kalitesi gayet yüksekti çünkü Ali Sami (Boyar) gibi ünlü bir ressam tarafından yapılmıştı. 1, 5 ve 10 liralık banknotlarında Mustafa Kemal'in resmi filigrana gizlenmişti. 1 liralığın ön yüzünde, eski Ankara'yı temsil eden 'Ankara Kalesi', yeni Ankara'yı temsil eden 'Meclis Binası' veya 'milletin efendisi' köylüyü temsil eden çift süren köylü resmi vardı. Arka yüzde ise eski Başbakanlık (veya Maliye Bakanlığı) binası bulunuyordu. Darphanelerde basılan paranın geçmişten günümüze gelişim sürecinde ressamlar çalışmıştır. Sanatsal olarak paraların üzerindeki renk çizgi baskı değerleri Türk resim sanatında önemli bir yer oluşturmaktadır.

Resim 2.34.: Ali Sami Boyarın çalıştığı ilk kağıt paranın üzerine resimleyen ressam grafiker⁴².

Sanatçı, 1925 yılında açılan yarışmada birinci olduğu cumhuriyetin ilk pulları ve 1926'da ise ilk paraları kullanılmaya başlandı. 5 Aralık 1927 yılında piyasaya çıkan Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk kağıt parası olan 1 TL'nin üzerindeki resmin de sahibi boyardır. Londra'da 1926'da sergi de açtı. Atatürk'ün emri ile kurulan Ayasofya Müze Müdürlüğü'nde çok yönlü çalışmalar yaptı. Yabancı uzmanlarca

⁴² <http://www.kenthaber.com/Resimler/2007/12/03/00285085.jpg>.

mozaikleri temizlenen müzede Mabedin Vaftiz Teknesi'nin bulunması dünyada geniş yankı buldu. Sanatçı Türkçe ve İngilizce “Ayasofya” adlı bir de kitap yazdı.

Kendini resme vererek serbest çalışan Boyar, Türkiye’de “Yedirme Kazı Resim Gravür” çeşidinin ilk yapımcısıdır. Suluboya eserlerinin büyüklüğü ile tanınp eserlerine duygu ve düşüncelerini, kendine özgü sanat karakteri ile gerçekçi bir resim sanatçısı olup, suluboya, karakalem, pastel, tarama, yağlı boya teknikleriyle yapılmış pek çok eser vermiştir. Eserlerinin büyük bir kısmı tarihi belgesel değer taşıyan Ali Sami Boyar’ın Portre, peyzaj ve natürmort başta olmak üzere hemen her türde resim yaptığı bilinmektedir.

(<http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://upload.wikimedia.org/wikipedia/tr/tumb/2/2d/Asbturgutreis.jpg/200px>).

Adına yapmış olduğu tabloları, para resmetme, müze katalogu hazırlama, gravür baskı tekniğindeki başarıları grafik ve resmin iç içe olduğunu ve bir birlerini destekleyerek etkilerini gösteriyor.

2.2.6. Türkiye de Banknot Tasarımı ve İllüstrasyon

1960-1980 yıllarında 1000 lira T.C Merkez Bankası banknot matbaasında, tasarımı grafiker Mustafa Üstün ve resimleri gravür sanatçısı Selahattin Tuğa tarafından yapılmıştır.

Resim 2.35 : Grafiker Mustafa Üstün, resimleri gravür sanatçısı Selahattin Tuğa⁴³.

⁴³ <http://www.kenthaber.com/Resimler/2007/12/03/00285085.jpg>.

Resim 2.36 : Grafiker Mustafa Üstün, resimleri gravür sanatçısı Selahattin Tuğa⁴⁴

10 ve 100 liranın tasarımları Türkiye de yapılmıştır.10 liranın ön yüzündeki portreyi Gravür sanatçısı Selahattin Tuga, arka yüzündeki Atatürk e çiçek sunan öğrenciler kompozisyonunu gravür sanatçısı Şükrü Ertürk yapmıştır.

Resim 2.37 Portreyi Gravür sanatçısı Selahattin Tuga çalışması⁴⁵

⁴⁴ <http://www.kenthaber.com/Resimler/2007/12/03/00285085.jpg>.

⁴⁵ <http://www.kenthaber.com/Resimler/2007/12/03/00285085.jpg>.

Resim 2.38 : Arka yüzündeki Atatürk e çiçek sunan öğrenciler kompozisyonunu gravür sanatçısı Şükrü ErTürk yapmıştır⁴⁶.

5000 liranın grafik tasarımı Mustafa Üstün, ön yüzündeki portreyi Gravür sanatçısı Selahattin Tuga yapmıştır. Arka yüzündeki Mevlana türbesini gravür sanatçısı Şükrü Ertürk çalışmıştır.

Resim 2.39: Grafik tasarımı Mustafa Üstün, ön yüzündeki portreyi Gravür sanatçısı Selahattin Tuga yapmıştır⁴⁷.

⁴⁶ <http://www.kenthaber.com/Resimler/2007/12/03/00285085.jpg>.

⁴⁷ <http://www.kenthaber.com/Resimler/2007/12/03/00285085.jpg>.

Resim 2.40: Arka yüzündeki Mevlana türbesini gravür sanatçısı Şükrü Ertürk çalışmıştır⁴⁸.

1990-2000 yıllarında banknotların tasarımını ve gravürleri banknot matbaasının tasarımcıları ve gravür sanatçıları çalışmıştır. Bu dönemdeki paraların üzerinde önceki rumi ve hatayi motiflerin yerine geometrik şekilleriyle modern bir etki veren kilim desenleri çalışılmıştır. 100.000 liranın üzerindeki Atatürk portresinin gravürünü, gravür sanatçısı Şükrü Ertürk yapmıştır.

Portrede ilk defa bu kadar benzerlik tutturulmuştur. Arka yüzündeki gravürler, gravür sanatçısı Mustafa Çakırcalıya aittir. Tasarımı Hüseyin şaşmaz yapmıştır. 250.000 liranın tasarımcısı Hidayet Aksu'ya aittir.

1990-2000 yıllarında banknotların tasarımını ve gravürleri banknot matbaasının tasarımcıları ve gravür sanatçıları çalışmıştır. Bu dönemdeki paraların üzerinde önceki rumi ve hatayi motiflerin yerine geometrik şekilleriyle modern bir etki veren kilim desenleri çalışılmıştır. 100 000 liranın üzerindeki Atatürk portresinin gravürünü, gravür sanatçısı Şükrü Ertürk yapmıştır. Portrede ilk defa bu kadar benzerlik tutturulmuştur. Arka yüzündeki gravürler, gravür sanatçısı Mustafa Çakırcalıya aittir. Tasarımı Hüseyin şaşmaz yapmıştır. 250 000 liranın tasarımcısı Hidayet Aksu'ya aittir. Yüz bin liraya göre görünümü daha sadedir ve geometrik hatlar daha fazla kullanılmıştır.

⁴⁸ <http://www.kenthaber.com/Resimler/2007/12/03/00285085.jpg>.

Portrenin sol tarafına uygulanan gölge kaldırılmış, yerine banknota hareket veren geometrik şekiller çalışılmıştır. Portrenin arkasına gölge veya geometrik şekil konulmasının nedeni baskı tekniğidir. Zemin kuru ofset, portrede intaglio olarak ayrı makinelerde basıldığı için olabilecek kaymaları, portrenin üstüne gelebilecek zemin deseni olasılıklarını engellemek için, kaymaları kaynaştırmak amacıyla portrenin yanına yine intaglioda basılan bir alan uygulamak gerekmektedir. Motifler, kilim desenleri ve geometrik Selçuklu kaynaklı motiflerdir. Zemin desenleri ayrı motiflerden oluşsa da rengin iyi kullanımı sonucunda çok parçalı görünüm yoktur. Göbek motifinin kullanılmaması da sadeliği sağlamıştır.

500.000 liranın tasarımını Nejla Göksu yapmıştır. 1.000.000 ve 5.000.000 liranın tasarımını, grafik tasarımcı Hüseyin Şaşmaz yapmıştır. 1.000.000 lirada tasarımın değişime uğramış. Tipografisinde ön yüzde ortada kullanılan yazılar, portrenin yerinin ortaya kaydırılmasıyla açılan sağ tarafa para miktarı ve imza yerleştirilmiştir. Arka yüzünde, yeni kurulan Atatürk barajı kullanılmıştır. Barajın getireceği verimliliği simgeleyen stilize buğday başakları ve arka yüzünde Türkiye Cumhuriyeti merkez bankası yazısı zemininde üzüm salkımları kullanılmıştır.

5.000.000 liranın tasarımı grafik tasarımcı Hüseyin Şaşmaz 'a aittir. 10 000 000 liranın tasarımı da grafik tasarımcı Hidayet Aksu ya aittir. Bu paraların arka yüzüne Kız Kulesi, Atatürk Barajı, Anıtkabir, Antik Efes kenti ve Piri Reis Haritası dönemin diğer seçimleri Çanakkale Şehitliği çalışılmıştır (Tekbaş Tanyu, 2007)

Resim 2.41: Tasarımcısı Hidayet Aksu'ya aittir⁴⁹.

⁴⁹ <http://www.kenthaber.com/Resimler/2007/12/03/00285085.jpg>.

Resim 2.42: Tasarımcısı Hidayet Aksu'ya aittir⁵⁰.

500.000 liranın tasarımını Nejla Göksu yapmıştır. 1.000.000 ve 5.000.000 liranın tasarımını, grafik tasarımcı Hüseyin Şaşmaz yapmıştır.

Resim 2.43: Grafik tasarım Hüseyin Şaşmaz yapmıştır⁵¹.

⁵⁰ <http://www.kenthaber.com/Resimler/2007/12/03/00285085.jpg>.

⁵¹ <http://www.kenthaber.com/Resimler/2007/12/03/00285085.jpg>.

Resim 2.44: Grafik tasarım Hüseyin Şaşmaz yapmıştır⁵².

1.000.000 lirada tasarımın değişime uğramış. Tipografisinde ön yüzde ortada kullanılan yazılar, portrenin yerinin ortaya kaydırılmasıyla açılan sağ tarafa para miktarı ve imza yerleştirilmiştir. Arka yüzünde, yeni kurulan Atatürk barajı kullanılmıştır. Barajın getireceği verimliliği simgeleyen stilize buğday başakları ve arka yüzünde Türkiye Cumhuriyeti merkez bankası yazısı zemininde üzüm salkımları kullanılmıştır.

5.000.000 liranın tasarımı grafik tasarımcı Hüseyin Şaşmaz 'a aittir. 10.000 000 liranın tasarımı da grafik tasarımcı Hidayet Aksu ya aittir.

Resim 2.45: Grafik tasarım Hüseyin Şaşmaz 'a aittir⁵³.

⁵² <http://www.kenthaber.com/Resimler/2007/12/03/00285085.jpg>.

⁵³ <http://www.kenthaber.com/Resimler/2007/12/03/00285085.jpg>.

Resim 2.46: Grafik tasarım Hüseyin Şaşmaz 'a aittir⁵⁴

Resim 2.47: Grafik tasarım Hidayet Aksu ya aittir⁵⁵.

Resim 2.48: Grafik tasarım Hidayet Aksu ya aittir⁵⁶.

⁵⁴ <http://www.kenthaber.com/Resimler/2007/12/03/00285085.jpg>.

⁵⁵ <http://www.kenthaber.com/Resimler/2007/12/03/00285085.jpg>.

⁵⁶ <http://www.kenthaber.com/Resimler/2007/12/03/00285085.jpg>.

Resim 2.49: Tasarımı Nejla Göksu yapmıştır⁵⁷

Resim 2.50: Tasarımı Nejla Göksu yapmıştır⁵⁸

Bu paraların arka yüzüne Kız Kulesi, Atatürk Barajı, Anıtkabir, Antik Efes kenti ve Piri Reis Haritası dönemin diğer seçimleri Çanakkale Şehitliği çalışılmıştır.

Resim 2.51: Tasarımı Nejla Göksu yapmıştır⁵⁹.

⁵⁷ <http://www.kenthaber.com/Resimler/2007/12/03/00285085.jpg>.

⁵⁸ <http://www.kenthaber.com/Resimler/2007/12/03/00285085.jpg>.

⁵⁹ <http://www.kenthaber.com/Resimler/2007/12/03/00285085.jpg>.

Resim 2.52 Tasarımı Nejla Göksu yapmıştır⁶⁰.

Banknotta kullanılan resimlerin dışında tasarım ve baskı tekniği, maliyet, kısıtlı zaman ve sahtecilik güvenlik önlemleri tasarımcıyı sınırlamıştır. Tasarımcı banknot gibi toplumun her kesimine ulaşan bir ürünün tasarımında rahat kullanılabilir, kolay algılanabilir, estetik şekilde tasarlama yolları arayışı içinde olmalı. Görsellik yanında kullanım da pratiklik ön planda tutulmalı. Tanju Demir, Cumhuriyet dönemi paralarında siyaset ve ideoloji,75 yılda paranın serüveni⁶¹..

2.2.7. Necip Akar

Resim 2.53 Necip Bey Kremi⁶²

Resim 54: Necip Bey biryantini⁶³

⁶⁰ <http://www.kenthaber.com/Resimler/2007/12/03/00285085.jpg>.

⁶¹ Pekşen, "Türk Lirası Banknotlarının Görselliği Üzerine", <http://www.taraf.com.tr/ayse-hur/makale-paralarin-dili-olsa.htm>

⁶² Hayat Dergisi, 1955, cilt. 3 syf. 9

⁶³ Hayat Dergisi, 1960, cilt. 1 syf. 16

1930'lu yıllarda, bazıları bugün de yaşayan markalar yarattı: Necip Bey, Opon, Nevrozin, Fay, Puro, Gripin... Şampuan Cemil, Necip Bey Kremi ve Necip Diş Macunu adını verdikleri müstahzarlarını üretmeye başladılar. Türkiye çapında afişlerle tanıtılan Radyolin bir ayda Necip Diş Macunu'nun iki yılda yapabildiği satışa ulaştı. Yılda yarım milyon adet satılır hale geldi. Çalışkan ve araştırmacı bir kişiliğe sahip olan Necip Akar, o kış bütün ülkeyi saran grip ve nezle salgınını iyi "değerlendirdi" ve grip hastalığını en hızlı ve pratik yoldan tedavi edebilen ve tek ambalaj halinde satılan bir formül hazırladı. Gripin adını verdiği ve aynı zamanda ağrı kesici olarak da etki gösteren bu ilacın ruhsatını da 23 Ocak 1935 tarihinde aldı.

2.2.8. Münif Fehim Özarman

Resim 2.55: Münif Fehim Özarman Karakalem Tekniği⁶⁴

⁶⁴ Hayat Dergisi, 18 Mart 1960, cilt. 1 syf.

Resim 2.56: Münif Fehim, Semt kahvehanesinde Hacivat karagöz⁶⁵.

Resim 2.57: Münif Fehim, Beyazıt Camii⁶⁶

⁶⁵ Hayat Dergisi, 18 Mart 1960, cilt. 1 syf.

⁶⁶ Hayat Dergisi, 25 Mart 1960, cilt. 1 syf. 28

Resim 2.58: Münif Fehim, Şehzadebaşı⁶⁷

2.2.9. Sait Maden

Sait Maden 1931 şair, ressam, tasarımcı. Elli yıldan fazladır grafik tasarım ve resim gibi değişik alanların her birinde benzersiz bir verim ve yetkinlikle üreten, yaşayan büyük ustalarımızdan birisi. Şiir ve resim tutkusu çocukluğunda başladı. 1949-1955 yılları arasında Güzel sanatlar akademisinde bedri rahmi eyüpoğlu atölyesinde resim eğitimi gördü. 1955- 60 yıllarında duvar resimleri, tiyatro dekorları, sinema afişleri, sergi ve fuar panoları hazırlayan sait maden, 1960 tan sonra daha çok grafik ve tasarım çalıştı (YKY, 2009: 142)

⁶⁷ Hayat Dergisi, 4Mart1960, cilt. 1 syf. 26

Resim 2.59: Sayit Maden'in çalışması⁶⁸

Tasarımcı yaptığı işe uygun üslubu olan bir illüstratör seçer ve onunla çalışır. Yani illüstratörler "üslup sahibi"dir. Sait Maden'in çalıştığı kurum ve ürünün kimliğine uygun bir tasarım üslubu seçmesi işine verdiği değeri gösteriyor. Sanki sahnede her çeşit müziği ustaca icra edebilen bir müzisyen gibi. Olağanüstü olan, çok çeşitli resimleme üslubuna sahip olması bir çeşit "çok-üslupluluk" diye nitelenebilecek bu yaklaşıma Üslup çeşitliliği, "çok-üslupluluğu" önemseddiğini gösterir. (Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 2009: 91)

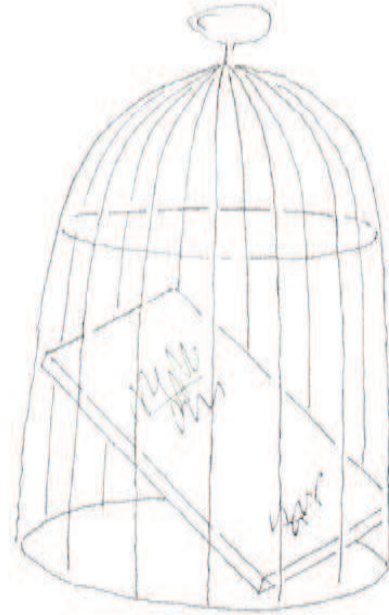
⁶⁸ Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 1. baskı, İstanbul, Aralık 2009, syf. 91

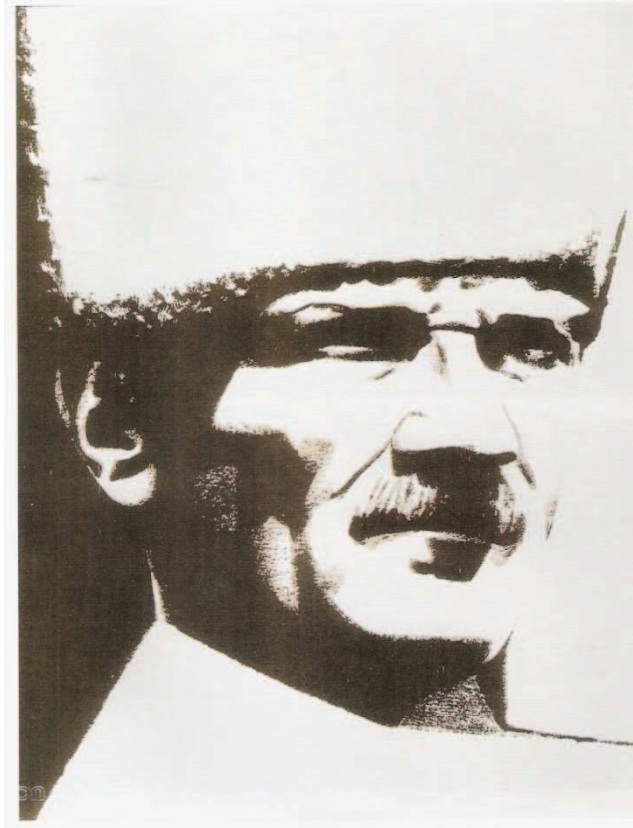
Salt Falk

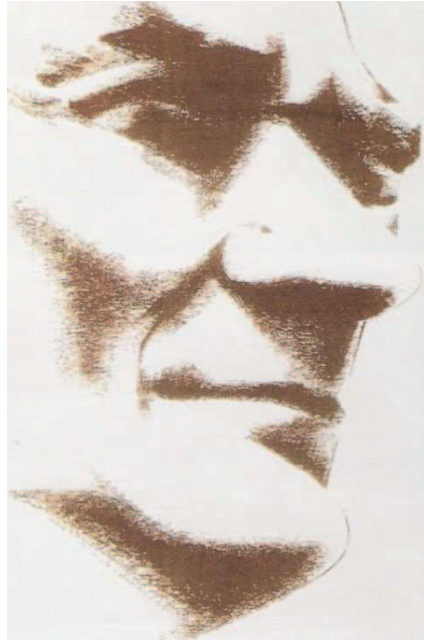
Vedat Günyol

Resim 2.60: Sayit Maden'in eskizleri⁶⁹

⁶⁹ Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 1. baskı, İstanbul, Aralık 2009, syf. 118

Resim 2.61: Sayit Maden'in Karakalem tekniğiyle Atatürk portresi çalışması⁷⁰

Resim 2.62: Sait Maden, Karakalem tekniğiyle Atatürk portresi⁷¹

⁷⁰ Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık,1.baskı,İstanbul,Aralık2009,syf. 91

⁷¹ Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık,1.baskı,İstanbul,Aralık2009,syf. 91

2.2.10. Abidin Dino,

Abidin Dino, Türk ressam, karikatürist, yazar, film yönetmeni.

23 Mart 1913, İstanbul - 7 Aralık 1993, Paris. Çok yönlü bir kültür adamı olan Abidin Dino, çağdaş Türk resminin öncülerindendir. Türk resim tarihinde D Grubu ve Yeniler Grubu adlarıyla anılan sanat topluluklarının öncülerinden olmuştur. Türkiye'nin yanı sıra Fransa, Cezayir, ABD gibi ülkelerden sergiler açtı.

Resim 2.63: Abidin Dino'nun imzası⁷²

İlk çizimleri Yarın gazetesinde, ilk yazıları *Artist* dergisinde 1930'lu yılların başında yayımlandı. Bu yıllarda Nazım Hikmet'in *Sesini Kaybeden Şehir* (1931) ve *Bir Ölü Evi* (1932) adlı kitaplarına kapak desenleri de çizdi ve kendini çok genç yaşta "ressam" olarak kabul ettirdi.

1933 yılında "D Grubu" adlı sanat grubunun kurucuları arasında yer aldı. Bu grubun amacı, memlekette sanatın gelişmesini ve yayılmasını sağlamak, düşünce yanı ağır basan resimler yaparak, batıdaki çağdaş akımlarla boy ölçüşecek yenilikler getirmektir. Aynı yıl Türkiye'nin *Kalbi* Ankara isimli belgesel filmi çekmek için Türkiye'ye gelen Sovyetler Birliği'nin ünlü yönetmenlerinden Sergey Yutkeviç bir sergide resimlerini görüp beğendi. Yutkeviç'in filmi izleyen Atatürk, kendisinden bir Türk gencini yetiştirmesine olanak olup olmadığını sormuştu. Böylece Yutkeviç, Dino'dan dekoratör ve ressam olarak çalışmak üzere kendisiyle SSCB'ye gelmesini istedi. 1937'de yerleştiği Paris'te ressam ve dekoratör olarak film çekim

⁷² http://tr.wikipedia.org/wiki/Abidin_Dino

çalışmalarında bulundu. Gertrude Stein, Tristan Tzara, Eisenstein, Andre Malraux ve Pablo Picasso gibi dönemin önde gelen sanatçılarıyla dostluklar kurdu.

Abidin Dino 1939'da Türkiye'ye döndü, 1941'de arkadaşlarıyla Yeniler Grubu'nu oluşturdu. Grubun açtığı ve Liman çevresindeki balıkçıları konu alan sergi, büyük ilgi uyandırdı. Dino, çizgi ve desenlerin ön plana çıktığı resimlerinde işçi ve köylü tiplerini özgün bir üslupla işledi. Sanatçı yapıtlarında özgün ve yerel bir senteze ulaştı.

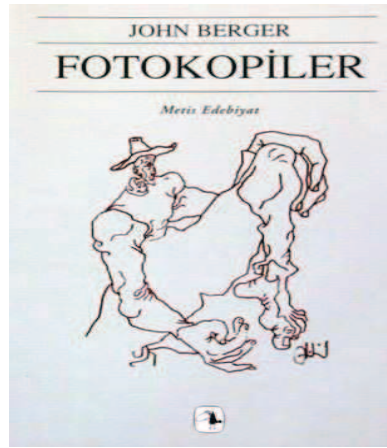
Çeşitli dergilerde çizgi ve yazılarıyla halktan yana, gerçekçi bir sanat görüşünü savundu. İlk sayısı 18 Kasım 1938'de çıkan S.E.S (Sanat.Edebiyat.Sosyoloji) adlı derginin çıkmasına büyük katkı veren sanatçı, bu derginin kapanmasından sonra pek çok başka dergi çıkardı. Resminde Türkiye'nin geleneksel kültürüne olan ilgisini her zaman canlı tutmayı başarabilendi Abidin Dino⁷³.

Resim 2.64: Abidin Dino'nun kağıt üzerine kurşun kalem çalışması⁷⁴

⁷³ http://www.ata.boun.edu.tr/chronology/kim_kimdir/abidin_dino.htm

⁷⁴ <http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://img205.imageshack.us/img205/1363/dinowr4.jpg&>

Resim 2.65.: Abidin Dino, kitap kapağı, kağıt üzerine keçeli kalem⁷⁵.

Resim 2.66: Abidin Dino'nun füzeli kalemle eskizi⁷⁶

⁷⁵ http://tr.wikipedia.org/wiki/Abidin_Dino

⁷⁶ <http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://images.gittigidiyor.com/2161/Abidin-DINO-Imzali->

Resim 2.67: Abidin Dino'nun suluboyaçalışması

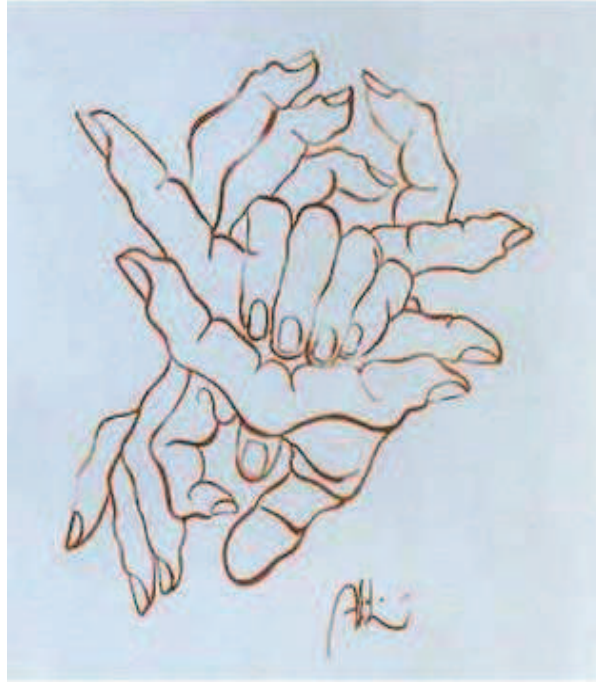

Resim 2.68: Abidin Dino'nun eskiz çalışması ⁷⁸

⁷⁷ http://tr.wikipedia.org/wiki/Abidin_Dino

⁷⁸ http://tr.wikipedia.org/wiki/Abidin_Dino

Resim 2.69: Abidin Dino'nun çalışması⁷⁹

2.2.11. Nazan Erkmen

İllüstrasyon sanatçısı Nazan Erkmen'in "Bir Bennudur İstanbul" İllüstrasyon Sergisiyle buluşturuyor. İllüstrasyonu yapılan şiirlerin yazarı ve serginin kuratörü Şebnem Yüce, Sergi açılışında ünlü yazar Sunay Akın görseller eşliğinde "İstanbul Çocuklarını" anlatacak. İstanbul'un çeşitli mekanlarını düşsel bir dille çocuklarla birlikte gezerek izleyicilere aktaran sanatçı, 70 X 100 cm. boyutlarında büyük boy afiş ve sanatçının şimdiye kadar resimlemiş olduğu kitap illüstrasyonlarından seçkiler izleyicilere sunulacak. Ömer Hayyam şiir resimlemeleri için yapmış olduğu serigrafî çalışmaları da ayrıca sergide yer alacak. Posta Genel Müdürlüğü tarafından pul olarak basılacak olan İstanbul afişleri ayrıca çocuklar için şiir kitabı olarak da yayınlanacak. İllüstrasyonu yapılan metinlerin yazarı ve serginin kuratörü Şebnem Yüce Marmara Üniversitesi öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Kitapları yayınlanan yazar, her yeni doğan çocuk için bir şiir yazarak çocuklar için güzellikler yaratan bir yazardır.

⁷⁹ http://tr.wikipedia.org/wiki/Abidin_Dino

Resim 2.70: Nazan Erkmen'in resimlemeleri⁸⁰

Resim 2.71: Nazan Erkmen'in resimlemeleri⁸¹

Çocuklar ve büyükler için 80'in üstünde kitaplar resimledi. Bunun yanısıra sayısız kitap kapağı, afiş, aktüel ve kültürel dergi illüstrasyonları yayımlandı. 1998 ve 2000`de Japonya ve Britislava 'Selected Worlds Illustrators Biennial' (Seçilmiş Dünya İllüstratörleri Biennial) `ne seçildi. Posta Genel Müdürlüğü tarafından basılmış 3 set uluslararası intercept pullar ı(masallar) ve iki adet Atatürk ve Çocuk pulu basıldı. Yayımlanmış olan pek çok makale ve konferansı bulunmaktadır.

⁸⁰ <http://www.haber34.com/kultursanat/sergi-haberleri,,6.html>

⁸¹ http://www.photoshopmagazin.com/etkinlik/4077/nazan_erkmen_cocuk_gozuyle_stanbulu_sergil_edi.html

2.3. TÜRKİYE DE DERGİ KİTAP KAPAĞI TASARIMI

2.3.1. Tanımı

Kitap, dergi ve mecmuaların içeriğini yansıtan, akılda kalıcı, vurgulu ve tasarım ilkeleri ile meydana getirilen İllüstratif, biçimsel ve grafiksel düzenlemelerdir.

Kitabın veya derginin kimliğini tanımlayan nitelik taşımalıdır. Öncelik kitabı okutturma ve görüntüsü, yüzü kitabı sattırma işlevine sahip olmalıdır. Kapağın tasarımı, hatta bir nevi yaşam eğitimi sayılır. Kitap – dergi kapağı, merakla hitap edebilmeli. O halde içerikle biçim ilişkisi çok önemlidir.

Orta Asya’ da, İslamiyet öncesi Türk kültüründe (özellikle Uygurlar’ da) duvar resmi sanatı çok gelişmişti ve resimli kitaplar üretiliyordu. Dini sebeplerle resimden uzaklaşma Osmanlılar’ da çok keskin olmuştur. Türk resim sanatı baskı sanatının doğu karşılığı olarak gösterilebilir

Selçuklulardan Fatih Sultan Mehmet’ e kadar bir belirsizlik yaşayan Türk resimleme sanatı, Fatih’ in portresini yaptırmasıyla Türk resim sanatında portre geleneği başlar. Nigari’ de portre çalışmalarıyla tanınan önemli minyatür sanatçısıdır. Bu dönemde Sinan bey, Nakkaş Hasan Paşa, Nakkaş Kalender gibi minyatür sanatçıları da çok sayıda resimlemeler yapmışlardır.

Mehmet Siyah kalem de Türk resim sanatında önemli yeri olan bir sanatçıdır. Sert koşullarla mücadele eden göçebe halkın yaşamından kesitler sunan Siyah kalem’ in resimleri de ilk resimlere örnektir.1730’ da İbrahim Müteferrika tarafından basılan Tarihi Hindi Garbi (Batı Hint ya da Amerika Tarihi) adlı kitap Türk basımcılık tarihinin ilk resimli kitabı olma özelliğini göstermektedir. İçinde 13 adet resim vardır. Türkiye Cumhuriyeti’ nin ilk yıllarında yayın hayatı ile ilgili en önemli kültür olayı harf devrimidir. Özellikle eğitim amaçlı kitaplarda okumayı kolaylaştırmak, anlaşılır kılmak ve büyük devlet kuruluşlarının çalışmalarını halka duyurabilmek için grafik ürünlere ve dolayısıyla sanatçılara gereksinim duyulmuştur. 1923 yılında Galatasaray Lisesinde kendisinin ve Türk afişçiliğinin ilk sergisini açan İhap Hulusi Görey, Cumhuriyet Döneminin ilk tasarımcılarından. Öğrenimini Münih Kunstgewerbe ‘de Haymann atölyesinde gören İhap Hulusi, afişlerindeki sağlam

desen gücüyle anılır. Bu dönemde Kenan Temizan, Atıf Tuna, Mithat Ozar, Faruk Morel, Tarık Uzmen, Yusuf Karaçay ve Mashar Resmor grafik ürünler veren diğer sanatçılardır. 1960' larda kitap resimlemelerinde bir gelişme gözlenmektedir. Redhouse Yayınevi' nin renkli resimli, özenle düzenlenmiş ve basılmış kitaplar çıkarma isteği, genç sanatçıların ortaya çıkmasında katkıda bulunmuştur. Bu dönemin başarılı kitap çizerleri, Mustafa Eremektar, Tan Oral, Mehmet Sönmez, İsmail Gülgeç gibi sanatçılardır. İlk resimli kitap, 1964 yılında Mustafa Eremektar tarafından yayınlanan "Tembel Karakaçan" dır. Ressam, karikatürist ve çizgi roman yapımcısı olan Eremektar, Milliyet dergisi için de "Uzay Çocukları"nı çizmekteydi. Abidin Dino, Nuri Abaç, Nevzat Akoral, Orhan Peker ve Adnan Turan gibi usta ressamlar da çok sayıda kitap resimlemesi yapmışlardır.

Yapılan resmin ve yazının amaca uygunluğu söz konusu olmalı, Görsel öğelere yeteri kadar yer verilmeli,Kitap Kapağını Oluşturan Görsel Öğeler, İçeriğin sayfa düzeni ile ilişkili olması

Kitap ve dergi kapağı İllüstrasyonun da bütünlük, resmin bütün elemanları arasındaki iç içeliğin sağlanmasıdır. İlgi çekiciliği, vurguyu sağlamak ta çok önemlidir. Denge, formal ya da informal denge resimde sağlanmalıdır. Formal denge, resmin merkezinden çizilen bir hayali çizgi, sağ ve solu eşit,olarak, ikiye bölmektedir. İnfomal dengede, merkez vurgulanmadan resmin unsurları arasındaki sağlanan uyum demektir. Kavramı dikkate alınmalıdır ki, doğru algılanma sağlanabilsin. Mekân, perspektif kavramıyla iç içedir. Doğru algılama ve hatırlama oranını sağlamak için perspektif kurallarına uygunluk şarttır. Bütüne ait parçaların birbiri arasındaki uygunluğudur diyebiliriz. İnsanlar resimleri bütünden parçaya doğru algılar. Bu anlayış algılamanın temelinde yatar. Oranın bilinçli olarak bozulması dikkati, belli yöne çekmek için kullanılabilir.

İnsanlar genelde sıcak ve parlak renkleri severler. Resimlemede fazla ayrıntılı, konuyu dağıtıcı bir renk armonisi kullanmamaya dikkat etmek gerekir. İllüstrasyonda çok fazla renk kullanımı, renkleri bir araya getirirken yapılan uyum yanlışlıkları, siyah, beyaz değerlerinin dengeli kullanılması, kitapların görünümünü olumsuz yönde etkiler.

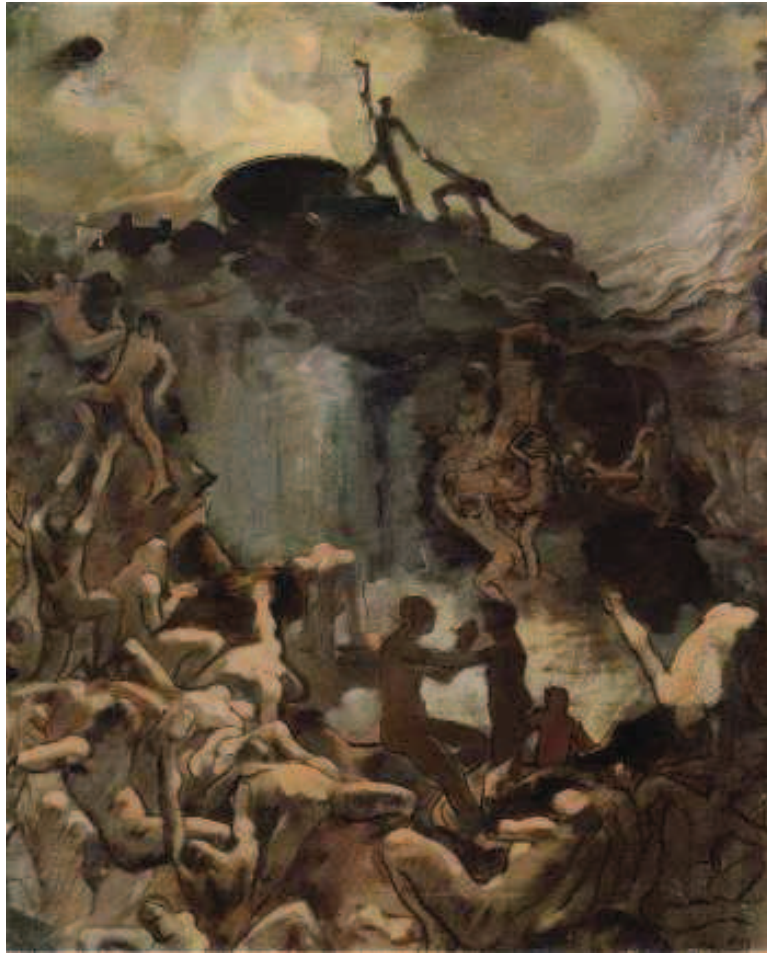
2.3.2. Kitap- Kapakta İllüstrasyon Çalışması

İllüstrasyon grafik tasarımın yaygın kullanılan araçlarından birisidir. Sözlük anlamı daha çok resimleme olsa bile vardığı nokta bunun çok ötesindedir. İllüstrasyonda genellikle metin kullanılır. Metin mutlaka yazılı olmak zorunda değildir. Yazılı veya değil bir metnin yaratacağı etkiyi yeniden kuran, o etkiyi arttıran görsel malzeme illüstrasyondur.

İllüstrasyon; kimi zaman bir resim, bir fotoğraf, kimi zaman bir renk lekesi, kimi zaman tipografi, kimi zamansa bir boşluk olarak karşımıza çıkabilir.

Reklam sektöründe illüstrasyon fotoğraftan, fotoğrafın icadından evvel kullanılmaya başlanmıştır Fotoğrafın icadından sonra, gerçekliğe yakınlığı, uygunluğu nedeniyle, fotoğraf kullanımı hızla artsa da, baskı tekniklerinin yetersizliği nedeniyle, fotoğraflar kazınarak illüstrasyonlaşıp, çizgi ve taramaya dökülmüş, baskı tekniğine uygun hale getirilmiştir. Fotoğrafın illüstrasyon üzerindeki etkisi yıkıcı olmuştur, yerine geçmiştir; daha gerçekçi, daha “canlı”, daha tanımlayıcı olması nedeniyle... Fakat fotoğraf, giderek fotoğrafı da boğmaktadır. Hazır arşiv, diabank fotoğrafları gibi maliyeti düşük hazır fotoğraflar, yaratıcılığı, arşivlerdeki fotoğraflarla sınırlamakta ve reklam ürününün düzeyini sıradanlığın esiri haline getirmektedir.

2.3.3. Abidin Elderoğlu

Resim 2.72: Hayat ve İdeal-1932 (Abidin Elderoğlu)⁸²

1901- 1974. Resim sanatına olan ilgisi,1930'da Fransa'ya gitti. Julian'da Albert Laurens ve André Lhote'un yanında çalıştı. Yağlıboya resimler yanında, suluboya çalışmalara ağırlık verdi. 1964'te Paris'te, 1965'te Venedik'te açtığı sergiler ilgi topladı. Resim sanatının soyutluğunu sağlamak amacıyla, müziğin seslerin işlevlerine göre uygulanmasına koşut olarak renk, biçim, açık-koyu ve yarım-koyuluk gibi plastik ögelerin etkinliklerine dayatılmış bir anlayışı benimsediğini

⁸²<http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://img512.imageshack.us/img512/8687/280ha.jpg&imgrefur=http://www.nuveforum.net/838-ressamlar/759-iste-turk-ressamlar>

belirten Elderoğlu, Türkiye'de, 1950'li yıllarda belirgin bir çizgi oluşturmaya başlayan soyutçu eğilimin, 1960'lı yıllardaki temsilcileri arasında yer alır. Resimlerinde kaligrafik değerleri, belirli bir tarza göre düzenler, çizgi ile renk arasındaki oluşumları, süreçsel bir etkinlik düzeyinde işleyerek geliştirir. <http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://img512.imageshack.us/img512/8687/280ha.jpg&imgrefurl=http://www.nuveforum.net/838-ressamlar/759-iste-turk-ressamlar>

2.3.6. Atatürk Resimleri ve İllüstrasyon

Resim 2.73.: Mihri Rasim tarafından yapılan ve yurtdışında bulunan Atatürk'ün Mareşal üniformasıyla resmi⁸³

Cumhuriyetin ilanından sonra Atatürk'ün portresini yapan ilk Türk ressamı Mihri Hanım'dır

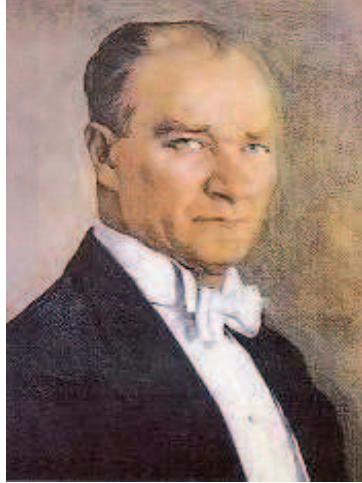
⁸³ <http://www.citrinitas.com/papers/the-palace-project/images/siyahkalem.jpg>

Resim 2.74.: İbrahim Çallı, 1934 (Atatürk portresi)⁸⁴

Çallı, Kuşağının sanatçıları arasında öncü sayılmış, üne kavuşmuş, çekiciliği, esprileri, akademi hocalığına paralel yürütebildiği bohem yaşantısıyla da çevresinin sevgi ve yakın ilgisini çekmiş bir ressamdı.

Resim 2.75.: Feyhaman Duran, Atatürk, 1934⁸⁵

⁸⁴ <http://www.citrinitas.com/papers/the-palace-project/images/siyahkalem.jpg>

⁸⁵ <http://www.citrinitas.com/papers/the-palace-project/images/siyahkalem.jpg>

Resim 2.76.: Karpıç Lokantası'nda Saip Tuna tarafından yapılan ve Atatürk'e imzalatılan desen, 1935⁸⁶

Resim 2.77.: Ratip Tahir Burak, Ressam, Karikatürist, 1925⁸⁷

Ratip Tahir, yağlı-boya da başarılı bir ressamdır. Yıllarca Ankara'da sanatını sürdüren Ratip Tahir, Cumhuriyetin 2. yıldönümü gecesindeki baloda, büyük bir karton üzerine Atatürk'ün görünümünü yapmış ve bunu o zevkli gecede kendisine sunmuştur. Çok neşelenen Atatürk bu resmini etrafını saran yabancı elçilere göstererek görüşlerini sormuştur. Herkesin beğenisini kazanan bu resim, o gecenin hatırası olmak üzere balodakiler tarafından imzalanmıştır. Tarih 29/30 Ekim 1925'tir.

⁸⁶ <http://www.citrinitas.com/papers/the-palace-project/images/siyahkalem.jpg>

⁸⁷ <http://www.citrinitas.com/papers/the-palace-project/images/siyahkalem.jpg>

Güzel bir anıyı içeren bu büyük boy karton üzerine yapılan desen usta bir fotoğraf sanatçısı olan eski İçişleri Bakanı Cemil Uybadın tarafından çoğaltılmış ve o gecenin konuklarına daha sonra dağıtılmıştır.

Resim 2.78.: Ramiz Gökçe'nin bir Atatürk çizimi⁸⁸

Resim 2.79.: Nazmi Ziya Güran, Atatürk, İstanbul Resim-Heykel Müzesi, 1926⁸⁹

⁸⁸ <http://www.citrinitas.com/papers/the-palace-project/images/siyahkalem.jpg>

⁸⁹ <http://www.resimkalemi.com/ressamin-gunlugu/8795-ataturk-portreleri-ressamlarin-hakkinda-bilgi.html>

Resim 2.80.: İhap Hulusi Görey'in yıllarca ilkokul birinci sınıflarında okutulan ALFABE'nin kapağını Atatürk'ün siparişi üzerine 1932 yılında tasarladı⁹⁰

Türk resim ve grafik sanatında kaynak, doküman olarak kullanılan Atatürk portreleri ve resimler ünlü ressamlar ve grafikerler tarafından çeşitli tekniklerde çalışıldı. Grafik alanında önemli gün ve haftalar da afişler, çeşitli şekillerde takvimler, kitap kapak ve iç tasarımında, geçmişten günümüze paralarda, pullarda, üç boyutlu eşyaların üzerine basılır.

Resim 2.81. Ali Sami Boyer⁹¹

⁹⁰ <http://www.citrinitas.com/papers/the-palace-project/images/siyahkalem.jpg>

⁹¹ <http://www.antikalar.com/v2/konuk/konuk0511.asp>

İlk Türk pulları, Kurtuluş Savaşı dönemi pulları, Atatürk konulu koleksiyonlar, 'Dünya Pullarında Atatürk', Adapazarı ilk posta damgaları, Adapazarı Kurtuluş Günü damgaları, tablo pulları, futbolun tarihi, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, çizgi film karakterleri gibi çeşitli konularda pek çok ilginç koleksiyon, büyük bir disiplin içinde Adapazarı da sunuldu. Değer ve önemini, insan yaşamındaki etkileşimini; pulun sanatsal çizgilerini, kültürel inceliklerini ortaya koydu. Ayrıca, sistem, disiplin, eğitim, tertip, tasnif ve muhafazası yanında, tarih ve coğrafya araştırmaları, evrensel değerlerin buluşması gibi çok çeşitli konularda önemli bilgiler ve mesajlar sundu. Atatürk Koleksiyonları ve ilk Türk pulları, Futbolun Tarihi, Pullarla Tıp, Sinema Sanatı, Olimpiyat Pulları, Havacılık, Bisiklet Yarışları, İlk Cumhuriyet Pulları, Çizgi Film Kahramanları konulu koleksiyonlar dikkat çekti. hazırlanan Atatürk konulu pullar, Mustafa Kemal Atatürk ün farklı dönemlere ait dönem resimlerini yansıtıyor..

Resim 2.82.: Grafik/Tasarımı Bülent Ateş'e ait.78.: 26x36 mm boyutlarında hazırlanan pulların⁹²

⁹² <http://www.antikalar.com/v2/konuk/konuk0511.asp>

Resim 2.83.: Grafik Tasarımı Bülent Ateş'e ait⁹³

Resim 2.84.: Ressam Burhan Özak tarafından hazırlanan pullar⁹⁴

⁹³ <http://www.antikalar.com/v2/konuk/konuk0511.asp>

⁹⁴ <http://www.antikalar.com/v2/konuk/konuk0511.asp>

Resim: 2.85.: Ressam Burhan Özak tarafından hazırlanan pullar⁹⁵

Daha sonra, 50.yıl nedeniyle ,18.3.1965 günü üç puldan oluşan bir hatıra serisi satışa çıkarıldı.Aynı gün, yine Çanakkale posta merkezinde, bu seri için özel ilk gün damgası kullanıldı.Ressam Burhan Özak tarafından hazırlanan kompozisyonlarda ; Çanakkale haritası ve zafer çelengi, Mehmetçik Abidesi ile askerler, Türk Bayrağı ile Çanakkale Abidesi çalışılmıştır.

Resim 2.86.: 36x52 mm grafik tasarımı Suna Ertekin tarafından yapılmış.13.07.2007⁹⁶

⁹⁵ <http://www.antikalar.com/v2/konuk/konuk0511.asp>

⁹⁶ <http://www.antikalar.com/v2/konuk/konuk0511.asp>

Sahilgüvenlikkomutanlığı'nın25.yılı 2007 tarihinde ofset yöntemiyle Ajans-Türk basımevinde hazırlanan pulun grafik tasarımı Suna Ertekin tarafından yapılmış. 8333 kilometrelik sahil şeridimiz boyunca Atatürk'ün çizdiği rotada azim ve kararlılıkla ilerleyen sahil Güvenlik komutanlığı 25. yıl anma pulu üzerinde Atatürk portresi, Türk Bayrağı, seyir halinde Sahil Güvenlik Botu yer alıyor. (<http://www.msxlab.org/forum/satirlarla-turkiye/12718-turk-resim-sanati-tarihi.html>)

Resim 2.87.: (keloğlan) Çizgi karakterin pullarda tasarlayan grafiker Bekir Gürgen⁹⁷.

29.11.2007 çıkışlı anma pulu 36 x 52 mm. ebadında ofset olarak Ajans-Türk Basımevi'nde basılmış.

Resim 2.88.: Hacivat Karagöz tiplerini pullarda grafik tasarımını çalışan sanatçı Murat Çokal'a ait Ofset tekniği ile Ajans-Türk Basımevi'nde basılmıştır⁹⁸.

⁹⁷ <http://www.antikalar.com/v2/konuk/konuk0511.asp>

⁹⁸ <http://www.antikalar.com/v2/konuk/konuk0511.asp>

13.09.2007 tarihinde kullanıma sunulan Ajans Turk A.Ş. basımevinde hazırlanan pullarda Hacivat, Karagöz, Tuzsuz Deli Bekir, Efe, Tiryaki, Çelebi gibi unutulmaz karakterler başarılı şekilde resmedilmiş. Pullar şirin, estetik görünüme sahip.(http://images.gittigidiyor.com/1962/ıhap-hulusı-7gun-dergisi-kapak-1940__19625956_0.jpg).

2.3.7. Münih Fehim Özarman

1899 (Kitap kapakları, dergi ve kitap illüstrasyonları)

İstanbul'da doğdu. Babası ünlü tiyatro oyuncusu Ahmet Fehim Efendi'dir. Öğrenimini Üsküdar Sultanisi ve Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde yaptı. 1921 yılında İleri Gazetesi'nde basın hayatına atıldı. Karikatür, resim, fotoğraf, sinema ve tiyatro ile uğraştı. Ancak asıl ününü ilüstratör olarak yaptı. Kitap kapakları, dergi ve kitap illüstrasyonları ile yayıncılık ve grafik tasarım tarihinin temel taşlarından biri oldu. Refik Halit'in Gurbet Hikayeleri, Peride Celal'in Yaz Yağmuru ve yüzlerce kitabın kapağını çizen Münif Fehim, bir dönem, Tarihten Çizgiler, başlığı altında karikatürler de çizmiş; bu köşe çok beğenilince Salih Erimez köşeye devam etmişti

Vakit, Son Posta, Aydede, Akbaba, Yedigün, Yirminci Asır, gazete ve dergilerinde çalıştı. Bir ara Reşat Nuri Güntekin, Mahmut Yesari ve İbnülrefik Ahmet Nuri ile Kelebek dergisini yayımladı. Münif Fehim Özarman, 1983'te aramızdan ayrıldı...

Resim 2.89.: Kapak resmi, Sururi, İç resim, Münif Fehim Özarman⁹⁹

⁹⁹ Atatürk Romanı, Rakım Çalapa, 1990, Kapak tarama.

Resim 2.90: Kitap kapak resmi Münih Fehim Özarman,¹⁰⁰.

Resim 2.91: Münih Fehim¹⁰¹,

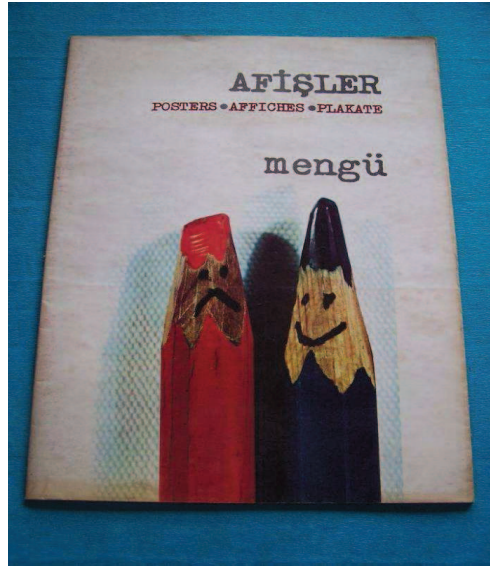
2.3.8. Mengü Ertel

Çeşitli tiyatro afişlerinden, resimlediği kitaplar, broşürlerden çeşitli konulara yönelik sayısız çalışmaları bulunmakta. Grafik çalışmaları yanında özgün tablolarıyla sergiler açıyor. Mengü Ertel in iç dünyasını yansıtan döngü isimli resim sergisi buna güzel bir örnek. Düşünürken çizmek. Çizerken düşünmek. Bir konuyu, görsel bir biçimde dönüştürürken, bir düşünceyi somutlaştırırken, biçimlerken, süre gelen çizimdir. Çizginin ritmi Mengü Ertel gibi bir çok sanatçıda böyle başlar. Dokuyu

¹⁰⁰ Beyazıt kütüphanesi, İnkılap Kitabevi 1944 baskısıdır

¹⁰¹ Dr. Ali Fuat Örsan, İnkılap kitabevi ziraat serisi..1939, Kapak tarama.

inceledi ve oluşturdu. Bunları benzetmelerle, çağrışımlarla yeniden düzenledi. Mengü Ertelin çalışmaları dokulardan yola çıkarak çizgilerden oluşuyor. Bu tarzı plastik sanatların birçok dalında arayış olarak görüyoruz. Sanatçı dokuyu kağıda dökerken çizgisine sonsuz güveni var. Sanatçı amaçlı çizgiler peşinde olmuş. Her afişin amacı, taşınması, gereken içerik önceden kesinlikle belirlenirdi. Önemli olan ilk bakana bir mesaj iletmeliydi. Resimlerin de daha özgür. Sonuçta sanatçı içinde bulunduğu duygu yoğunluğunu her iki alanda da çizgilerle ifade edebiliyor. Mengü Ertel grafik sanatçısı ancak sanatçıya göre tüm sanatları birbirinden soyutlamak, bunları sanatçıdan ayrı düşürmek olası değildir¹⁰².

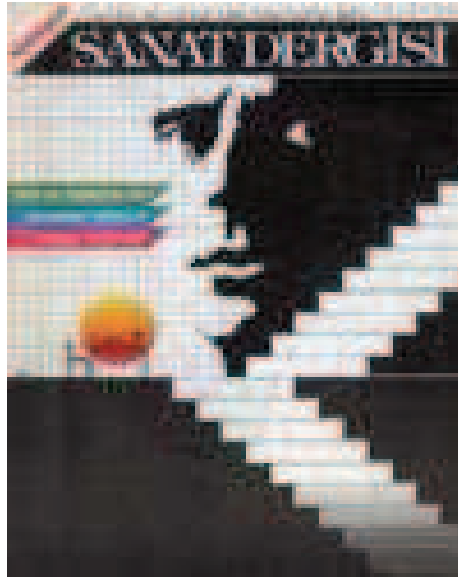
Resim 2.92.: Mengü Ertel¹⁰³

Grafik sanatçısı Mengü Ertel'in çeşitli konularda yaptığı 16 poster'in yanısıra orijinal şömizli kapağında da 1980 Moskova Olimpiyatları ve diğer birkaç çalışmasını da bulunan bir kitap.

¹⁰² Oral, Sanat Dergisi, 1979, 18

¹⁰³ San Grafik, 1980 16 syf, 40,5x20, karton kapak, kuşe kağıt,

2.3.9. Yurdaer Altıntaş

Resim 2.93: Yurdaer Altıntaş'ın dergi kapak tasarımı¹⁰⁴

2.3.11. Erkal Yavi

Resim 2.94: Erkal Yavi'nin dergi kapağı tasarımı¹⁰⁵

¹⁰⁴ http://www.gumushanekulturturizm.gov.tr/resimgoster.aspx?dil=1&belgeanah=89790&resimism=97-128_page_22_image_0001.jpg

¹⁰⁵ Milliyet Sanat Dergisi, 19 Kasım 1979, s. 324

Resim 2.95: Erkal Yavi, Milliyet Sanat dergi kapağı¹⁰⁶

Resim 2.96: Sanat dergi kapağı¹⁰⁷

¹⁰⁶ Milliyet Sanat Dergisi, 19 Kasım 1979, s. 344.

¹⁰⁷ Milliyet Sanat Dergisi, 1 Haziran 1995 sayı: 361

Resim 2.97: Erkal Yavi, Milliyet Sanat dergi kapağı¹⁰⁸

2.3.12. Sait Maden

Resim 2.98: Sait Maden, Milliyet Sanat Dergisi Kapağı¹⁰⁹

¹⁰⁸ Milliyet Sanat Dergisi, 1 Şubat 1995, Sayı: 353.

¹⁰⁹ Milliyet Sanat Dergisi, 15 Nisan 1995, Sayı: 358.

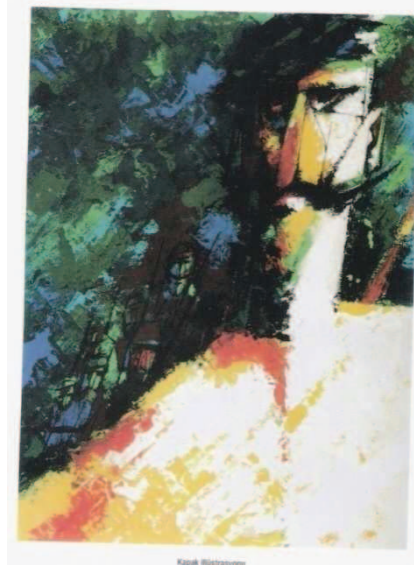
Resim 2.99: Sait Maden, Milliyet Sanat dergi kapağı¹¹⁰

Resim 2.100: Sait Maden, Kitap Kapak tasarım çalışmaları¹¹¹.

¹¹⁰ 15Ağustos 1995 sayı: 361

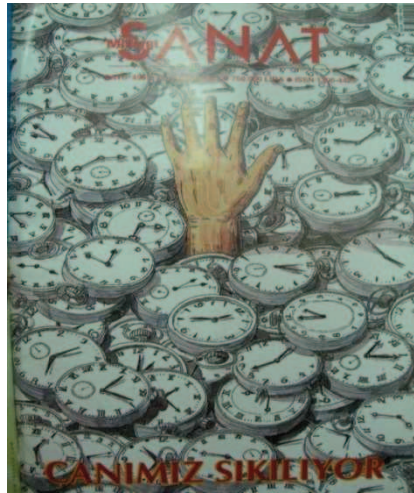
¹¹¹ YKY, 2009, 84

Resim 2.101.: Sait Maden, Kapak illüstrasyonu¹¹²

Sait Maden 8000 dolayında kitap ve dergi kapağı çizdi. 500 kadar amblem, logo tasarımı, süreli yayınlar için sayfa tasarımları, kitap tasarımları çalıştı. Sait madenin resim tutkusu grafik tasarıma etkilerini geçmişten günümüze yapmış olduğu çalışmaları türk resim sanatını ve grafik çalışmalarına örnekleri belgelendirilmiştir.

2.3.13. Gürbüz Doğan Ekşioğlu

Resim 2.102: Gürbüz Doğan Ekşioğlu, Milliyet Sanat dergi kapağı¹¹³

¹¹² YKY, 2009, 76

¹¹³ Milliyet Sanat dergisi, 15Şubat 2001 sayı: 498

Resim 2.103: Gürbüz Doğan Ekşioğlu, Milliyet Sanat dergi kapağı¹¹⁴

2.3.14. Bülent Erkmen

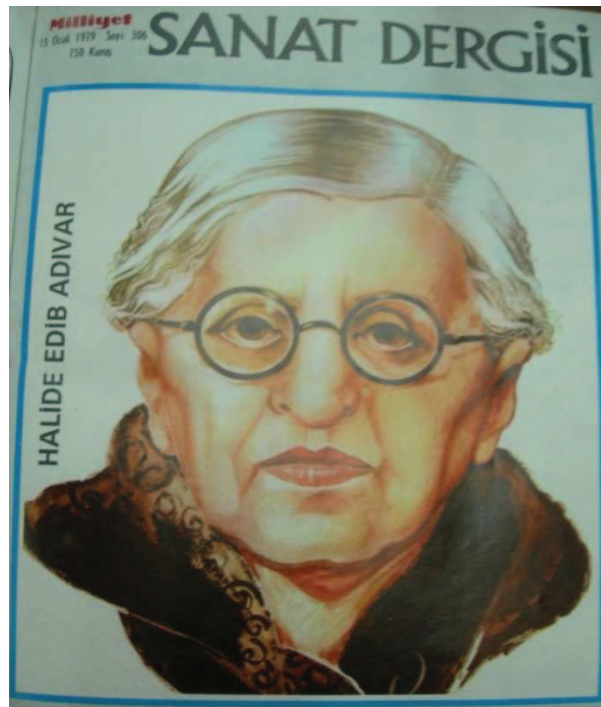
Resim 2.104: Bülent Erkmen, Milliyet Sanat dergi kapağı¹¹⁵

¹¹⁴ Milliyet Sanat dergisi, 1Ekim 1995 sayı: 369

¹¹⁵ Milliyet Sanat dergisi, 15Eylül 1995 sayı: 368

Resim 2.105.: Şenol Yoroç, Milliyet Sanat dergi kapağı¹¹⁶

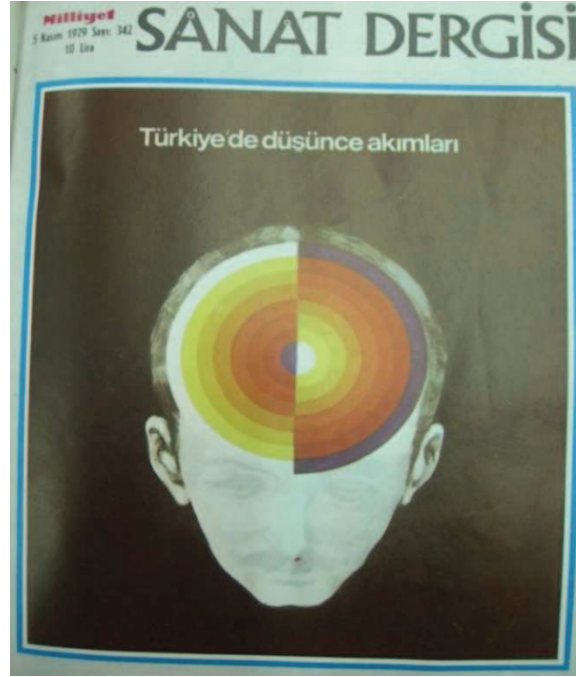
Resim 2.106.: İsmail Gülgeç, Milliyet Sanat dergi kapağı¹¹⁷

¹¹⁶ Milliyet Sanat dergisi, 22 Ekim 1979 sayı: 340

¹¹⁷ Milliyet Sanat dergisi, 15 Ocak 1979 sayı: 306

2.3.15. İlhan Bilge

Resim 2.107.: İlhan Bilge, Milliyet Sanat dergi kapağı¹¹⁸

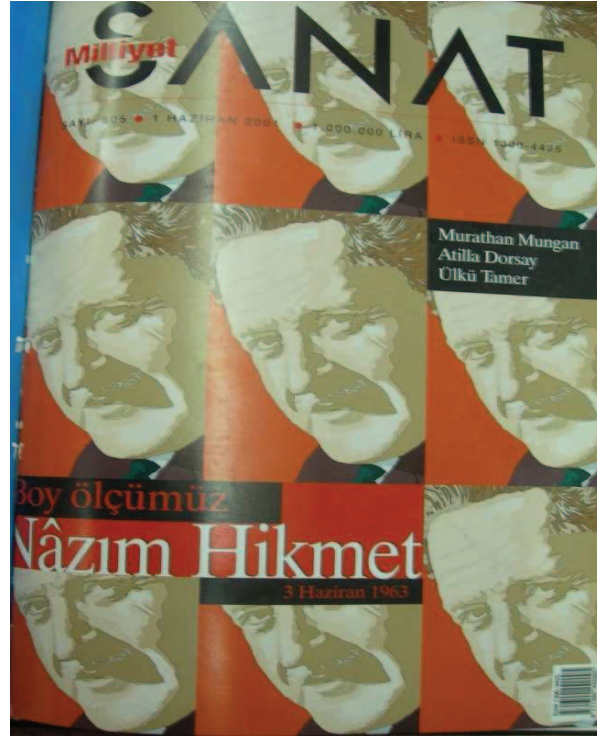
2.3.16. Haluk Tuncay

Resim 2.108.: Haluk Tuncay, Milliyet Sanat dergi kapağı¹¹⁹

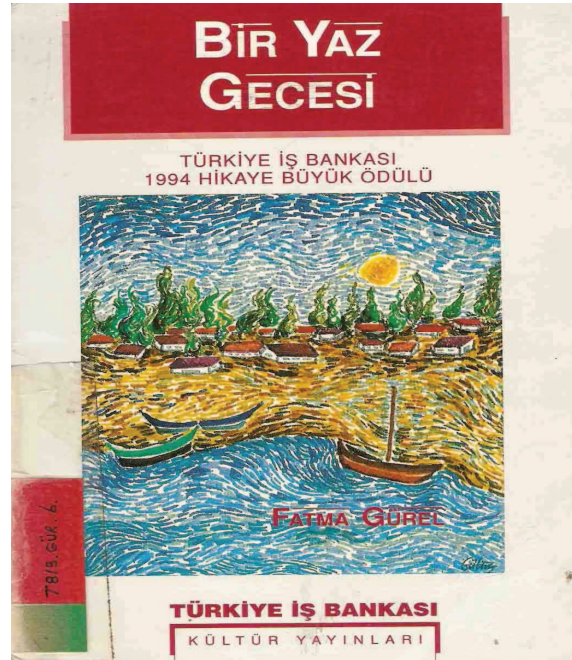
¹¹⁸ Milliyet Sanat dergisi, 5kasım 1979 sayı: 342

¹¹⁹ Milliyet Sanat dergisi, 15Mayıs1995 sayı: 360

Resim 2.109.: Emre Ulaş, Milliyet Sanat dergi kapağı¹²⁰

2.3.17. Güliz Gürel

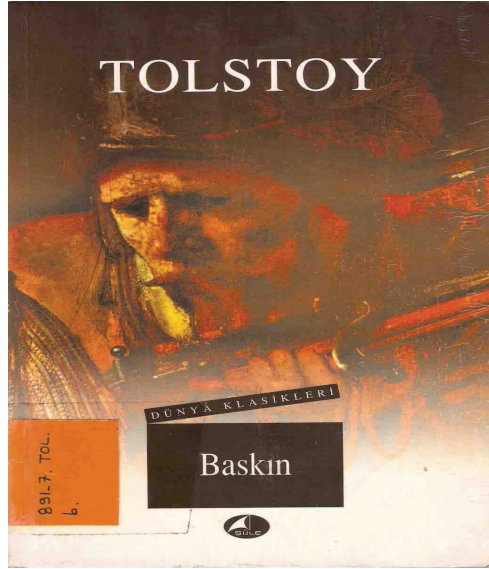

Resim 2.110.: Kapak: Güliz Gürel¹²¹

¹²⁰ Milliyet Sanat dergisi, 1 Haziran 2001 sayı: 505

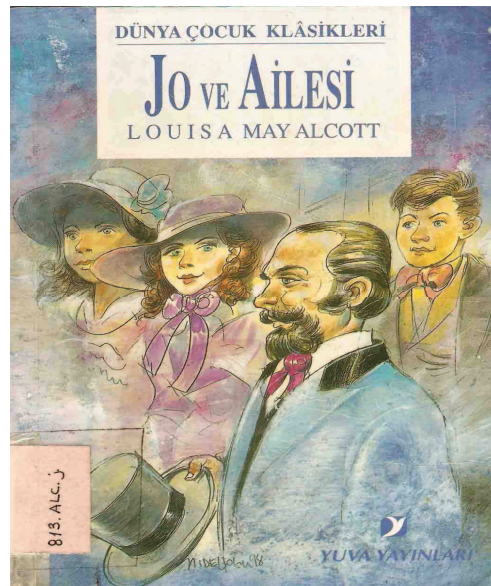
¹²¹ Türkiye İş Bankası kültür yayıncılık, Mart- 1996, Kapak

2.3.18. Ramazan Erkut

Resim 2.111.: Kapak: Ramazan Erkut¹²²

2.3.19. Mustafa Delioğlu

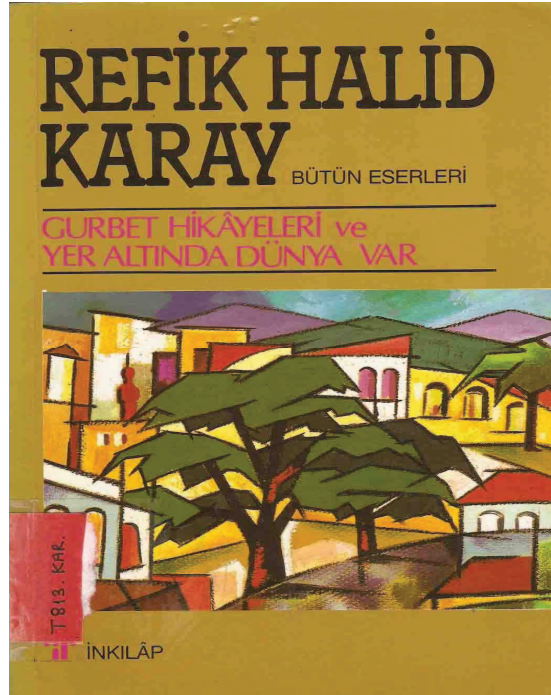
Resim 2.112.: Kapak , Mustafa Delioğlu¹²³,

¹²² Beyazıt kütüphanesi, Aralık 2000, kapak tarama

¹²³ Beyazıt kütüphanesi, kapak tarama 1998- İstanbul

Kitap kapaklarındaki illüstrasyonlar kütüphanelerden tarayarak alınmıştır. Birbirinden farklı tarzlarda çalışılmış kapak tasarımları, kitabın konusunu merak ettirecek derecede etkili tekniklerde dikkat çekici ve sanatçıların tarzı farkediliyor.

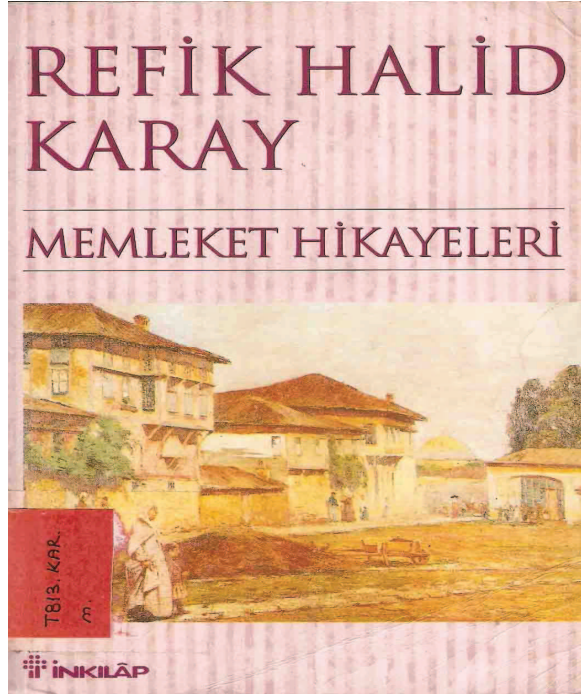
2.3.20. Sait Maden

Resim 2.113.: Kapak tasarımı ve illüstrasyonu: Sait Maden¹²⁴,

¹²⁴ Kütüphane, İstanbul-1975, kapak tarama

Resim 2.114.: Kapak tasarımı ve illüstrasyonu: Sait Maden¹²⁵,

Resim 2.115.: Sait Maden'in kitap kapağı tasarımı¹²⁶

¹²⁵ Kütüphane, İstanbul-1975, kapak tarama

¹²⁶ <http://www.nurcandurmaz.com/tag/sait-maden>

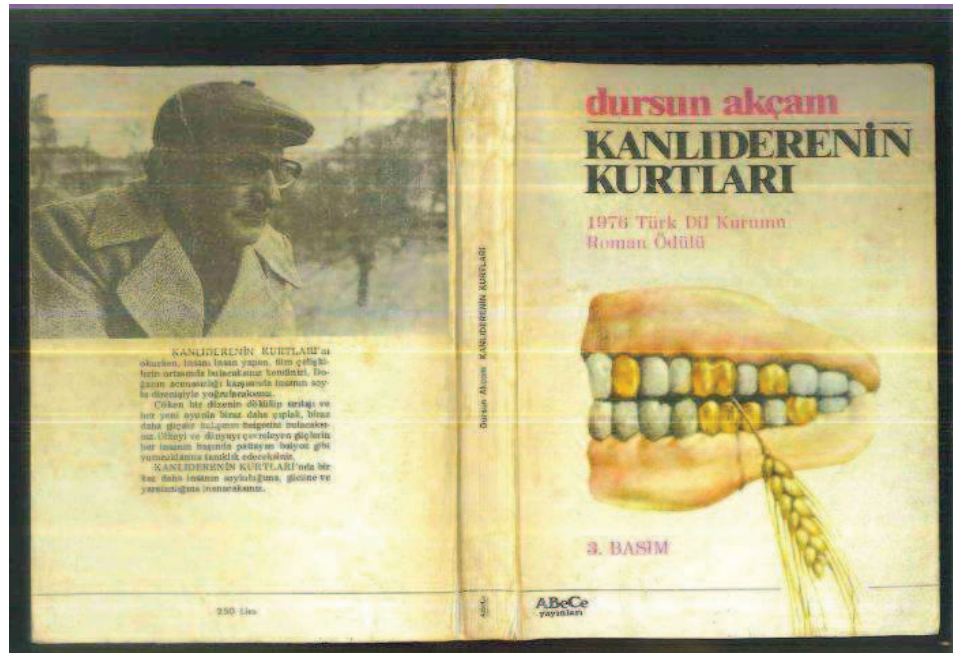

2.3.21. Erkal Yavi

Kırk beş senelik birikim vefa, yetenek ve pırlıtlı gözler. Tasarım hayatına adım atan, sayısız başarılı çalışmaya imza atarak, kırk beş seneyi deviren ama hala ilk günlerin heyecanı ve mutluluğuyla gülümseyen, bir grafik tasarım ustası.

Deseni olmayan, doğru dürüst tasarım da yapamaz. Bu nedenle, bu alanda eğitim alan geleceğin tasarımcılarının, ellerine kağıdı, kalemi, boyayı almalarını çok faydalı buluyorum. Böylece bilgisayarın esaretinden kurtulabilirler. Senin elinden çok iyi iş geliyor. Harika resim yapıyorsun, gel burada çalış dediler. Günlük tutuyordum ve bu günlüğü illüstrasyonla resimliyordum.

Arada kitap kapakları ve reklam sektörü de devam ediyordu. Diğerlerini freelance olarak yürütüyordum.

Resim 2.116.: ABC yayınları / 1980 - ilk basım kapak çizimi: Erkal Yavi¹²⁷

¹²⁷ Tekin Yınevi, Ekim 1981.kapak tarama

Resim 2.117.: Erkal Yavi, kitap kapak tasarımı¹²⁸

Grafik tasarımın Türkiye de ki durumunu eskiden, afişlere, kitap kapaklarına ya da herhangi bir etkinlik için yapılmış tanıtımlara baktığımızda, bu tasarım bu sanatçıya ait diye bilinirdi. Tıpkı bir ressamı tanır gibi, Bu Picasso nun, Monet işi der gibi, Bu İhap Hulusi nin tarzı, Mengü nün işi, ilk bakışta tanırdık. Şimdilerde artık böyle bir şey yok. Tabi ki çok kemikleşmiş tasarımcılar da var, ancak çoğu çok az kişiler tarafından tanınıyor. Bu tez çalışmasıyla Türk grafik ve resim sanatının birlikteliği, etkileşimi ve aynı zamanda tüm sanatçılarımızı olmasa bile bazı ünlü sanatçılarımızı ve tarzlarını incelemiş olacağız. Bilgisayarla tasarım da işler birbirine çok benzemeye başladı. İşlerin kime ait olduğunu bilmek mümkün değil. Standart işler çıkmaya başladı. İşin tezgahın dan yetişmiş birçok tasarımcımız var. Ama akademik eğitim almış olması da önemli tabi. Müşteriyle konuşurken ve isteklerini anlatırken o anda bile sanatçının bir şeyler oluşturabiliyor olması çok önemli. O anlık tasarımlar, taslaklar, resmi gözünün önüne getirebiliyor olma sanatçının pratikliğini gösterir. Birde eskiz defterini kalemni yanın da taşıyıp her an üretenler işte onlar bu

¹²⁸ Tekin Yınevi, Ekim 1981.kapak tarama

işe, sanata kendini vermiş olanlar İşin ve karşısındakinin değerini bilen sanatçılar her an düşünen sanatçılar.

İşte bu sanatçılardan bildiklerimizi inceleyerek Türkiye de temel oluşturan sanatçılarla grafik ve resim sanatında ki birlikteliği incelemiş olacağız. Ve hala önce elle karalayan taslak oluşturan sanatçılarımız var. Bu bir alışkanlık değil tarz olmalı. Araştırmalarımı elle yapıyorum ve bunu hiçbir zaman bırakmak istemiyorum diyen Erkal Yavi, Teoman Südor, Selahattin Ganiz, Ropörtajda yanından ayırmadığı eskiz defteriyle günümüzün canlı örnekleri. Ondan sonra bilgisayar geliyor

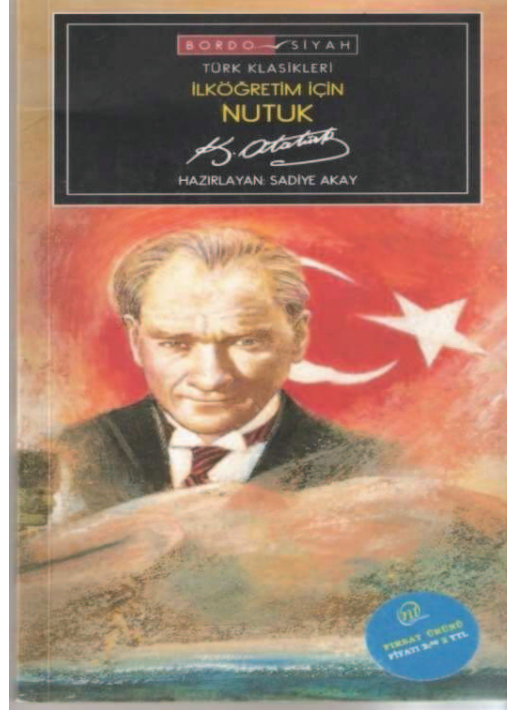
Said Maden kitap kapaklarına düzen getirmiştir. Afişlerde Mengü Ertel başarılı çalışmalar yapmıştır. Reha Yalnızak, Bülent Erkmen, Aydın Erkmen, Sadık Karamustafa, Emre Çağatay grafik sanatları alanında araştırma yapan Said Maden gibi birçok sanatçımız yetişmiştir. Karikatüristler: Cemal Nadir Güler, Turhan Selçuk, Ferruh Doğam, Ali Ulvî, Semih Balcıoğlu, Tonguç Yaşar, Tan Oral gibi sanatçılarımız Türkiye’de çağdaş Türk grafik sanatının temellerini atmışlardır.

Özgün Basılı Resim grafik sanatının özünü oluşturur. Türkiye’de özellikle 1962 yıllarından sonra özgün baskı resim sanatı alanında patlama denilebilecek gelişmeler olmuştur. 1982 yılından sonra eski kurumlar fakülteye dönüşmüş yeni fakülteler (İzmir ve Ankara’da) uygulamalı Güzel Sanat Yüksekokulu (Eskişehir) baskiresim atölyeleri açılmıştır. Buradan mezun olan sanatçılarımız birçok ödül almışlardır.

Baskı resimde bir eser orjinaldir veya değildir. Bu hiçbir zaman kullanılan tekniğin özelliğinden kaynaklanmaz. Sanatçı yaratıcı ise kullandığı teknik ne olursa olsun eseri orjinaldir. Özgün baskı resim son yıllarda sanat galerilerinde sergilenmektedir. 1970’lerden buyana baskiresim sergilerinde bir artış olmuştur.

Akla gelen diğer önemli isimler: Aydın Erkmen, Savaş Çekiç, Şahin Aymergen, Haluk Tuncay, Leyla Uçansu, Hamdi Giray Koyuncu, Hakkı Mısırlıoğlu, Uğurcan Ataoğlu, Zeynep Ardağ, Mesut Kayalar, Serdar Benli, Murat Dorkip’tir. Bu

tasarımcılar reklâm¹²⁹ ajanslarında çalışarak grafik tasarım ortamına önemli yapıtlar üretmişlerdir.

Resim 2.118.: Mustafa Delioğlu, kapak tasarımı¹³⁰

2.3.22. Emine Bora

1999'dan beri Metis'te çalışıyor. 1970 İstanbul doğumlu. Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü mezunu. 1997, 2000 ve 2002 yıllarında üç kişisel resim sergisi açtı. Çeşitli yayınevleri için çocuk kitapları resimledi. 1993-96 yıllarında Özgür Gündem gazetesinde, bu tarihten sonra üç yıl aylık Virgül dergisinde çalıştı. 1999'dan bu yana birçok Metis kitabının kapağını tasarladı ve birçok kitabın kapak resmini yaptı. Grafik tasarım, sanatsal çalışmalar ve Türkçe edebiyat editörlüğü görevini devam ettiren sanatçımız tarzıyla kitapçılarda dikkat çekiyor¹³¹.

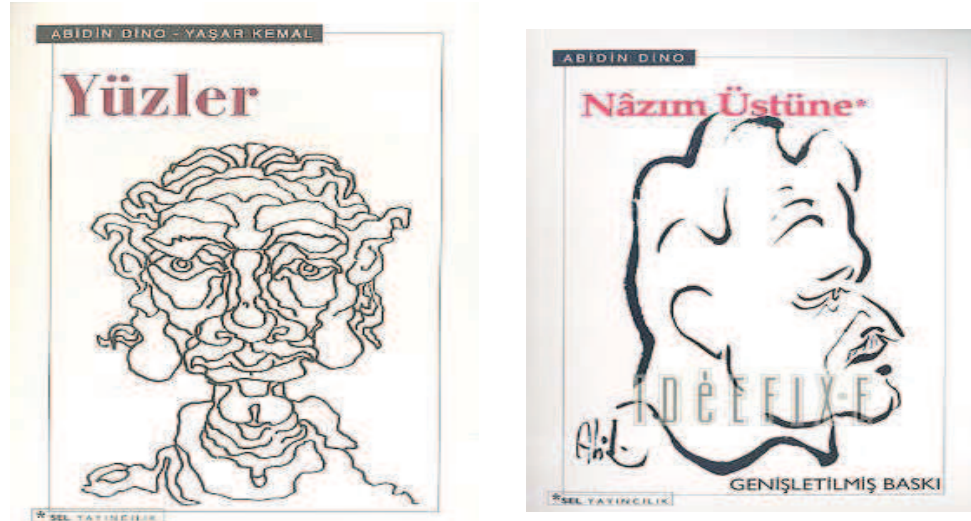
¹²⁹ <http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://img66.imageshack.us/img>

¹³⁰ Tekin Yınevi, Ekim 1981.kapak tarama

¹³¹ <http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://www.metiskitap.com/Images/MetiseDair/Portre/EmineBora.jpg>

2.3.23. Abidin Dino

Resim 2.119.: Tasarım Emine Bora - Kapak Resmi: Abidin Dino¹³²

2.3.24. Hayat Dergisinde ünlü Türk ressamlar dan Fikret Mualla

Resim 2.120.: Fikret Mualla, 1972,35x32cm, Gece hayatı tablosunun posteri¹³³

Fikret Mualla ve onun gibi ünlü Türk ressamların tabloları sanat dergilerinde poster olarak basılıp derginin satışında ek olarak bilgi veriliyor.

2.3.25. Can Göknil

Can Göknil, harika bir insan! Gravür sanatçısı, ressam, çocuk kitabı yazarı, illüstratör, çok hoş, çok zarif bir bayan! Çok çok çok sevdiğim Türk illüstratör! Hem

¹³² <http://img404.imageshack.us/img404/3917/fotokopiler.jpg>

¹³³ http://images.gittigidiyor.com/892/PARIS-039-TE-GECE-HAYATI-eski-poster-8928613_0.jpg

yazdığı hem resimlediği çocuk kitaplarıyla bizi büyülemiştir. Çok önemli ödüller almış, birçok ülkede tanınmaktadır. Çocuğunuz olsun olmasın (malesef yeni baskıları olmayan YapıKredi Yayınlarından çıkmış) tüm kitaplarını gördüğünüz yerde almanızı öneririm!

Resim 2.121.: Can Göknel'in kitap kapağı tasarımları¹³⁴

Resimlerinde tanrıçalardan muskalara, fallardan aşk büyülerine dek Anadolu halkının inançlarına ilişkin birçok çarpıcı ayrıntıyı kullanan ressam Can Göknil sanatını "Kültürel kimlik arayışım sanatsal bir kimliğe dönüştü" diyerek özetliyor. İnsanın özünün mitolojiden geldiğini ve yaşadığı toplumu tanımak için inançları bilmek gerektiğini düşünen Göknil güncel sanatı da "Bence toplumu dışladı" sözleriyle eleştiriyor.

¹³⁴ http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://www.cangoknil.com/image/kitapsanati/img_large/turkhalkhikayeciliginde/leyla_ile_mecnun.jpg

Ferhat ile Şirin

Leyla Mecnun

Asuman ile Zeycan

Kerem ile Aslı

Resim 2.122.: Can Göknel'in kitap içi resimlemeleri¹³⁵

Ressam Can Göknil'in sanat yolculuğunun başlangıcına işaret ediyor. Robert Kolej'de ve New York'ta eğitim gören, yurtdışında geçen yıllardan sonra İstanbul'a dönen Göknil, yabancılık duygusundan kurtulmak için aramaya başlıyor ve içindeki soruların cevabını Anadolu'da buluyor. "Kültürel kimlik arayışım sanatsal bir kimliğe dönüştü" sözleriyle özetlediği yolculuğunda, ilham kaynağı Anadolu halkının inançları ve mitoloji oluyor. "İnsanın özü mitoloji gibi geliyor bana" diyor. " - Sanatçının o günden beri açtığı sergiler büyük ilgi görüyor. Eserleri New York, Tokyo, Bulgaristan ve San Marino'da, çeşitli koleksiyonlarda sergilendi; 2005'te Londra'daki Victoria & Albert Müzesi koleksiyonuna kabul edildi ve en son 2007 Frankfurt Kitap Fuarı'na katıldı. özellikle Orta Asya ve Anadolu coğrafyasındaki miras Göknil'in ilgisini çekiyor -1999'da düzenlenen "Can Göknil'in Muskaları" sergisindeki eserleri hazırlarken ise, kaynağı Mezopotamya'da olan Kuş Adam Anzu ve Kader Tabletleri'nden etkilenmiş. Daha sonra Malik Aksel'in 'Anadolu Halk

¹³⁵ http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://www.cangoknil.com/image/kitapsanati/img_large/turkhalkhikayeciliginde/leyla_ile_mecnun.jpg

Resimleri' adlı kitabında 15. yüzyılda yazılmış, büyü konusunda en önemli eserler arasında yer alan Balıkesirli Firdevsi-i Tavil'in (uzun Firdevsi) 'Davetname' kitabıyla karşılaşmış. İslam dünyasına ait halk inanışlarından çok etkilenen sanatçı, İsmet Zeki Eyüboğlu'nun 'Anadolu Büyüleri' ve 'Sevgi Büyüleri' adlı iki çalışmasından da yararlanıyor. Can Göknil'in 2001'deki "Akkızlar Karakızlar" sergisini, 2002'de "Sözle Göz Kardeşliği" adındaki "kitap sanatları" sergisi izlemiştir. Sergide "İnancın görselleşmesinin bence müthiş bir örneği" dediği Balıkesirli Firdevsi'nin "Davetname"sini, tekerlemelerden oluşan "Hayretname"yi, Osmanlı / İslam fal geleneğinde münecimler tarafından yorumlanan ve en önemli ilim dallarından biri sayılan yıldız falı kitapları "Yıldızname"leri kendine göre yorumlamıştır. Diğer sergilerinden farklı olarak yazı ve söz unsurlarını da kullanmıştır. Can Göknil'in kısa süre önce yayımlanan ve sanat yolculuğunu anlattığı "Gölge Renkli Mi?" kitabı da "söz"le arasındaki yakın bağın işareti. Göknil, kitapta Türk sanat dünyasına da eleştirel yaklaşıyor: "Ben öz kültürümüze odaklandım ama İstanbul sanat çevrelerinde yurtdışına duyulan bir hayranlık seziyorum. Efsanelerle donanmış bir ülkede yaşıyorum. Gelgelelim Türk sanatı denince sadece köylü kadınlar ve kasketli adamlar görüyorum. Bunu kısır döngü olarak görüyorum.

2.4. TÜRKİYE'DE AFİŞ VE RESİM SANATI

Afişin tarihindeki ilk adım Eski Mısır' da papirüs üzerine yapılmış resimler, Ortaçağ' da el yazması kitaplar ile atılmıştır. Matbaanın bulunmasıyla kağıt afiş ortaya çıkmıştır. Daha sonraları baskı tekniklerinin gelişimi ile afiş sanatı büyümeye başlamıştır. Matbaanın bulunmasıyla ortaya çıkan kağıt afişler ilk zamanlar sadece resmi haberleri duyurmak için kullanıldı. Sonraları üretilen ürünleri tanıtmak amacıyla afişler basıldı. Bunlar ilk reklam afişleri idi. Sanat olaylarındaki hızlı gelişme, afişin gelişim de etkilemiştir. (Karaaslan 1994: 10).

2.4.1. İhâp Hulusi Görey'in Afişleri

1950'li yıllardan itibaren Devletçi ekonomik politikaların değişmeye başlaması, tarım toplumundan sanayi toplumu olmaya yönelik adımlar, özel girişimciliğin ortaya çıkması, Afiş sanatı için uygun ortamın doğmasını sağlamıştır. Üretim ve tüketimdeki artış bilinçli bir pazarlama ve reklam ihtiyacı doğurmuştur.

Bu yıllara kadar ortaya çıkan en önemli afiş tasarımcımız; İhap Hulusi Görey'dir.(Afiş-2) Sağlam bir desen ve gerçekçi bir yaklaşım içeren afişler üretmiş olan sanatçıyı Afiş sanatımızın kurucusu olarak kabul ediyoruz (<http://www.mdinckol.com/blog/egitim/402-af-tasarimi.html>).

Resim 2.123.: İhap Hulusi Görey'in Sümerbank afiş çalışması¹³⁶

¹³⁶ <http://www.ido.com.tr/uimages/ihap1.jpg>

Resim 2.124.: İhap Hulusi Görey'in Yalova kaplıcaları tanıtım afişi çalışması¹³⁷

Resim 2.125.: İhap Hulusi Görey, beykoz ayakkabı reklam afişi¹³⁸

¹³⁷ <http://www.ido.com.tr/uimages/ihap1.jpg>

¹³⁸ http://3.bp.blogspot.com/_jpg

Resim 2.126: İhap Hulusi Görey, Sosyal içerikli afiş¹³⁹

Resim 2.127: İhap Hulusi Görey, Sosyal içerikli afiş¹⁴⁰

¹³⁹ http://www.haber.gen.tr/src/external_images/

¹⁴⁰ <http://img110.imageshack.us/i/ihapafis1.jpg/>

İhap Hulusi Göreyin reklam afişi de bilgilendirmeden sonra duvara asılacak nitelikte çalışılmıştır. İhap Hulusi Göreyin ev kadınlarını ülke ekonomisine katkıda bulunmaları adına ev ürünlerini ticarete dönüştürerek aile ve ülke bütçesine büyük katkıları olacağı için “reçel şurup hazırla “ çağrı afişi ile aynı zamanda mutfak duvarına asılacak tablo niteliğini taşıyan resimsel özelliklere de sahiptir. Afiş de çalışılmış meyveler natürmort tablo güzelliğinde günümüz afişleri bilgilendirme duyuru işlevini tamamladıktan sonra atılıyor. İhap Hulusi ve döneminde yaşamış diğer sanatçılarında afişlerinde sanatsal özellik tat bulunmaktadır. Ancak daha sonraları teknolojinin ve sanayinin hızla ilerlemesiyle, fotoğraftan sonra radyo ve televizyonun da iletişim dünyasına ayak basmaları ile reklam ve tanıtım sektörü bambaşka boyutlara taşındı. Bu kadar gelişme yaşanırken afiş de kuşkusuz hızlı bir ilerleme kaydetti. Gelişen teknoloji ile birlikte her şeyin mekanikleştiği ve otomatikleştiği günümüzde, kişiler arası sözcüklerle yapılan iletişimin azaldığı görülmektedir. Anında göze hitap eden bir araç bu yönüyle ele alındığında sözcüklerden daha etkili olabilmektedir. İşte afiş bu ihtiyaca cevap verebilecek güçtedir (Karaaslan 1994: 6).

Resim 2.128.: İhap Hulusi Görey Milli piyango afişi¹⁴¹

¹⁴¹ <http://img230.imageshack.us/img230/4007/25674219ax7.jpg>

2.4.2. Mesut Manioğlu

13 Şubat 1927-19 Ocak 2001 Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Anasanat Dalı Öğretim Üyesi Dekor, Afiş ve Grafik Sanatçısı. Yükseköğrenimini İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Afiş bölümü'nde tamamladı (1947). Türkiye Grafik Sanatçıları Derneği'nin kurucularındandır. Mesut Manioğlu, Resim, Afiş, Duvar Panosu, Amb¹⁴²alaj ve Sergi İşlerindeki grafik çalışmalarıyla başarı kazandı. Yurtiçinde ve yurtdışında katıldığı yarışmalarda çeşitli ödüller alan sanatçının yapıtlarından kimileri Wilanov Afiş Müzesi'ne alınmıştır.

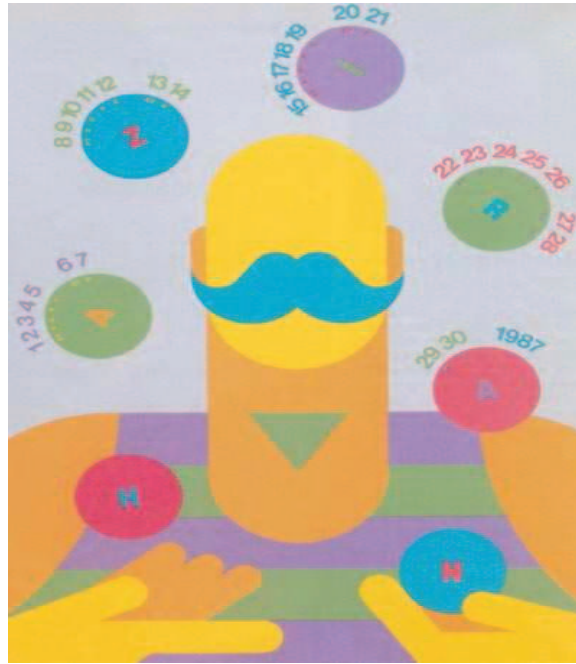
Resim 2.129.: Mesut Manioğlu Başak Sigorta Afişi¹⁴³

2.4.3. Kenan Temizan

1920'li yıllarda Berlin Güzel Sanatlar Akademisini bitiren, aynı yıllarda Süsleme Sanatları Okulunda çalışan Kenan Temizan Almanya'da büyük film şirketlerinde (Ufa ve Tobis) afişler yaptı. 1943 yılında Türkiye'ye dönerek, Akademi de dekorasyon ve tekstil alanında çalışmaya başladı. Kenan Temizan, afişlerini foto-grafik tekniklerle ve figüratif yaklaşımlarla üretti. Hızla gelişen basım teknolojisi tasarımcıya yeni olanaklar sundu. Kenan Temizan, güçlü deseni, renkçi yaklaşımı, seçkin kompozisyon anlayışı, ritmik, akıcı tipografi kullanımıyla çalışmalarında çağdaş dili yansıtmayı başardı. Kenan Temizan 1951 yılında NATO'nun açtığı uluslar arası afiş yarışmasında üçüncülük ödülü aldı. Yine 1200

¹⁴³http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://www.ziraat.com.tr/tr/bankamiz/kultur-sanat/galeriler/sergiler/_images/m_manioglul.jpg,

kişinin katıldığı Avrupa Birliği Afiş Yarışması'nda da birincilik ödülü kazandı. Temizan, Almanya'daki uygulamalarının kazandırdığı ustalikle ülkemizde yaşanan tipografi sıkıntılarını aştı. Afişlerini foto-grafik tekniklerle ve figüratif yaklaşımlarla üretti. Hızla gelişen basım teknolojisi tasarımcıya yeni olanaklar sundu. Kenan Temizan, güçlü deseni, renkçi yaklaşımı, seçkin kompozisyon anlayışı, ritmik, akıcı tipografi kullanımıyla çalışmalarında çağdaş dili yansıtmayı başardı.

Resim 2.130.: Kenan Temizan'ın afiş çalışması¹⁴⁴

1920'li yıllarda Berlin Güzel Sanatlar Akademisini bitiren, aynı yıllarda Süsleme Sanatları Okulunda çalışan Kenan Temizan Almanya'da büyük film şirketlerinde (Ufa ve Tobis) afişler yaptı. 1943 yılında Türkiye'ye dönerek, Akademiye dekorasyon ve tekstil alanında çalışmaya başladı. Kenan Temizan, afişlerini foto-grafik tekniklerle ve figüratif yaklaşımlarla üretti¹⁴⁵.

¹⁴⁴ <http://yuzey.blogspot.com/2009/02/kenan-temizan.html>

¹⁴⁵ <http://yuzey.blogspot.com/2009/02/kenan-temizan.html>

2.4.4. Afif Erdemir

Erdemir çalışkan ve istekli bir gençti. 1949-1951 yıllarında askerlik görevini yaparken, dönemin en büyük reklam verenlerinden Necip Akar da (Gripin, Puro) Faal Acentesi'nin müşterileri arasına girdi. O günlerin en dikkat çekici ilanlarından biri Puro sabunları için hazırlanan ilandı. Puro'nun, "Yüzünüz çamaşır değildir" sloganı uzun yıllar dillerde dolaştı.

Günden güne gelişen firma, 1957'de Eli Acıman, Afif Erdemir ve grafiker Nesim Natan'ın 50'şer bin lira sermaye koyarak, eşit koşullarla ortak olduğu bir şirkete dönüştürüldü. Ajansın adı artık Faal Ajans'tı. Sloganı ise şöyleydi: "Gayemiz, satışlarınızı artırmaktır!" Birkaç yıl sonra, Eli Acıman bir başka hayalini gerçekleştirdi ve tüm işleri Afif Erdemir'e bırakarak üç yılı aşkın bir süre kalmak üzere Amerika'ya gitti. Dönüşünü izleyen yıllarda Faal Ajans hızla büyüyerek müşteri listesini her geçen gün daha da zenginleştirdi.

1965 yılında fazlasıyla genişleyen iş hacminin gerektirdiği bazı zorlamalar sonunda ortaklar ayrılmaya karar verdiler. Müşterilerini el sıkışarak paylaştılar ve dostça vedalaştılar. Eli Acıman Manajans'ı, Afif Erdemir Yeni Ajans'ı kurdu.

Yeni Ajans'ın en büyük müşterisi İş Bankası'ydı. Bu işbirliği Afif Erdemir'in önemli katkılarıyla, uzun süre devam etti. Ne var ki, hassas bir insan olan Erdemir bir müşterisinin ajansını "haksız" yere bırakması üzerine, 70'li yılların başında Çınar Otel'de yaşamına kendi elleriyle son verdi. Bu trajik olaydan sonra düşüşe geçen Yeni Ajans çok geçmeden faaliyetini durdurdu.

Resim 2.131.: Atif Erdemir, Gripin afişi ¹⁴⁶

Resim 2.132.: Atif Erdemir, Sabun afişi ¹⁴⁷

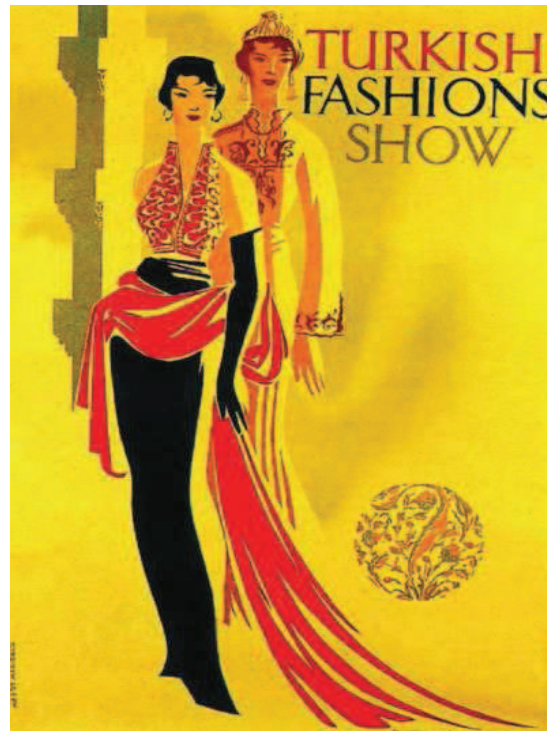
¹⁴⁶ <http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://2.bp.blogspot.com/>

¹⁴⁷ <http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://2.bp.blogspot.com/>

Resim 2.133.: Atif Erdemir, Sabun afişi¹⁴⁸

2.4.5. Mesut Manioğlu

Resim 2.134.: Mesut Manioğlu'nun afiş çalışması¹⁴⁹

¹⁴⁸ <http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://2.bp.blogspot.com>

¹⁴⁹ <http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://2.bp.blogspot.com>

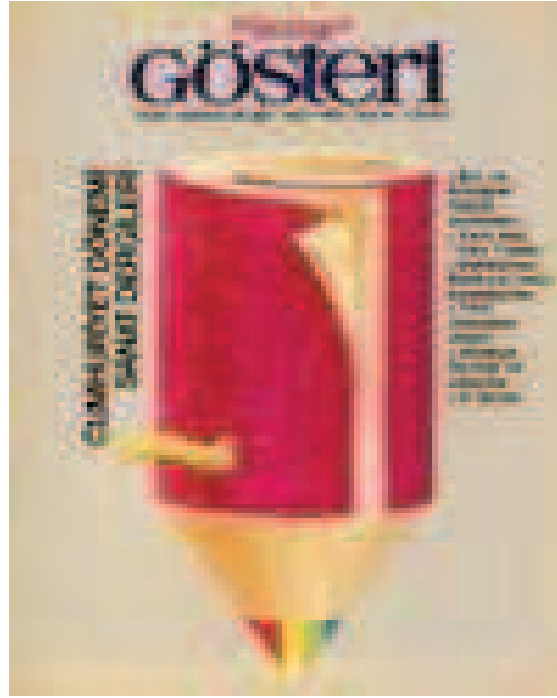
Resim 2.135.: Mesut Manioğlu'nun afiş çalışması¹⁵⁰

2.4.6. Atıf Tuna

'Başlangıç Yılları' '1940'lar', '1950'ler', '1960'lar', '1970'ler', '1980'ler', '1990'lar', '2000'ler', kimi afişler devlet kütüphanelerinin 40-50 yıldır hiç açılmayan depolarından bulunmuş. Gösterildiği dönem ses getiren veya çok başarılı bulunan filmlerin afişleri Türk sinemasında hâkim olan 30'ların çift renk baskı, 40'lardan itibaren ressamların elinden çıkma renkli afişlerin neredeyse tümü 60'larda afişlerde görülmeye başlanan doğrudan fotoğraf kullanımı, 70'lerle birlikte günümüze yaklaştıkça da tasarımın ön plana çıktığı görülüyor. Afişleri izleyerek, sinemamızın starlarını, akımlarını, unutulmaz filmleri görmek mümkün.

Atıf Tuna, Tekel idaresi için hazırladığı Rize Çayı afişinde, siyahbeyaz tekniğiyle yazıyı 1960'lı yıllara göre çok daha iyi çözümlenmiştir. Tekel için yaptığı likör afişi de başarılı afişlerdendir. Ayrıca Akbank için yaptığı afişte ışıkölge kullanılarak siyah beyaz çalışmada etkili bir sonuca ulaşılmıştır.

¹⁵⁰ <http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://2.bp.blogspot.com>

Resim 2.136.: Atıf Tuna'nın afiş çalışması¹⁵¹

Resim 2.137.: Atıf Tuna'nın Galatasaray Eşya Piyangosu 1047 çekilişi 72 cmx100 cm¹⁵²

¹⁵¹ <http://www.gencsinema.com/makale/afislerle-turk-sineması>

¹⁵² <http://images.gittigidiyor.com/2300/Galatasaray-Eşya-Piyangosu-Afisi-1947>

2.4.7. Yurdaer Altıntaş

Resim 2.138.: Yurdaer Altıntaş'ın Dormen Tiyatrosu Afişi, 1990, 57x82 cm¹⁵³

Fırçayla, boyayla çalışıyorum ama işi hızlandırması açısından bilgisayar çok iyi oluyor. Bilgisayarı hiçbir zaman mekanik bir alet olarak görmüyorum. Eskiden nasıl fırça, kuru boya, guaj kullanıyordu, şimdi bilgisayarı da araç olarak kullanıyorum. Ve benim bir şansım var, elimiz fırçaya alışık olduğu için, tasarım, resimleme zaten bizim için masa başında başlamıyor.

¹⁵³ Yapı Kredi Yayınları, Sergi Kitabı, 2006, s. 63

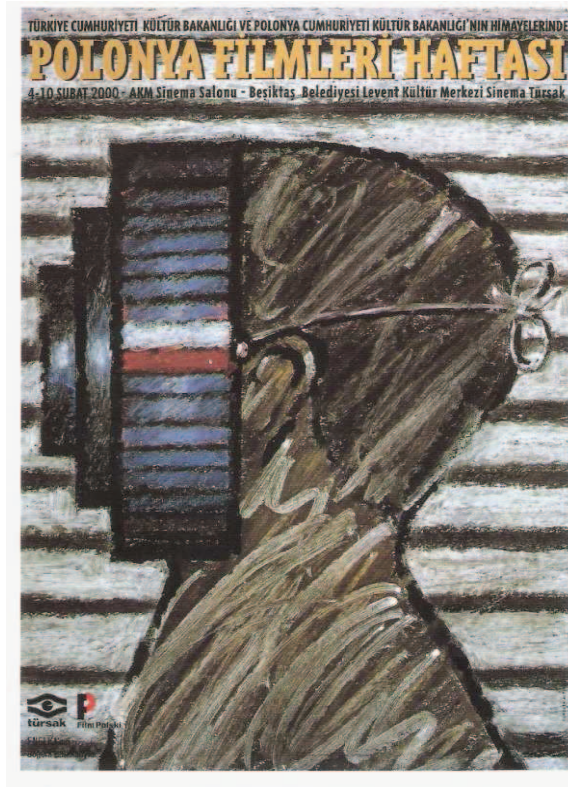

Resim 2.139.: Yurdaer Altıntaş, Keloğlan çocuk tiyatrosu afişi, 1968, 33x33 cm¹⁵⁴

Birçok eseri dünya müzelerinde yer alan sanatçı, grafik tasarım alanında verdiği ürünlerin yanında, kendine özgü desen anlayışıyla yaptığı “resimlemeler” ile ince ve arınmış bir zevkasını, sanatını izleyicisine iletebilmiştir. Çalışmaları, yıllardır peşi sıra sürüklediği renklerin, çizgilerin, figürlerin, işaretlerin bir araya gelerek oluşturduğu bir müzikli hikâye gibi okunabilir. Dünyaca ünlü grafik tasarımcımız Yurdaer Altıntaş grafik alanına çok büyük emek vermiş kabul ediyor ancak resim sergileri açmasına rağmen grafik ve resmin kulvar çizgileri belli olması adına resimlerine resimleme diyor. Ancak Yurdaer Altıntaş Türk resim sanatında ve grafikte denge kurarak işini ilerletiyor. Grafikselle tüm çalışma çeşitlerinin de resim tadını yakalıyoruz. Çalışmalarında açık koyu ilişkileri, kullandığı öğeler, estetik bir hareketlilikle, uyguladığı leke anlayışı, kalın koyu kontürlerin yanında fırça darbeleri resim tadını her çalışmasında veriyor.

¹⁵⁴ Yapı Kredi Yayınları, Sergi Kitabı, 2006, s. 51

Resim 2.140.: Yurdaer Altıntaş, Polonya filmleri haftası, 2000, 50x70 cm¹⁵⁵

Resim 2.141.: Tiyatro Afişi, 1991, 57x82cm¹⁵⁶

Resim 2.142.: Nasrettin hoca

resimlemesi, 1971¹⁵⁷

¹⁵⁵ Yapı Kredi Yayınları, Sergi Kitabı, 2006, s. 53

¹⁵⁶ <http://kirikkale.turizm.gov.tr/Genel/rg.ashx?dl=1&belgeanah=89790&resimis>

IM=97-

128_page_16_image_0003.jpg

¹⁵⁷ <http://kirikkale.turizm.gov.tr/Genel/rg.ashx?dl=1&belgeanah=89790&resimis>

IM=97-

128_page_16_image_0003.jpg

2.4.8. Mengü Ertel

Grafiker, tasarımcı, sanat yönetmeni, tiyatro dekoratörü ve reklamcı Mengü Ertel 16 Mart 1931'de İstanbul'da doğdu. 12 yaşında babasını yitirince kendi geçimini sağlamak zorunda kaldı. Filmlerde figüranlık ve seslendirmecilik yaptı.

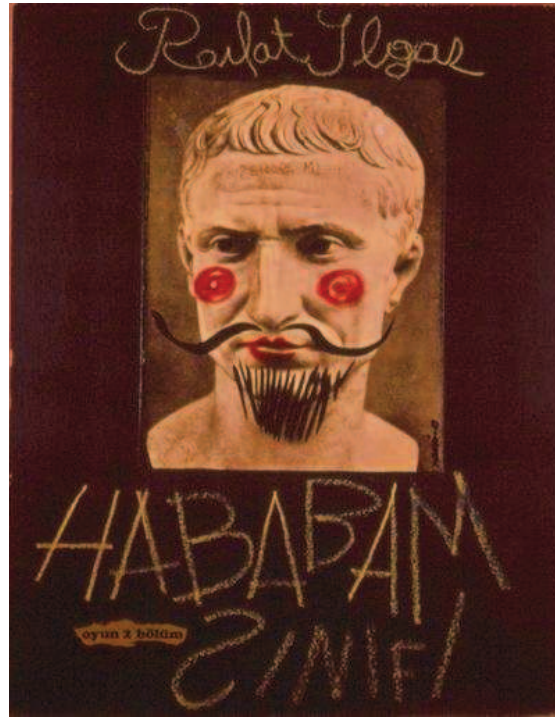
Çocukluğundan beri Karagöz'e ve kitaplara tutkundu. Kirayla romanlar alıp okuyor, bir yandan da tiyatroya ilgi duyuyordu. Hem Konservatuar'ın hem de Güzel Sanatlar Akademisi'nin sınavlarına girdi. Güzel Sanatlar Akademisi'nde okumaya başladı. Bu arada edebiyatçı, tiyatrocu ve ressamlardan oluşan bir çevre edinerek bohem bir hayatın içinde buldu kendisini. Muhsin Ertuğrul'un "Kenterler" in bir oyunu için afiş yapmasını istemesiyle başladığı afiş çalışmalarına neredeyse dönemin bütün özel tiyatrolarının afişlerini çizerek devam etti. 1969'da ilk tiyatro afişleri sergisini açtı. Bu sergiyi Berlin, Varşova ve Brüksel'de yineledi. Çalışmaları Graphis, Novum, Gebrauchsgraphic, Modern Publicity gibi tanınmış grafik dergi ve yıllıklarında yayınlandı. Afişleri Varşova ve Münih Şehir Müzesi ve Wilanow Afiş Müzesi'nde yer aldı.

Resim 2.143.: Mengü Ertel'in afiş çalışması¹⁵⁸

¹⁵⁸ http://4.bp.blogspot.com/__.jpg

Resim 2.144.: Mengü Ertel'in afiş çalışması¹⁵⁹

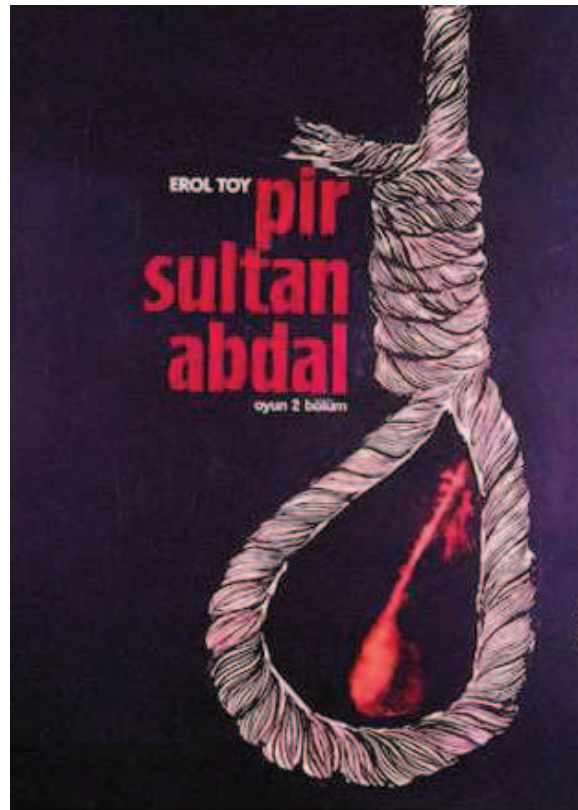
Resim 2.145.: Mengü Ertel'in kültürel afişleri¹⁶⁰

¹⁵⁹ http://4.bp.blogspot.com/_jpg

¹⁶⁰ http://4.bp.blogspot.com/_jpg

Resim 2.146.: Mengü Ertel'in afiş çalışması¹⁶¹

Resim 2.147.: Mengü Ertel'in afiş çalışması¹⁶²

¹⁶¹ http://4.bp.blogspot.com/__.jpg

¹⁶² http://4.bp.blogspot.com/__.jpg

Tasarlayacağı afiş ile mesajını belirtmeli, anlaşılır bir görsel dil oluşturmalıdır. Bunun için, illüstrasyon yada yalın tipografi den yararlanılabilir. Yararlanılabilecek en doğru değerlendirme kriteri ise dikkat çekicilik olacaktır. Tasarımcı yaratıcılığını kullanarak izleyicinin tasarım içinde dikkatini çekecek sözel, görsel ya da her ikisinin ortak oluşturduğu bir mesaj iletebilmelidir. İzleyici mesajı yakaladığında duracak ve afişin detaylarını inceleyecektir. Afiş tasarımcısının dikkat çekici bir tasarım oluşturmaya çalışırken göz önüne alacağı noktalardan birisi de, ekonomik ve estetik kaygıları aynı anda çözebilmektir. Tasarımcı estetik kaygılarını çözümlerken temel sanat eğilimi ilkelerinden ve elemanlarından yararlanacak, ekonomik kaygılarını ise, maliyet hesapları ile ortadan kaldıracaktır. Afiş tasarımcısı tasarım sürecinde bir konunun ele alınmasından çözümlenmesine, onaylanmasına ve uygulanmasına kadar planlı bir yöntem izler. Ancak bu planlı süreç yaratıcı bir tasarımcı tarafından kişisel sezgilerin ön plana çıktığı bir sürece dönüştürülebilir. Tasarım tamamlandıktan sonra kontrol edilesi gereken bazı noktalar olacaktır. Tasarım fark edilir olmalıdır. İzleyiciyi bilgilendirmeli ya da istek uyandırmalıdır. Harekete geçirici ve eyleme itici olmalıdır. Her aşamasında hedef kitleyi göz önünde bulundurmalıdır. Açık ve anlaşılır bir görsel dil kullanılmalıdır. Yaratıcı kaygı, amacı ve mesajı kapatmamalıdır.

Resim 2.148.: Mengü Ertel'in afiş çalışması¹⁶³

¹⁶³ http://4.bp.blogspot.com/__.jpg

2.5. TÜRK SİNEMA AFİŞLERİ VE RESİM

Afişin ana işlevi, her ürün ya da hizmetin tanıtımını yapmaktır. Buna karşın: afiş tarihine yön veren kişiler, reklam yada pazarlama uzmanları değil, grafik tasarımcılar yada ressamlardır. Afiş tasarım illüstrasyon ve tipografiye göre bireysel etkinlik özelliği korur (Becer, 1999: 204).

2.5.1. Gevher Bozkurt

1926-1943'te Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ne girdi. 1948 yılında Kenan Temizan, Edip Hakkı Köseoğlu ve Zeki Faik İzer hocalarla çalıştı. 1950 yılında Koreograf Ninette de Valois yönetiminde Keloğlan Balesi'nin dekor ve kostümlerini gerçekleştirdi. Yine aynı yıl Marsilya ve 1958 yılında Brüksel Dünya Fuarlarında Grafikler konusunda çalıştı.

Resim 2.149.: Gevher Bozkurt-1985¹⁶⁴

Sanatçının felsefesi:Dışa vurumculuk. Komedi'de şiirsellik. Romantizm'de komik öğeler. Mimar Sinan Üniversitesi'nde Mesleki Temel Sanat Eğitimi'ni kurup yürüttü. 2002 yılına kadar toplam 54 yıl öğretim üyeliği görevini sürdürdü.

¹⁶⁴ <http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://2.bp.blogspot.com>

Resim 2.150.: İlk renkli Türk filmi afişi "Halıcı Kız" Gevher Bozkurt- 195349x35 cm¹⁶⁵.

2.5.2. Neriman Oyman

Yeşilçam'da ilk kez bir sinema afişi, ressam Neriman Oyman a yaptırıldı. Türk kadın oyuncu Afife Jale'nin hayatını anlatan "Kilit" filminin afişi,

Ceyda Aslı Kılıçkiran'ın yönettiği, "Türkiye'nin ilk reenkarnasyon filmi" olarak lanse edilen "Kilit" in afişi, ressam Neriman Oyman tarafından çizildi. Sonku ve Halide Edip Adıvar tablolarını da yaptı. Bu afişle Türk sinema tarihinde bir ilke imza atılmış oldu.

Filmin bir sahnesi için Afife Jale, Cahide Sonku, Halide Edip Adıvar gibi Cumhuriyet kadınlarını resmeden Oyman, ardından Kılıçkiran'ın önerisiyle afişi de hazırladı.

¹⁶⁵ http://4.bp.blogspot.com/__.jpg

Neriman Oyman (d. 1965, İstanbul), 1990-1992 yılları arasında Avni Memedoğlu Atölyesi'nde çalışmalarını sürdürmüş Türk ressam. 1992 yılından bu yana Asmalı mescit'teki atölyesinde çalışmalarını sürdürmektedir. Kişisel sergileri ile yurtdışına 400'den fazla resim taşıdı, 24 kişisel sergi düzenledi. Resmi yaşam biçimi olarak tanımlayan ressam, dışavurumcu tarzda, fantastik nitelikli resimler yapıyor. Düşüncelerinin resmini yaptığını ifade etmektedir.

Resim 2.151.: Neriman oyman-çerçevesiz durolit üzeri yağlıboya46x60cm¹⁶⁶

Resim 2.152.: "Kilit" Filminin afiş illüstrasyonu, ressam Neriman Oyman tarafından hazırlandı¹⁶⁷.

¹⁶⁶ http://4.bp.blogspot.com/__.jpg

¹⁶⁷ http://4.bp.blogspot.com/__.jpg

2.5.3. İbrahim Enez

Nazım afişini Yeşilçam'ın emektar afişçilerinden ressam İbrahim Enez yaptı. Şimdiye değin 300'ü aşkın afişe imza atan sanatçının, Nâzım'ı yorumlayan bu afişi bir sanat eseri olmasının yanı sıra Nâzım'ın yaşam evrelerini, vatan, toprak ve umudu devrimci, dönüştürücü, mağrur duruşuyla yorumluyor. Türk filmlerinin afişlerini birçok ünlü sanatçı çizmişti. Münif Fehim, Mimcim Mithat, İhap Hulusi, Adnan, Kemal Börteçin, Cemal Dünder, İbrahim Enez, Remzi Türemen, Erol Ağakay, Vala Somalı, Emrah Yücel ve Bedri Koraman ...

Resim 2.153.: İbrahim Enez Yeşilçam sinema afiş sanatçısı¹⁶⁸

¹⁶⁸ http://4.bp.blogspot.com/_...jpg

Resim 2.154.: İbrahim Enez sinema afiş çalışması¹⁶⁹

Gözlemlerime ve araştırmalarım esnasında Türk sinema afişlerinin ressamlarının çoğu bilinmemekte ad soyadları yerine film ajansının ismi bulunuyor veya belli belirsiz rumuzlarla geçirilmiştir. Örneğin İbrahim Enez'in afişi “ Taşralı Kız” ın sağ taraftaki imza şeklindeki ad soyadın dan okunurken çoğu afişte ressama ait yalnız fırça darbeleri var. Afişte, afişi resimleyen ressama yer kalmayacak kadar dar olmamalı.

Her sinema izleyicisi film den önce filmin afişiyle tanışır. Dergilerin tirajlarını arttıran kapak fotoğrafları gibi afişler de bir filmin pazarlanmasında, izleyicinin salonun kapısından içeri girip girmemesinde oldukça etkilidir. Bilinçli bir sinema izleyicisi dışında, sadece vakit geçirmek için sinemaya gelen insanların afişleri çok iyi inceleyip fikir sahibi olmaya çalıştıklarına sıkça şahit olmuşuzdur. Gösterimdeki filmlerin dışında artık arşivlerde bulunan, televizyonların Türk filmleri kuşaklarında rastladığımız siyah beyaz döneme ait filmlerin afişlerine ulaşmak bugün internet

¹⁶⁹ <http://alkislarlayasiyorum.com/icerik/19342/ayhan-isik-film-afisleri>

sayesinde mümkün. Afişlerde dikkat çeken en büyük vurgu sanki filmin bir bölümünü izlemiş gibi tanıtabilmesidir. Afişte baş rol ve filmin çarpıcı dikkat çekici bir sahnesi resmedilmiştir. Günümüzde filmin fragmanı dediğimiz boyutunun ilk aşamasını, seyirci daha sinemaya girmeden afişte bu duyguyu yaşıyor. Afişler sulu boya, akrilik, karakalem teknikleriyle çalışılmış. Bu afişleri çalışanların kompozisyon, ışık gölge, figür, portre, derinlik, renk bilgisi hayranlık uyandıracak derecede. Afişler çeşitli alanlara, mekanlara tablo olarak asılabilecek değerdedir. Koleksiyoncuların aradığı nadide çalışmalar eski olduğu için ve sanat değeri taşıdığı için aranmaktadır¹⁷⁰.

Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü mezunu olan Ayhan Işık, bir süre Bab-ı Ali'de ressam olarak çalıştı. İlk mesleği grafikerlikti. Gerçek adı Ayhan Işıyan'dır. 1951 yılında Yıldız Dergisi ve İstanbul Film in açtığı yarışmayı kazanarak Türk sinema oyuncusu olarak sinemaya adım attı. Daha sonra Güzel Sanatlar Akademisi'nin Resim Bölümü'ne giren Yılmaz, mezuniyetinin ardından bir süre film eleştirmeni, ressam ve senaryo yazarı olarak çalıştı. Nuri İyem in öğrencisi. Afiş tasarımları da yapan Yılmaz iki filmde yönetmen yardımcılığı yaparak sinema kariyerine start verdi¹⁷¹.

Türk sinemasının nostaljik dönemi Yeşilçam, yalnız 35 mm'lik film şeridinde değil, usta resamlara çizdirilen unutulmaz afişlerle de sinema tarihine dipnot düşüyor. Bugün teknolojinin imkanlarından faydalanılarak kısa sürede hazırlanan afişler, eskiden hünerli ressamların kaleminden geçerek fuayelerde ve salonların girişlerinde boy gösteriyordu. Bugün bu afişler dönemin özelliğini yansıtmaması açısından artık antika değeri taşıyor. Yeşilçam afişleri, meraklıların yanı sıra matbaa basımı olması sebebiyle kütüphanelerde de yer buluyor. Ancak yeni filmlerin afişleri bilgisayar ortamında hazırlanıp, renkli fotokopi ile dağıtıldığı için kanun gereği kütüphane koleksiyonlarına dahil edilemiyor. Yarım asır öncesi afişlere hayat veren isimler, Münif Fehim, İlhap Hulusi, Kemal Börteçin, Cemal Dünder, İbrahim Enez, Remzi Türemen, Vala Somalı, Emrah Yücel, Mimcim Mithat, Bedri Koraman ve Erol Ağakay. Afiş işini babadan oğula devralan Ağakay'lardan ; Erol Ağakay'ın

¹⁷⁰ <http://alkislarlayasiyorum.com/icerik/19342/ayhan-isik-film-afisleri>

¹⁷¹ <http://www.biyografi.info/kisi/atif-yilmaz>

babası Hasan Mithat Ağakay, sinemaların önünde bulunan ve fener olarak adlandırılan dev afişlerin Beyoğlu yakasındakilerini, Münif Fehim ise Şehzadebaşı sinemalarının fenerlerini resmetmektedir. 1950 yılına gelindiğinde büyük oğlu Münir Ağakay ile ilk matbaaları Mimcim'i açıyorlar. Bu matbaanın işi afiş basmak. 1961 yılında ise küçük oğlu Erol Ağakay daha geniş çaplı bir matbaa olan Eray Ofset'i kuruyor ve 68 yılında iki matbaa birleşerek Mimeray Ofset'i oluşturuyor. Mimeray Ofset binlerce afişin basılmasında hizmet verir¹⁷².

Sinema afişlerini tablo güzelliğinde resmeden sanatçıların isimleri, hatta çoğunda imzaları olmayan afişler koleksiyoncular ve meraklıları tarafından günümüze kadar çok azı ismen belgelenmiştir. Çalışmam da araştırdığım ve bulduğum sinema afiş sanatçıları isimleri afişlerin kıyı köşesinden okumaya çalışarak tesbit edilip kaynak olarak kullanılmıştır. Sinema da ünlülerin filmlerinin bir bölümü sarı kağıt üzerine rengârenk basılan afişler, görsel ve teknik anlatım olarak Türkiye'nin içinde bulunduğu sosyal yapı hakkında bilgi veriyor.

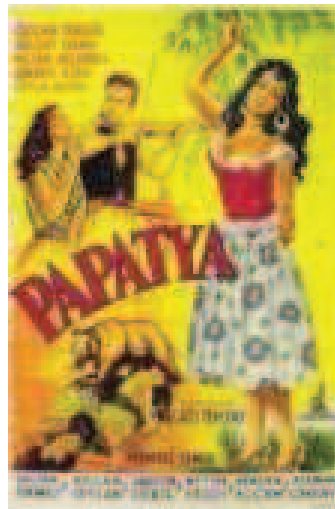
2.5.4. Mümtaz Yener

1918, Mümtaz Yener, 1935'te girdiği İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde Nazmi Ziya, İbrahim Çallı atölyelerinde sekiz yıl boyunca eğitim görür.

1940 yılında, Prof. Léopold Lévy Atölyesi'nden öğrencilerin İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi salonlarında açtığı karma sergide Bir Kadın Portresi adlı yağlıboya resmiyle başarı ödülünü alır. Dönem arkadaşlarıyla 1940 yılında kurduğu ve Türk Sanatı'nda bir döneme damgasını vurmuş olan "Yeniler Grubu" nun toplumsal gerçekçi çizgisinden ödün vermeyen ender sanatçılardandır. 10 Mayıs 1941 tarihinde Yeniler Grubu'nun Basın Birliği binasında gerçekleştirdiği ilk sergi, gerçek bir balıkçı tarafından açılışı yapılan Liman Sergisi'dir; Mümtaz Yener bu sergiye Tamirat Fabrikası, Ajans Haberleri ve Balıkçı Portresi adlı üç yapıtı ile katılır.

¹⁷² <http://sinematik.blogspot.com/2007/12/trk-sinemas-afileri.html>

Yeniler Grubu'nun toplumsal konuları işleyen bu sergileri 1950'lere dek sürer. Resim çalışmalarının yanı sıra, 1950-60 yılları arasında afiş, grafik, karikatür ve sinema dallarında çalışan sanatçı dekoratörlük, sanat yönetmenliği, rejisi, senaryo yazarlığı (Atlas Film) yapmış, Papatya (Ergenekon Film, 1957) ve Binnaz (Atlas Film, 1959) adlı iki de film yönetmiştir. 1960'lı yıllarda tuvallerine insanların ve makinaların yanısıra, karıncalar girmeye başlar. Uzun sanat yaşamı içinde toplumsal konular hep resimlerinin ana teması olur. Ayrıntıcı üslubu ile usta işi figüratif yapıtlarında hep kalabalıkları işler. Karıncaların yaşamındaki toplumsallık da sanatçıyı, bu yaratıkları resmettiği bir metafora yöneltir. Toplumsal yapının temeline dayanan çok figürlü çalışmaları Neo-klasik bir üslupta gelişir. Makinalara ve karıncalara yönelişte de bu felsefe saklıdır. İnsan makinaya hükmedebiliyorsa, onu yeniden yaratabiliyor demektir. İnsan, makina ve karınca sanatçının renk ve şekil anlayışında çağdaş bir estetik yapı oluşturur. 1950-60 lar da tenolojik fikirlere açık bir sanatçıya sahip Türk resim ve grafik sanatımız ve daha nice ünlü ustalar ile 2000 li yıllardaki genç sanatçılara örnek olacaklar.

Resim 2.155.: İhap Hulusi Görey Milli piyango afişi¹⁷³

Mümtaz Yener tablolarında modern, soyut konuları ele alırken papatya afişin de klasik çalışmayla da elinin fırçasının kuvvetini göstermiştir.

¹⁷³ <http://img230.imageshack.us/img230/4007/25674219ax7.jpg>

Resim 2.156.: Mevleliler, 1998¹⁷⁴

Resim çalışmalarının yanında 1950-60 yılları arası afiş, grafik, karikatür ve sinema alanlarında aktif olarak çalınan sanatçı sayısız filmde dekoratörlük, sanat yönetmenliği, senaryo yazarlığı (Atlas Film) yapmış, İstanbul Belediyesi'nin "Fetih Yıl Dönümü" Resim Yarışması'nda "Rumeli Hisarı" adlı yapıtı ile ödül almıştır.

1960'lı yıllarda tuvallerine insanların ve makineler, karıncalar girmeye başlamıştır. Toplumsal konular hep resimlerinin ana teması olmuş, ayrıntıcı üslubu ile usta işi figüratif yapıtlarında hep kalabalıkları işlemiştir. Karıncaların yaşamındaki toplumsallık da sanatçıyı, bu yaratıkları resmettiği bir metafora yöneltmiş; bu ütopyik sembolizm 1969'da "Karıncalar Geliyor" adlı tablosuyla Mümtaz Yener'in toplumsal yapının temelini dayanan çok figürlü çalışmaları neo klasik bir üslupta gelişir. Küçük parçaların birleşerek bütünleşmesi ve bu kenetleniş içinde büyük bir güç kaynağı oluşturması sanatının ana felsefesi sayılabilir. Makinelere ve Karıncalara yönelişte de bu felsefe saklıdır. İnsan makineye hükmedebiliyorsa, onu yeniden yaratabiliyor demektir. İnsan, makine ve karınca sanatçının renk ve şekil anlayışında çağdaş bir estetik yapı oluşturmuştur¹⁷⁵.

¹⁷⁴ http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://www.lightmillennium.org/winter_02/image

¹⁷⁵ http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://www.lightmillennium.org/winter_02/image/myener

2.5.5. Mehmet Bal

Tarsuslu gazeteci, karikatürist, araştırmacı, illüstratör ve ressam Mehmet Bal "Rönesans" adını verdiği atölyesinde sinema afişleri yapmaya başlayınca ünü ülke çapında duyuldu. Ayrıca Tarsus'ta birçok sinemanın işletmesini üstlendi. Bu konuda oldukça başarılı çalışmalar yaptı. Fitaş film şirketinin ısrarlarına dayanamadı 1967 yılında İstanbul'a taşındı. Fitaş Film Şirketi'nde çalıştı. Yaptığı başarılı afişler tüm Türkiye'de izlendi. Yüzlerce afiş yaptı. Yurt dışı afiş çalışmaları da oldu.

Resim 2.157.: Mehmet Bal'ın afiři¹⁷⁶

Ulusal gazetelere Atatürk ve milli bayramlarımız konulu kompozisyon çalışmaları yaptı. Oldukça başarılı çizgi roman çalışmalarında bulundu. Atatürk'ü çok sevdiği için onun hayatını çizgi roman tekniğiyle çizme denemeleri yaptı. Oldukça başarılı olan çalışmalarının ardından, en büyük eseri olan "Yakın Tarihimiz ve Atatürk" konulu tabloları çalışmaya başladı. 1990 yılında Ankara'da açtığı resim sergisinden sonra gelen teklifleri değerlendirmeye aldığında Eskişehir Anadolu Üniversitesi Rektörü Prof. Yılmaz Büyükerşen'in teklifini kabul etti. 1991 yılında Eskişehir'e yerleşti.

¹⁷⁶ <http://www.sinemadafilmizle.com/afis/nehir.jpg>

Eskişehir'de, 1876-1938 yılları arasını kapsayan, "Yakın Tarihimiz ve Atatürk" konulu 90 tablodan oluşan seri çalışmayı bitirdi.

Resim 2.158.: Mehmet Bal'ın afişi¹⁷⁷

2.5.6. Suat Yalaz

Karaoğlan bir kahramanda bulunması gerekli özelliklerin hemen hemen hepsine sahipti. Karaoğlan göçebeydi, bir yerde uzun süreli kalmazdı. Erkek çocuğa ad koymanın törenle gerçekleştirildiği bir dönemde yaşamasına rağmen böyle bir töreni görememişti. Daha el kadar bebe iken annesi bir çete tarafından katledilmiş, son anda yetişen babası bebeği kurtarmayı başarmış, yaralanmış olmasına rağmen bebeği bir ormancıya emanet ederek gitmişti. Bebek kendilerine ait olmadığı için yaşlı ormancı ve hanımı küçüğe ad vermemişler ancak simsiyah saçlarından dolayı ona karaoğlan demekle yetinmişlerdi.

¹⁷⁷ <http://www.sinemadafilmizle.com/afis/nehir.jpg>

Resim 2.159.: Karaoğlan (1963)¹⁷⁸

Resim 2.160.: Suat Yalaz'ın Keloğlan afiři¹⁷⁹

¹⁷⁸ <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php>

¹⁷⁹ <http://www.idefix.com/kitap/karaoglan-sayi-56-cengizin-gazabi-2-suat>

“Biz Türkler için Tarkan her devirde yaşayabilir.Türk karakterini sembolize eden bir kahramandır.”<http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php>

1935 Türk ve Avrupa basınında değerli eserler veren Sezgin Burak, profesyonel olarak ilk eserlerini Güzel Sanatlar Akademisi'ne girdiği 1952 senesinde vermeye başladı. Akbaba'da karikatürler, Aydıbir, Yirminci Asır, Bütün Dünya ve Hafta mecmualarında resimler, kompozisyonlar yaptı. 1957 yılında resim ve dekorasyon öğrenimini tamamladı. Cumhuriyet gazetesinde, Hayat ve Ses mecmualarındaAğrı Dağı Efsanesi,İnce Memed,Yılanların Öcü,Ala Geyikroman resimledi.kitap kapakları, sinema reklamları hazırladı

1964 yılında Bizimkiler adlı bant karikatür tipini,1965'te İtalya'da "El Cougar" kahramanını çizdi.1966'da Milano'da Avrupa Reklam Yarışması'nda iki birincilik aldı.

1966'da İtalya'nın Milano şehrinde ünlü çizgiroman kahramanı Tarkan'ın ilk eskizlerini hazırladı. Tarkan'ın ilk yayını 1967 yılında hürriyet gazetesinde başladı. Sinemaya da aktarılarak 5 adet tarkan filmi çekildi. Çoban Çantası adlı resimli romanını yarattı. Son olarak çeşitli akrilik ve yağlıboya çalışmaları da yapan sanatçı, 1978 yılında vefat etti.

Resim 2.163.: Sezgin Burak'ın Hayat Dergisinde Karakalem çalışması¹⁸²

¹⁸² Hayat Dergisi, 1963, cilt.1 syf.26-27

Resim 2.164.: Sezgin Burak'ın Hayat Dergisinde resimleme¹⁸³

Resim 2.165.: Sezgin Burak'ın Hayat Dergisinde resimleme¹⁸⁴

¹⁸³ Hayat Dergisi, 1963, cilt.1 syf.16-17

¹⁸⁴ Hayat Dergisi, 1963, cilt.1 syf.26-27

Resim 2.166.: Sezgin Burak'ın Hayat Dergisinde suluboya çalışması¹⁸⁵

Resim 2.167.: Sezgin Burak'ın Hayat Dergisinde Karakalem çalışması¹⁸⁶

¹⁸⁵ Hayat Dergisi, 1963, cilt.1 syf.26-27

¹⁸⁶ Hayat Dergisi, 1963, cilt.1 syf.28-29

2.5.8. Yurdaer Altıntaş

1935 Kayıtta İstanbul doğumluyum. Aslında Kars ta doğdum. Taksim erkek lisesinde okurken resim hocam Hamit Göreleydi. En sevdiğim dersti resim. 1952 de Resim Bölümü'nün sınavlarını zor sanarak, o zamanki adıyla Süsleme Sanatları Bölümü'nün sınavlarına girdim. Resme en yakın diye, o zamanki adıyla Afiş Atölyesi'ni bitirdim. Aslın da ressam olmak istiyordum. Güzel Sanatların bölümleri hakkında fazla bilgim yoktu.

İlk tasarımlar olan İhap Hulusi nin elle çalışılmış afişleri, Mesut Manioğlu'nun afişleri, Munif Fehim o dönemde de şimdi de farklı buluyor ve beğeniyoruz. O zamanlar fazla bir mesleki yayın yoktu. Graphis ve Gebrauchsgraphik izleyebildiğimiz dergilerdi. “Bu dergilerde dünyanın her tarafından örnekler var da neden Türkiye'den örnek yok?”, “Neden sergiler açılmaz?”, “Neden meslek adamları bir araya gelmez?” gibi sorular, öğrencilik yıllarımda kafama takılıyor. Sanırım önceki kuşaklar da dâhil kimsenin böyle şeylere kafayı taktığı yoktu. Afiş görmek için zaman zaman Elmadağ'a yürüyorum. Air France, Swissair, SAS gibi acentelerin vitrinlerindeki afişleri merakla izliyor, pek seyrek değiştirdikleri için de kızıyorum.

Karaköy'de Nuri İyem'in atölyesi vardı. Mengü Ertel'in San Organizasyon adlı işyeri için başka bir odaya geçilirdi. Nuri İyem o dönemlerde soyut resim yapıyordu. Daha önceleri Nuri İyem'in Asmalımescit'teki atölyesine bir kez gitmişim. Çalışmaları beni çok etkiliyor. Akademi'nin son yıllarında, sınıf arkadaşım Attila Bayraktar ile bu atölyelere gitmeye başlıyoruz. Mezun olduktan bir süre sonra, askere gidene kadar, San Organizasyon'da çalıştım.

1964 yılının Ocak ayında sergimi açıyorum. Başlıklı kâğıt, amblem, pul, tiyatro afişleri ve Eczacıbaşı'na yaptığım çeşitli çalışmalardan meydana gelen sergim çok ilgi gördü. Sanat dergileri sanırım ilk kez grafik sanatlara yer veriyor. “Sanat” diyorum, çünkü yaptığının sanat olduğuna inanıyorum. Bu sergiyle ilk kez profesyonel bir grafik tasarım sergisinin açılmış olduğunun ayırdına çok sonraları varıyorum. Amacım hemen her yıl, bir ressam gibi bu sergileri devamlı açmak olmasına karşın, çeşitli nedenlerle gerçekleştiremiyorum.

1965 yılında Almanya'da basılmakta olan Gebrauchsh graphik dergisinde işlerinin yayımlanmasıyla bir dış yayında işleri yer alan ilk Türkiyeli grafik tasarımcı oldu ilk kez Türkiye'den bir tasarımcıya dergilerinde yer veriyorlar. Çok seviniyorum. 1966 yılında, Varşova Bienali'ne jüriden geçmeden doğrudan katılabileceğim bildiriliyor. Aynı yıl, Güzel Sanatlar Akademisi ödülünü alıyorum. Türkiye grafik tasarımının yurtdışında tanınırlığını sağlamak için girişimlerde bulundu. 1968'de Grafik Sanatçılar Derneği'nin kurulmasına öncülük etti. Yapmış olduğu Nasreddin Hoca resimlemeleri 1974 yılında İngiltere'de kitap haline getirilerek yayımlandı. 1976'da İDGSA Uygulamalı Endüstri Sanatları Yüksek Okulu'ndaki (UESYO) öğretim görevliliğinden başlayarak 2002'de Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü'nden emekliliğine kadar grafik tasarım eğitimi alanında farklı roller üstlendi. İlki 1982'de olmak üzere, 1987'den 1993'e kadar Grafikerler Meslek Kuruluşu'nun başkanlık görevini yürüttü. 1996 yılında 60. yaş günü nedeni ile uluslararası çağrılı afiş sergisi düzenledi. Halen grafik tasarım alanında ürün vermeye devam etmekte olan Altıntaş'ın çalışmaları dünyada çeşitli müze ve arşivlerde yer almaktadır.

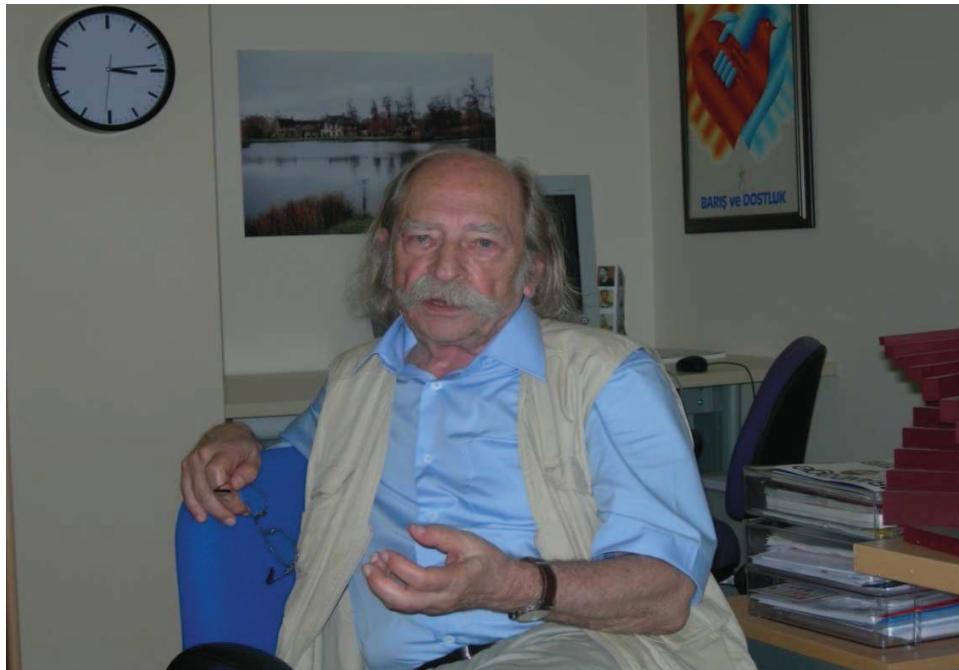
Resim 2.168.: Yurdaer Altıntaş, Tiyatro Afişi, 1966, 70x100cm¹⁸⁷

¹⁸⁷ Yapı Kredi Yayınları, 2006, s. 39.

Afişte birinciliği Yurdaer Altıntaş kazandı. Gözlerimiz, çoğu yabancı dergi, prospektüs veya benzeri şeylerden “esinlenmiş” afişler görmeğe öyle alışılmıştı ki, Altıntaş'ın daha ziyade tiyatrolar ve tiyatro sanatçıları tarafından değerlendirilen ilk afişleri görüldüğü zaman ilk olarak yadırgandı. Afişlerin bir kısmında imzası bulunmadığından mıdır, yoksa bunlar okunur irilikte olmadığından mıdır, uzun zaman, eserleri yabancılardan aktarılmaya sanıldı. Bazı üslup sahibi ressamın ortada eserleri görülmediği, isimleri büyük şöhrete ulaştığı halde Yurdaer'in durumu tam tersine oldu: eserleri yayıldı, görüldü, sevildi, kendisi daha sonra geldi. “Karagöz Resimleri” ve “Tiyatro Afişleri” ustası Altıntaş'ın ironi ve sevecenlik dolu resimlerinde, kendine özgü desen anlayışıyla stilize ettiği figürlerde, estetik değerler ve renkler, gölge ve ışık düzeniyle daha belirgin bir hale getirilmiştir.

“Yurdaer Altıntaş, sonsuz bir bekleyişe terk edilen Karagöz figürlerinin onlara can veren ses ve söz ustalığını çizgi ve renk ustalığına dönüştürmüştür. Böyle çağdaş ustalar, geleneğin değerini bilen sanatçılar olmasa, Karagöz figürleri de çürümeye terk edilmiş olurlardı. Onların asıllarını bir müzenin vitrininde görmekle yetinmek neye yarardı? Müzelerde saklanan eserler çağdaş ustaların esin kaynağı olmasa, müzeler neye yarardı.” Sezer Tansuğ, Karagöz kitabı için önsöz, Sayılı AŞ, 1987

Resim 2.169.: Yurdaer Altıntaş ile sohbet. Grafik tasarımcı, tiyatro, sinema afişleri, ve resimlemelerini anlatıyor. (10 Ağustos 2010)

Grafik eskiden ressamlar tarafından elle çalışılmış ve bu konuda çok başarılı eserlerde vermişlerdir ancak günümüzde teknolojinin gelişimiyle grafik dalları ile resmi geçmiştir. Hatta resim de dijital ortamdan faydalanmayı denemektedir. Türk resim sanatında geçmişten günümüze hayatını ressam olmaya adanmış istikrarlı ressamlarımız var. Onlar konu endişesi taşımadan bağımsız çalışıyorlar. Yalnızca bizde olan hem ressam hem grafikerler var bunlar farklı isimler altında üniversitelerde bilimsel olarak ayrılmış ve temelde aynı teknik ve malzemelerden faydalanılsa da her ikisinin de kendi disiplinleri geliştirilmiştir. Bir birini etkileme değil de iç içe olmaları ressamın sağlam desen bilgisi, renk hakimiyeti çalışmaları kaliteli yapıyor. Günümüzde temel sanat eğitimi grafik bölümünde de verildiği için resim ve grafik bilimsel olarak ayrılmıştır. Türkiye de resim bölümü mezun olup grafik alanında özellikle illüstrasyon da çalışanlar vardır. Ancak bu alanların profesyonelleşmesi ve gelişmesi için farklı kulvarlar da olduklarını kabul etmeliyiz.

Sonuç olarak Yurdaer Altıntaş Türkiye de alan belirsizliği nedeniyle düşülen hataların sonucuna yine biz katlanıyoruz. Öğrencilik dönemindeki alan bilgisizliğiyle, günümüzde her alanda çalışıp bir alanda ihtisaslaşamayan sanatçıların durumunu değerlendirdi. Türk resim sanatının ve sanatçısının alanların çalışma disiplinlerini karıştırmadan bir birinden yeri geldiğinde faydalanabileceğini söylüyor.

Sanatçı, Bu ülkede görsel iletişimin evrensel boyutunu ve grafiğin geniş kavramsal çerçevesini ilk fark edenlerdendir. Her sanat biriminin ilkeleri ve disiplini olduğunu ilk kavrayanlardandır. Üretirken sanatın tek bir alanında kalma ve geliştirmede hırsla davrandığı için mesleğinin gelişmesine önderlik etmiştir.

“İnadına Yurdaer”Yapı Kredi Yayınları, 1.Baskı, Nisan,İstanbul-2006

2.5.9. Selahattin Ganiz

Resim 2.170.: Selahattin Ganiz tezimle ilgili sorularımı inceleyip cevaplararken

Resim 2.171.: Selahattin Ganiz, Kağıt üzeri akrilik boya – 25x30 cm¹⁸⁸

1948 - Lüleburgaz'da doğdu. Orta öğrenimini burada tamamladı. 1965 - İki yıl Hukuk Fakültesi'nde okudu. 1967 - Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu, Grafik Sanatlar Bölümü'nün giriş sınavını kazandı. 1971 - D.T.G.S.Y.O. Grafik

¹⁸⁸ http://www.beyazart.com/images/works/big/work_409.jpg

Sanatlar Bölümü'nü bitirdi. 1971 / 78 - Grafik ile ilgili profesyonel çalışmalar yaptı. 1978 - D.T.G.S.Y.O. Grafik Sanatlar Bölümü'ne Asistan olarak kabul edildi. 1983 - Sanatta Yeterlik sınavını başardı. 1986 - Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Sanatlar Bölümü'ne Yrd. Doç. olarak atandı. 1993 - 99 - Marmara Üniversitesi, Grafoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi'nde 6 yıl müdür yardımcılığı yaptı.

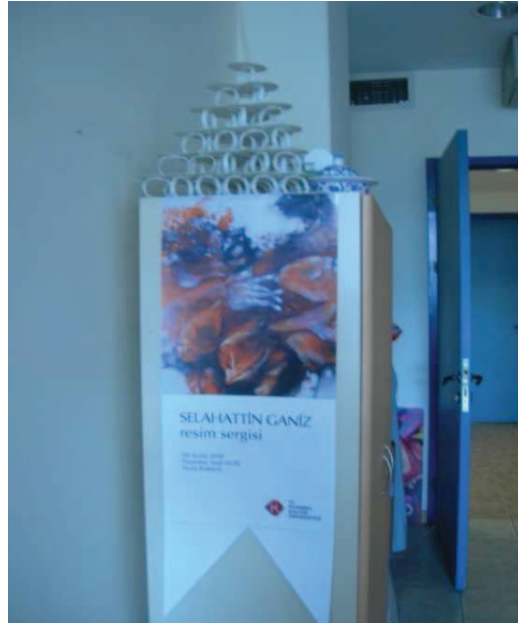
2000 - Maltepe Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Grafik Tasarım Bölümü'ne kadrolu öğretim üyesi olarak atandı ve 5 yıl süreyle Bölüm Başkanlığı görevini üstlendi. 2005 - Doçent oldu. 2006 - 2010 - İstanbul Kültür Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, İletişim Sanatları Bölümü'nde sanatsal ve kültürel aktivitelerin organizasyonundan sorumlu Dekan Yardımcısı ve Güzel Sanatlar Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü olarak öğretim üyeliğini sürdürüyor

Resim 2.172.: Selahattin Ganiz, Yemyeşil Eylül Düşlerinde 19x24 cm Kağıt üzerine karışık teknik¹⁸⁹

¹⁸⁹ http://www.beyazart.com/images/works/big/work_409.jpg

Resim 2.173.: Selahattin Ganiz resmi afişte

2.5.10. Teoman Südor

Resim 2.174.: Teoman Südor, 1998, sürrealist kompozisyon, tuval üzerine yağlıboya, 92x117cm¹⁹⁰

¹⁹⁰ http://www.beyazart.com/images/works/big/work_409.jpg

Resim 2.175.: Teoman Südor konumuyla ilgili görüşlerini anlatırken desen çiziyor¹⁹¹

2.5.11. Selahattin Ganiz Odasında Röportaj

Resimle grafik çokta bir birinden ayrıdır diyemeyiz ancak Türk resminin gelişim aşamalarını düşünürsek günümüzde grafik tasarımı ve sanatlar belli kriterlerle ayrılmış hatta daha ilerlemiş diyebiliriz. Türk resim sanatında Avrupa'da yabancı hocalardan resim eğitimi almış ressam ve grafikerler olmuştur ancak Türkiye'ye döndüğünde kendi tarzlarını oluşturan ünlü tasarımcılar olup gelecek nesle öncü olmuşlardır. Resim yaparken grafik tasarımındaki disiplin kurallarını düşünmeden hareket edebiliyoruz. Her grafikerin nefes alacağı bir noktası olabilmeli ben bu noktayı resimde görüyorum. İçinden geldiği gibi çalışma özgürlüğü çoğu zaman ihtiyaç oluyor. Sanatçının dolum noktası aynı zamanda.

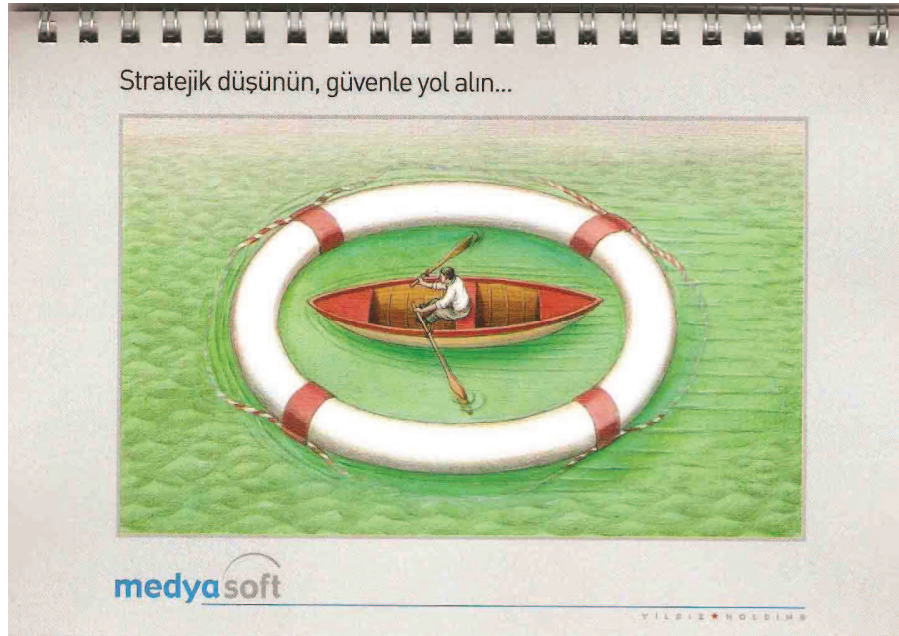
¹⁹¹ http://www.beyazart.com/images/works/big/work_409.jpg

2.5.12. Gürbüz Doğan Ekşioğlu Röpörtaj

Resim 2.176.: Ressam olmak istiyordum. Resimlerim kullanıldığı alana göre isimlendiriliyorlar.
Karikatür, İllüstrasyon, resim

Resim 2.177.: Gürbüz Doğan Ekşioğlu, Medyasoft,2009 takvimi illüstrasyon, karışık teknik.

Resim 2.178.: Gürbüz Doğan Ekşioğlu, Medyasoft,2009 takvimi illüstrasyon, karışık teknik.

Resim 2.179.: Gürbüz Doğan Ekşioğlu, Nowta posta için, 2006 Takvimi, illüstrasyon, karışık teknik.

Resim 2.180.: Gürbüz Doğan Ekşioğlu, Anadolu Hayat Emeklilik için, 2009 Takvimi, illüstrasyon, karışık teknik.

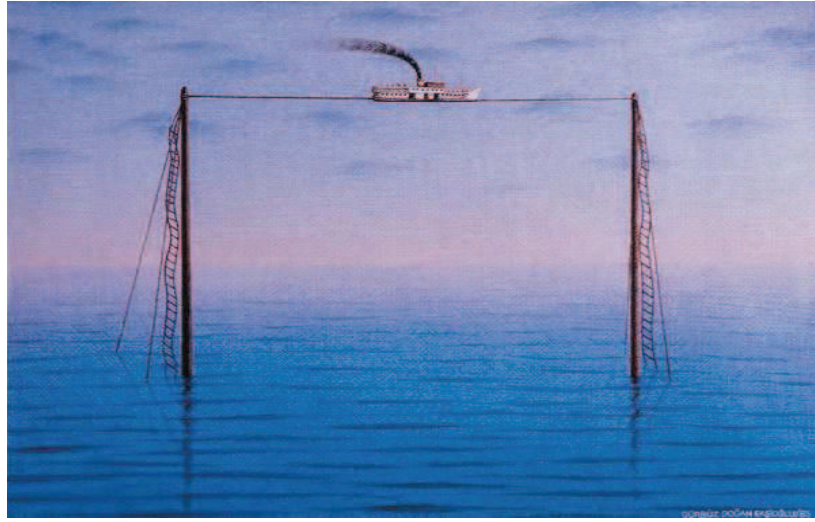
Uluslararası üne sahip Türk karikatür ve grafik sanatçısı. Tam bir resim tutkunu.

Öğrenimini İstanbul Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu'nda (günümüzde Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi) gördü. Halen aynı okulda yardımcı doçent olarak ders vermektedir. 1977 yılından beri karikatür çalışmaları yapan Ekşioğlu, 2006'ya kadar 23'ü uluslararası olmak üzere, toplam 64 ödül kazandı. Türkiye'de ve yurtdışında pek çok karma serginin yanı sıra, biri New York'ta olmak üzere 9 kişisel sergi açtı. Atlantic Monthly, New York Times gibi gazete ve dergilerin yanı sıra, New Yorker dergisinin kapağında üç kez, Forbes dergisinin kapağında bir kez çalışmaları yayınlandı. 11 Eylül 2001 Saldırılarının yıldönümü baskısında New Yorker kapağında yayınlanan karikatürü ile hafsalarda yer eden özel bir başarı kazandı.

Sanatçı yaptığı çalışmaları nasıl kullanırsa o adı taşıdığını söylüyor. Grafikte belli kurallar var. Sanatçı ne kadar özgür çalışmak istese de bağımlı. Çok iyi gözlem

yaptığını ve yakaladığı küçük ayrıntılarda püf noktaları yakaladığını, eskiz defterini yanından hiç ayırmadığını açıklayan sanatçı resim grafik bir birine etkileşimin bir çok alanda olduğunu ancak zamanla yerleşen kalıpların ve tarzların farklılık gösterdiğini, temelde eğitimin aynı olduğunu düşünüyor.

Resim 2.181.: Gürbüz Doğan Ekşioğlu'nun illüstrasyonu¹⁹²

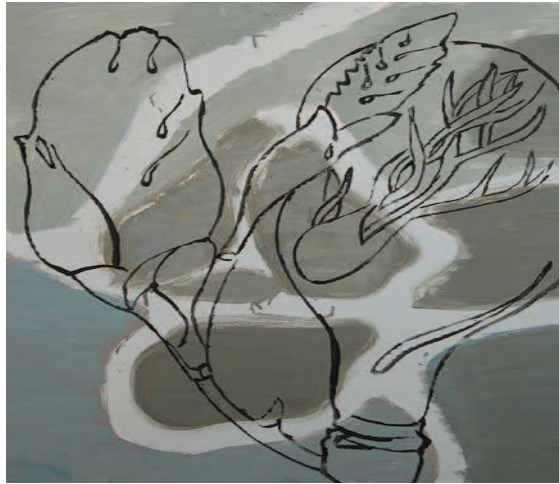
Resim 2.182.: Teoman Südor konuyla ilgili görüşlerini anlatırken desen çiziyor¹⁹³

¹⁹² <http://www.forumalev.net/fotografcilik/57045-gurbuz-dogan-eksiogludan-secmeler.html>

¹⁹³ <http://www.ruyatadinda.com/gurbuz-dogan-eksiogludan-secmeler.html>

2.5.13. Mustafa Horasan

1965 Aydın, Karacasu'da doğan sanatçı, 1986'da Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Ana Sanat dalı, Özgün Baskı resim Bölümü'nü bitirdi. Almanya, Fransa, Hollanda, İspanya, Amerika ve İtalya'da sanatsal çalışmalar yaptı. Sanatçı halen İstanbul'da kendi atölyesinde çalışmalarını sürdürmektedir.

Resim 2.183.: Mustafa Horasan karışık teknik çalışması¹⁹⁴

Resim 2.184.: Mustafa Horasan, 2006, kağıt üzerine yağlıboya çalışması¹⁹⁵

¹⁹⁴ <http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir>

¹⁹⁵ <http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir>

Resim 2.185.: Mustafa Horasan, tuval üzerine yağlıboya, 140x160cm, 2005, figürlü kompozisyon¹⁹⁶

Resim 2.186.: Mustafa Horasan, karışık teknik¹⁹⁷

¹⁹⁶ <http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://www.arkitera.com/sanat/2002>

¹⁹⁷ http://www.beyazart.com/images/works/big/work_520.jpg

2.5.14. Asım İşler

Resim 2.187.: Asım İşler'in afiş üzerine akrilik çalışması¹⁹⁸

Resim 2.188.: Asım İşler, 150x150cm, Mercan Gülleri, Tuval üzerine yağlıboya¹⁹⁹

¹⁹⁸ http://www.beyazart.com/images/works/big/work_589.jpg

¹⁹⁹ <http://img230.imageshack.us/img230/4007/25674219ax7.jpg>

Tuval üzerine yaptığı resim ve gravürlerine paralel olarak 1970 yıllarından beri sürdürdüğü afiş ve benzeri malzeme üzerine çalışmalara ilgisi, gravür ve grafik sanatıyla ilişkilerinin doğal bir uzantısıdır. Basılı resim, basılı yayın ve reklam afişlerinin kışkırtıcı çevreselliği onu bu imajlar ile hesaplaşmaya kadar götürmüştür. Devlet Avrupa konkurunu kazanarak resim uzmanlık eğitimi için gittiği Paris’te, 1970-1974 yılları arasında Paris Güzel Sanatlar Akademisi’nde pentür, gravür ve litografi atölyelerinde, 'Atelier 17'de Hayter ile çalıştı. Paris’in 68 olaylarının hemen ardından henüz soğumadan daldığı bu ortamında, önemli ve masum olmayan bir ifade biçimi olarak afişler onu çarpmıştı. Bu tür çalışmaları o zaman başladı. Ve onun gizli potansiyeli olarak sürdü. Yalnızca afiş üzerine boyama ile kalmadı. Renkli gazete sayfaları üzerine gravür bastı. Bu baskılarının bir kısmı, sonradan üzerine müdahalede bulunduğu için, birer monotip özelliği kazanmış oldu²⁰⁰.

2.5.15. Sabri Berkel

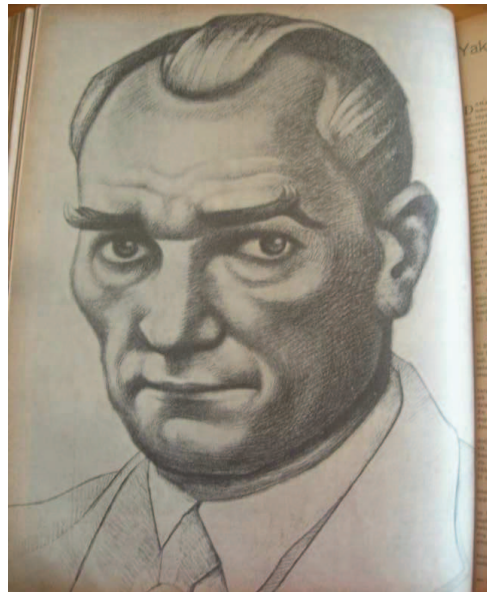
Türk resminde soyut anlayışı 1950’lerden başlayarak sağlam ve yapısal bir görsel dil düzeyinde ve sanatın temel tasarım ve düzen ilkelerine bağlı kalarak geliştiren Sabri Berkel’in yapıtları, özgün biçimlenmeleriyle klasik ve çağdaş resim akımları ile estetik biçim anlayışı yönünden kurdukları ilişkiden ötürü Türk resim tarihinin içinde başlı başına bir “okul” niteliği taşır. Berkel, 1927’de Üsküp Sırp-Fransız Okulu’nu, 1928’de Belgrad Güzel Sanatlar Okulunun hazırlık bölümünü bitirmiş; 1929-35 arasında Floransa Güzel Sanatlar Akademisi’nde Felica Carena’nın atölyesinde fresk ve oymabaskı üzerine çalışmıştır. 1935’te Türkiye’ye geldikten sonra Güzel Sanatlar Akademisi oymabaskı atölyesine asistan olarak girmiş; 1947’de “lüks baskı sanatı” araştırmaları için Paris’e gönderilmiş, aynı zamanda lhote atölyesine devam etmiştir. 1939-69 arasında GSA’daki oymabaskı atölyesi öğretmenliğini, Soyut resme yöneldiği 1950’lerden başlayarak resimde çeşitli öğeleri ve nitelikleri vurgulayan dönemleri arasında belirli ilgi ayrımları varsa da Berkel’in yapıtları genelde “Soyut Klasikçilik” başlığı altında toplanabilir. Hatta 1950 öncesi manzara, ölü doğa, portre ve çıplak çalışmalarında bile yöneldiği ilke, somut görüntünün altında akılcı, kalıcı ve yapısal biçim özelliklerini vurgulamak olmuştur. Sanatçının 1939’da başlayan oymabaskı çalışmaları, bu sanat dalıyla eski yakınlığını

²⁰⁰ <http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://bp0.blogger.com>

artırmış, mizanpaj ve lüks kitap çalışmaları, sanatının grafik tasarım yönünü ve titiz işçiliğini geliştirmiştir. 1947’de bir yıllık Fransa bursu ve İngiltere, İtalya, İspanya gezileri sonrası resimleri, karşıt ton ve renklerin arabesk bir çizgi dokusu içinde titreştiği ritmik bir katmerlilik kazanır.

Türkiye’de yenilikçi sanat görüşleri içinde yer alan Berkel yine de kendi çizgisinde yürümüş bir sanatçidir. 1952’de Nurullah berk’le görüş birliği içinde yerel bir Kübizm yaratma çabaları dışında, yapıtları ortak akımların içine sokulamaz.

Resim 2.189.: Sabri Berkel’in Hayat Dergisinde Karakalem tekniği ile Atatürk Portresi²⁰¹

Resim 2.190.: Anadolu uygarlıkların kültür logoları 2002 tuval üzerine akrilik 166x100 cm²⁰².

²⁰¹ Hayat Dergisi, 1954, cilt.3, syf. 31

²⁰² http://images.google.com.tr/imgres?imgurl=http://www.isikun.edu.tr/akademik/akademik_kadro/gsf/hakdeniz/h.akdeniz3.jpg

2.6. TÜRKİYE DE AMBALAJ TASARIMI VE RESİM

Bu araştırma, ambalaj tasarımının görsel iletişim açısından incelenmesi amacı ile yürütülmüştür. Ambalaj tasarımında resimleme unsurları daha iyi anlaşılabilmesi için yapılan bu araştırmada, örneklem olarak Bu araştırmayı resim eğitim almış veya resim atölyesinde temel oluşturmuş grafikerlerin çalışmalarından örnekler oluşturmaktadır. İlk bölümünde, ambalaj tasarımının görsel iletişim içerisindeki yeri incelenmiş ve tüketici ile oluşturduğu psikolojik etkileşime değinilmiştir. Ambalaj tasarımında Türk resim sanatının etkisi olup olmadığına incelenmiştir. Endüstri ürünlerine yönelik ambalaj tasarımının; psikolojik, reklam ve üretici ve firmaların konumu gibi dış etkenleri incelenmiştir. Ambalaj tasarımında illüstratif özelliklerin diğer özelliklerden daha fazla etkilendiği resim sanatına en yakın grafik dalı olan illüstrasyonun resimlemeleri kullanım durumuna göre isim aldıkları görülmüştür. Ürünün firmasının konumu büyüdükçe renk ve marka gibi özelliklerin ürün seçiminde etkili olduğu tespit edilmiştir.

Ambalaj tasarımında resmin hedeflediği noktalar

Tüketicinin ya da alıcının dikkatini çeker. Verilmek istenen düşünceyi çok çabuk açıklar. Muhatapın ürünle ilgilenmesini sağlar. Ürün hakkında tüketicinin ihtiyacı olan güvenin doğmasına yardımcı olur.

(Anonim (a), 1997; 40).Tez; Cem Güzeloğlu, Danışman, Ulufer Teker, İzmir-2006

Resim 2.191.: İhap Hulusi Görey'in İş Bankası afişi²⁰³

Resim 2.192.: İhap Hulusi Görey'in çalışması²⁰⁴

²⁰³ <http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://bp0.blogger.com>

²⁰⁴ <http://tr.wikipedia.org/wiki>

Resim 2.193.: İhâp Hulusi Görey, ilaç ambalaj tasarımı²⁰⁵

Tasarımın temelini oluşturan mesajın illüstrasyon, fotoğraf, karışık teknik, bilgisayar destekli tasarım yollarından hangisiyle daha etkili bir biçimde ifade edilebileceği araştırılmalıdır. İllüstrasyon tekniği, slogan ya da metin gibi sözel unsurların görsel tasarımlar yolu ile betimlenmesi olarak tanımlanabilir. Matbaa standartları, teknolojik imkanlar göz önüne alınarak farklı illüstrasyon tekniklerinden yararlanılabilir. Karakalem ve renkli kuru boya tekniği, Mürekkep ile çizim tekniği, Lavi tekniği, Pastel boya tekniği, Sulu boya tekniği Guaj ve Tempera tekniği, Karışık teknik, Air – brush tekniği (Püskürtme), Bilgisayar destekli illüstrasyon tekniği kullanılır²⁰⁶.

2.6.1. Atıf Tuna

Uzun yıllar Tekel Genel Müdürlüğünde ressam ve dekoratör olarak çalışan Atıf Tuna grafik sanatı tarihi içinde önemli isimlerden biridir. 1938 yılında Samsun sigarasının amblem ve tüm ambalaj tasarımlarını yapan sanatçı yalnızca bu

²⁰⁵ <http://tr.wikipedia.org/wiki>

²⁰⁶ <http://www.mdinckol.com/blog/egitim/402-af-tasarimi.html>

çalışmalarıyla değil posta pulu ve amblem konularında kazandığı birincilik ödülü ve aldığı mansiyonlarla da tanınmaktadır. Münif Fehim ve İhap Hulusi ile aynı kuşaktan olan Atıf Tuna, Tekel idaresi için hazırladığı Rize Çayı afişinde, siyah beyaz tekniğiyle yazıyı 1960'lı yıllara göre çok daha iyi çözümlenmiştir. Tekel için yaptığı likör afişi de başarılı afişlerdendir. Ayrıca Akbank için yaptığı afişte ışık gölge kullanılarak siyah beyaz çalışmada etkili bir sonuca ulaşmıştır²⁰⁷. /

Resim 2.194.: Atıf Tuna'nın Samsun Sigara çalışması²⁰⁸

Resim 2.195.: Atıf Tuna'nın traktör çalışması²⁰⁹

²⁰⁷ <http://denizt82.blogcu.com/cumhuriyet-doneminin-onemli-turk-grafik-tasarimcileri>

²⁰⁸ <http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://images.gittigidiyor.com/823/samsun-sigara-reklamı-atif-tuna-samsun>

²⁰⁹ Hayat Dergisi, 1952, cilt. 1, syf. 36

Resim 2.196.: Atıf Tuna'nın rize çayı çalışması²¹⁰

Resim 2.197.: Atıf Tuna'nın likör çalışması²¹¹

²¹⁰ Hayat Dergisi, 1952, cilt. 1, syf. 45

²¹¹ Hayat Dergisi, 1952, cilt. 1, syf. 55

2.8. TÜRK RESMİNDE VE GRAFİK DE ÖZGÜN BASKI SANATI

Baskı kelime ve resimlerin mekanik olarak mürekkep kullanarak çoğaltılmasıdır. Baskı genellikle az miktarda kopya yerine çok miktarda çoğaltma şeklindedir. Türkiye’de baskı ilk defa, Cumhuriyet öncesinde İbrahim Müteferrika’nın basımını gerçekleştirdiği kitapların resimlemelerinde ve daha sonraları taşbaskı ile basılan halk hikaye kitaplarının resimlemelerinde rastlanmaktadır. Bu dönemde taşbaskı tekniği zamanla resimlerin kitap dışına çıkmasına neden olmuş ve “halk resimleri” diye adlandırılan baskı resimlerin çoğalmasını sağlamıştır.

Özgün baskı resim kalıpları, genelde, elle yapılan işlemlerle ve sanatçısı tarafından yapılmaktadır. Sanatçı bu işlemlerin hemen her aşamasında, biçimsel oluşmayı ve yaratmayı sürdürmektedir. Çeşitli işlemler için aletler, makineler, yeni teknikler ve malzemeler kullanılıyor. Malzeme ve teknikler var olan bir eseri basarak çoğaltmak için değil, var olmayan orijinal eseri yaratıp yapmak için kullanılır. Özgün eser, yaratma olayı sırasında oluşur ve baskı sırasında doğmuş olur. Kaç tane basılırsa o sayıda eser doğmuş demektir. Özgün baskı teknikleri ile hazırlanan kalıptan baskıyı da sanatçısı genellikle kendisi yapar. Kalıbın tamamladığı kanısına varabilmek için deneme baskıları yapmak gerekir. Deneme baskılarda aldığı sonuçlara göre kalıpta değişiklikler yapabileceği gibi, baskının renk ve diğer niteliklerini de saptayabilir. Bu saptamalara göre baskıda kullanılacak boyalar renk ve baskı nitelikleri ayarlanır. Özgün Basılı Resim grafik sanatının özünü oluşturur. Türkiye’de özellikle 1962 yıllarından sonra özgün baskıresim sanatı alanında patlama denilebilecek gelişmeler olmuştur. 1982 yılından sonra eski kurumlar fakülteye dönüşmüş yeni fakülteler (İzmir ve Ankara’da) uygulamalı Güzel Sanat Yüksekokulu (Eskişehir) baskıresim atölyeleri açılmıştır. Buradan mezun olan sanatçılarımız birçok ödül almışlardır. 20. yy baskıresiminde bir eser orijinaldir veya değildir. Bu hiçbir zaman kullanılan tekniğin özelliğinden kaynaklanmaz. Sanatçı yaratıcı ise kullandığı teknik ne olursa olsun eseri orijinaldir. Özgün baskıresim son yıllarda sanat galerilerinde sergilenmektedir. 1970’lerden buyana baskıresim sergilerinde bir artış olmuştur²¹².

²¹² <http://www.frmmatik.tk/sanatsal-resimler/13441-baski-sanati-nedir-ozgun-baski-resim-tarihcesi-turkiyede-baski-sanatinin-tarihi-turkiyede-ozgun-baski-resim-sanati.html>

15. yüzyılda ve sonraları, resim sanatçılarının bir bölümünün tablo resmi yapmanın yanında, sanatsal değer taşıyan Gravür Sanatı”, “Sanat Grafiği”, “Özgün Baskı Sanatı resimler yaptığını görüyoruz. Tahta kalıplardan resim basmak tekniği ile başlayan bu çalışmalara, aynı yüzyılda bakır kalıplardan basma ve 1799’dan sonra da taş kalıplara çizip basma çalışmaları katılmıştır. Gittikçe bakır yerine çelik, çinko, alüminyum gibi metaller ve metal alaşımları kalıp olarak kullanılmıştır.

Baskır resim sanatında görülen patlama bu eserleri dosyalardan duvarlara, tabloların yanına çıkarmıştır. Kalıbını sanatçısının, yaratma süreci içinde kendi yaptığı, kendi bastığı veya basılmasını denetlediği, imzası ile özgünlüğünü belgelediği bu eserlerin resim sanatı içinde yerlerini aldı.

Bedri Rahmi ve Orhan Peker gibi 1950’lere kadar sadece bu alanda eser vermiş sanatçı Türkiye’de azdır. Özgün baskı resim ilk defa Güzel Sanatlar Akademisinde, Prof. Sabri Berkel tarafından öğretilmeye başlanmıştır. 1932 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş bölümünün açılmasıyla grafik dersi bu bölüme konmuştur. Bu derslerde Şinasi Barutçu linol baskı üzerinde öğrencilerini çalıştırmıştır.1964 yılından itibaren Hidayet Telli, Nevide Gökayral, Ziya Ünal’ın katkılarıyla grafik sanatları anadal haline getirilmiş, atölye olanaksızlıklarına rağmen hem grafik tasarımı hem de özgün baskı resim üzerinde daha ciddi çalışmalar başlamıştır. 1966’dan itibaren Veysel Erüstün hocanın gayreti ve yardımıyla iyi bir gravür atölyesi kurulmuş.

Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu’nun açılmasıyla grafik bölümü öğrenime başlamış Mustafa Roker’in bu okulda öğretim üyesi olarak çalışmaya başlamasıyla özgün baskı resim değer kazanmış bu alanda gerekli atölyeler kurulmuş, büyük bir gelişim göstermiştir. Güzel Sanatlar Akademisi’nde görev aldıktan sonra Grafik bölümünde serigrafî ve gravür atölyelerinin kuruluşunu sağlamıştır. Bütün bu atölyelerde öğretmenlik yapan ve bu atölyelerden yetişen, Nevzat Akoral, Mustafa Aslier, Aydın Ayan, Alaattin Aksoy, Muammer Bakır, Sabri Berkel, Hüseyin Bilgin, Gönen Bulut, Gül Derman, Devrim Erbil, Veysel Erüstün, Gündüz Gölönü, Güngör İblikçi, Mehmet Güler, Mürşide İçmeli, Ergin İnan, Fevzi Karakoç, Hasan Pekmezci, Mustafa Pilevneli, Hayati Misman, Ali Teoman Germener, Süleyman Saim Tekcan,

Adnan Turanlı, Ali İsmail Türemen, Zahit Büyükişleyen, Şenol Yoroşlo kişiliği olan Türk özgün baskı sanatının oluşmasında çaba sarf etmişlerdir.

Baskı resim (gravür, litografi, serigrafi) ve ağaç baskı teknikleri grafik sanatlarının bir koludur. Ama özgündür ve boya resmin tüm özelliklerini taşır. Ondan ayrılan yönü çoğaltılmasıdır. Daha ucuzdur ve çağdaş yaşam biçimine uygundur. Bu yönü ile sanatın geniş kitlelere yayılmasında rolü fazladır. Taşıma ve sergileme kolaylığından dolayı günümüzde bir çok ülke bu sergilere katılarak sanatsal yönden özgürlüğünü ve kültür düzeyini diğer ülkelere tanıtmaya olanağı bulmaktadır. Türk sanatçıları kişisel gayretleriyle bu sergilere katılarak Türk özgün baskı sanatının çağdaş düzeyde olduğunu göstermektedir. Süleyman Saim Tekcan her türlü baskı tekniğinin yapılabildiği, tüm sanatçılara açık büyük bir baskı atölyesini gerçekleştirdi. Gören Bulut kendi olanaklarını zorlayarak sanatçılara açık bir özgün baskı atölyesi kurdu.

Devletten önce, Yaşar Holding2. kuruluşu olan Viking Sanayi, iki yıldır ödüllü özgün baskı resim sergisi düzenlemekte, Plastik Sanatlar yalnız boya resim değil özgün baskı sanatı da bu alana girdiğini kuruluş açtığı ödüllü yarışmalarla çağdaş sanat çalışmalarında, özgün baskı resminde bir yeri olduğunu gösterdiler. Tüm bunlar özgün baskı resmin, gelişimi ve geleceği bakımından olumlu çabalarlardır.

Tekniklerinden ağaç baskı, çukur baskı (gravür), taş baskı ve ipek baskı (elek baskı) gibi çok çeşitli teknikleri deneyen içmeli, çalışmalarını gravür üzerine yoğunlaştırmış; kağıdın dokusuna, kalınlığına, preslenmesinde sıkıştırma kademelerine ve boyanın dağılımına önem vermiştir. Genellikle Geometrik bir düzenin egemen olduğu yapıtlarında figür, soyut ve geometrik biçimlere karşıtlık oluşturmak için kullanılmıştır. İçmeli, figürü, bir insan kalabalığı olarak ele almış ve vücudun dokusunu yansıtan bir soyutlamaya giderek ona metafizik bir anlam yüklemiş; kalabalığın insan üzerinde uyandırdığı etkileri, yalnızlığı, endişe ve çaresizlik gibi duyguları vurgulamıştır. <http://www.gorselsanatlar.org/baski-resim-sanatçıları-ve-eserleri/baskı-resim-sanatçılarımız/>

2.8.1. Mustafa Aslier

Mustafa Aslier 1946-1949 yılları arasında Resim-İş Bölümü'nde öğrenim gördü. 1950-1953 yıllarında, Matbaacılık Meslek Lisesi'nde grafik- resim öğretmenliği yaptı. Uzmanlık için devlet bursuyla Almanya'ya giderek,1953-1954'te Münih Güzel Sanatlar Akademisi'nde tipografi dalında çalıştı. 1954'te girdiği Stuttgart Güzel Sanatlar Okulu'ndan, 1957'de diploma aldı. Bir yıl Münih, Düsseldorf, Köln, Viyana, Paris ve Amsterdam müzelerinde incelemeler yaptı. idtgsgo'da özgünbaskı resim sanatı ve kitap üzerinde, 1982-1986 arasında ise MSÜGSF Grafik Sanatlar Dalı'nda öğretim üyeliği yaptı. 1963-1971 yılları arasında bölüm başkanı, 1971-1977 arasında okul müdürü, 1982-1985 arasında ise dekan yardımcısı olarak çalıştı. Gravür sanatçısı olarak tanınır. Kendine özgü bir stilizasyon anlayışı içinde, geometric formlara uygulanan resimlerinde yore konuları, simgesel öğelerle bir arada kullanılır. Figure, resimlerinde, öğretici ve uygulamacı olarak önemli katkılar getirmiştir. (Yayın: Grafik Sanatlar Tarihi ve Yorumlar (1983) Başlangıcından Bugüne Çağdaş Türk Resim Sanatı Tarihi (C. 4, K. Özsezgin ile) (1986- Ankara.)

Resim 2.198.: Mustafa Aslier özgün baskı çalışması²¹³

²¹³ <http://www.tatbikisanatgalerisi.com/arsiv/bulusma.htm>

Resim 2.199.: Mustafa Asker özgün baskı çalışması²¹⁴

Resim 2.200.: Mustafa Asker, Köylü, 9x12 cm, Linol oyma-basma²¹⁵

²¹⁴ <http://www.tatbikisanatgalerisi.com/arsiv/bulusma.htm>

²¹⁵ <http://www.tatbikisanatgalerisi.com/arsiv/bulusma.htm>

Bu linol baskıda ilk dikkatimi çeken şey; ışığın tutarsızlığıdır. Bir baca üzerine oturan, bir koluyla yerden destek sağlamış olan bir köylü, arkada kuru yapraksız ağaçlar var. Figür üzerine resmin solundan ışık verilmiş olmasına rağmen, figürün gölgesi de resmin solundaki yere verilmiş, yerin sağ kısmı ışıklı. Sanırım sanatçımız resim yüzeyinde ışık dağılımını, açık-koyuyu ayarlamak için yapmıştır.

Resim 2.201.: Mustafa Ashier özgün baskı çalışması²¹⁶

Güneşli bir yaz günü ön planda duvar dibinde ayakkabılarını çıkarmış uyuyan bir köylü (gölgede). Biraz geride kağnıyla ot taşıyan iki öküz, bir kadın görünüyor. Arkalarında köy evleri. Açık-orta-koyu değerler ve ışık-gölge çok etkileyici. Desen tadında yapılmış mükemmel bir yapıt.

²¹⁶ <http://www.tatbikisanatgalerisi.com/arsiv/bulusma.htm>

2.8.2. Hasip Pektaş

Hasip Pektaş, 1982 - 1987 yıllarında Samsun Ondokuzmayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim Bölümü Grafik Anasanat Dalı'nda çalıştı. 1987-2007 yıllarında Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalıştı. Grafik Tasarım ve Fotograf konularında çok sayıda seminer verdi, workshop yaptı. Erasmus programı çerçevesinde Belçika Gent Güzel Sanatlar Akademisi'nde dersler verdi. Belçika, Fransa, Hollanda, Lüksemburg, Almanya, İtalya, İsviçre, Cezayir, Bulgaristan, Polonya, Sırbistan, Beyaz Rusya, Avusturya, Çek Cumhuriyeti, ABD, Kanada, Finlandiya sanat müzelerinde inceleme ve araştırma yaptı.

Resim 2.202.: Hasip Pektaş renkli özgün baskı çalışması²¹⁷

2.8.3. Mümtaz Yener

Resim 2.203.: Mümtaz Yener, Manzara, 13x18 cm, Metal oyma-basma²¹⁸

²¹⁷ <http://www.photoshopmagazin.com/forum/baslik/7017>

²¹⁸ <http://www.gorselsanatlar.org/baskiresim/ornek-baski-resimler/>

Bir tepede kurulu yerleşim merkezi aşağıdan resmedilmiş. Ön planda ayrıntıya biraz yer verilmiş, diğer yerlerde kontür kullanılmamış.

2.8.4. Mustafa Pilevneli

Geleneksel Türk sanatını çağdaş bir anlayışla yorumlayan illüstrasyon nitelikleri doğa görünümüleriyle tanınır.1957-61 arasında Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulunun Dekoratif Resim Bölümü'nde öğrenim görmüş, mezun olduktan sonra aynı kurumda asistanlık görevine başlamıştır. 1963'te Alman Akademik Değişim Programı (daad) bursuyla bir yıl Stuttgart Akademisi'nde baumeister'in atölyesinde duvar resmi çalışmış, 1970'te de Salzburg Yaz Akademisi'ne katılmıştır. Duvar ve tuval resminin yanı sıra özgün baskı, vitray ve seramik heykel gibi çok çeşitli dallarda ürün veren Pilevneli, öğrencilik yıllarında yaptığı Fenerbahçe (1959) ve Marmara Adası'nda Kış (1960) gibi yağlıboya tuvallerinde geniş fırça vuruşlarının, kalın dış çizgilerin ve canlı renklerin egemen olduğu Dışavurumcu bir anlatım benimsemiştir. 1970'lerde başlayarak sulu boya'ya ağırlık veren sanatçı illüstrasyon nitelikli bezemeci üslubunu bu teknikle geliştirmiştir. Pilevneli, 1970'lerde çıktığı Anadolu gezilerinde eski uygarlıkların kültür mirasından, halk sanatından ve yörenin insanlarından etkilenmiş, bu etkilerden hareketle gerçekleştirdiği kompozisyonlarında doğa görünümünü, kıyıları, insanları, ağaçları ve balıkları büyük bir canlılık içinde betimlemiştir.

Resim 2.204.: Mustafa Pilevneli, Marmaris, 1993, tuval üzerine yağlıboya, 50x68cm²¹⁹

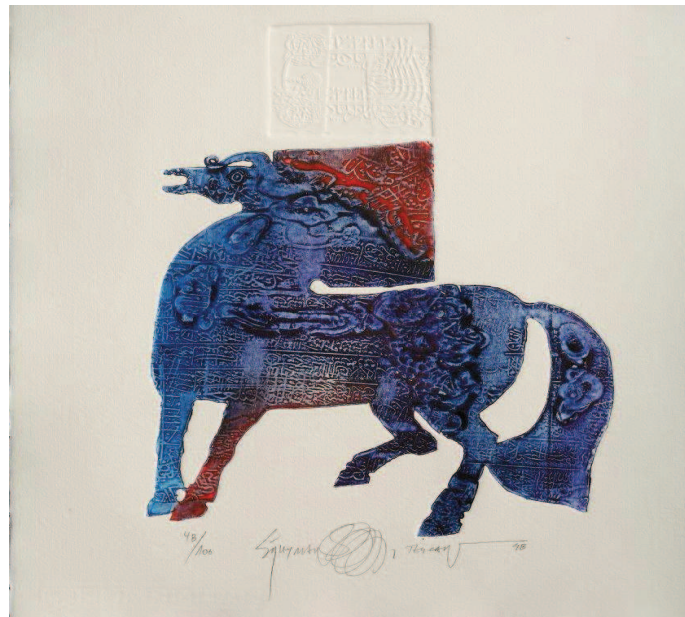
²¹⁹ http://www.beyazart.com/v3/?page=show_mauktion&id=6&page_number=17

2.8.5. Süleyman Saim Tekcan

Türk özgün baskı sanatçısı.Çok çeşitli tekniklerle gerçekleştirdiği özgün baskı'lariyla tanınır.1958-61 arasında öğrenim gördüğü Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü'nde Malik aksel ve Refik epikman'ın öğrencisi olmuş, mezun olduktan sonra bir süre çeşitli illerdeki öğretmen okullarında dersler vermiştir.1968'de İstanbul Atatürk Yüksek Öğretmen Okulu Resim Bölümü'nde grafik atölyelerini kuran ve 1975'e değin oymabaskı, taş baskı ve elek baskı dersleri veren Tekcan, 1970-71'de baskı grafiği üzerine araştırmalar yapmak üzere Almanya'ya gitmiştir.

Özgün baskı tekniklerinin tüm olanaklarını bir arada kullanan sanatçı, sıvı asidin metali eritmesiyle oluşan organik ve akışkan biçimleri, yüzeyde çeşitli derinlikte düzlemler yaratacak ve geniş bir ton çeşitlemesiyle doku zenginliğine olanak verecek biçimde baskıya aktarmıştır.

Renkli elek baskı dizilerinde sürekli üreyen, birbiri içinden gelişen yeni biçimlerle, iç içe geçmiş sarmal, dikey ve yatay çizgiler giderek yinelenen geometrik biçimlere dönüşmüştür. Siyah-beyaz baskılarındaysa folklorik öğelerle hitit, selçuklu ve osmanlı sanatlarına özgü öğeleri stilize ederek yalınlaşmıştır.

Resim 2.205.: Süleyman Saim Tezcan'ın renkli baskı çalışması²²⁰

²²⁰ http://www.beyazart.com/v3/?page=show_mauktion&id=6&page_number=17

Mavinin egemen olduğu figüratif soyut yapıtlarıyla tanınır. İstanbul Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nda öğrenim görmüş ve 1968'de mezun olmuştur. 1970'lerin başında insanın acılarını yansıtan mezar taşlarını konu almış; zaman içinde bu taşları insan imgesine dönüştürmüş, ana yere düşen gölgelerini gene mezar yaşı biçiminde işlemiştir. Yapıtlarında ilk kez 1970'lerin ortasında beliren “mavi figür”, 1970'lerin sonuna doğru vazgeçilmez bir öge durumuna gelmiştir. Türemen, figürü temel aldığı yapıtlarında iri, erkeksi bedenleri mavinin çeşitli tonlarıyla hacimlendirmiş, ayrıca bu bedenleri neredeyse delip geçen renkli ya da yaldızlı grafik çizgilerden yararlanmıştır. Boğumların birbirine eklenmesiyle oluşan bu figür soyutlamalarında bedenler çoğu kez Yazgının Bedenleri (1988) ya da Mavilerle'de (1991) olduğu gibi, tuvalin dışına taşmaktadır.

Resim 2.206.: Süleyman Saim Tezcan'ın renkli baskı çalışması²²¹

Sanatçı, resimlerindeki formlardan yola çıkarak Yatan Mavi (1988) gibi, iç içe geçen hacimlerle oluşturduğu mavi boyalı seramik heykellerde gerçekleştirmiş; ayrıca, özellikle 1980'lerde pastel ve suluboya kadın figürleri yapmıştır.

²²¹ <http://img230.imageshack.us/img230/4007/25674219ax7.jpg>

2.8.8. Mürşide İçmeli

Türk özgün baskı ve grafik sanatçısı.İstiflenmiş figürleri geometrik bir düzen içinde simetrik olarak işlediği oymabaskı'larıyla tanınmıştır.Sanat eğitimine 1947'de İstanbul'da Çapa Eğitim Enstitüsü'nde açılan resim seminerlerine katılarak başlamıştır, ancak seminerin bakanlıkça kapatılmasından sonra bir süre Bursa ve Konya Kız Öğretmen okullarına devam etmiş, 1950'de Ankara Gazi Eğitim Enstitüsünün (b.GÜ Gazi Eğitim Fak.) Resim-İş Bölümünün açılmasıyla eğitimini bu okulda tamamlamıştır.1960'ta İspanya hükümetinden aldığı bir bursla Madrid'e gitmiş, burada San Fernando Güzel Sanatlar Akademisi'nde gravür (oymabaskı), Grafik Sanatları Ulusal Okulu'nda da taş baskı üzerine çalışmıştır.

Resim 2.207.: Mürşide İçmeli'in baskı çalışması²²²

Resim 2.208.: Mürşide İçmeli'in baskı çalışması²²³

²²² http://tr.wikipedia.org/wiki/M%C3%BCr%C5%9Fide_%C4%B0%C3%A7meli

²²³ http://tr.wikipedia.org/wiki/M%C3%BCr%C5%9Fide_%C4%B0%C3%A7meli

2.8.9. Ergin İnan

Türk özgün baskı sanatçısı ve ressam. Gerek resimlerinde, gerek oymabaskı'larında insan temasını, varoluşçu öğelerden hareketle geliştirdiği kendine özgü fantastik anlatımla işlemiştir.1964-68 arasında İstanbul Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu (DTGSYO) Resim Bölümü'nde öğrenim görmüştür.Sanatçı genellikle yüzleri üst üste bindirerek işlediği Psiko-Portre (1981), Portre (1981) ve İnsan (1984) gibi yapıtlarında; elleri ve ayak izlerini temel aldığı resimlerinde ve tarihsel kent dokusunu figürle birleştiren Berlin (1987) gibi dizilerinde, kompozisyonu böcekler, kabuklular, sürüngenler, kelebekler, yaprak, tüy, gözyaşı damlası vb. tanımlı ya da tanımsız nesnelere ve yazıyla bütünleştirmiştir.İnan, resim ve baskı çalışmalarını eşzamanlı olarak sürdürmekte; renkli oyma baskılarının (gravür) yanı sıra taş baskı üzerine de çalışmaktadır.

Resim 2.209.: Ergin İnan'ın renkli baskı çalışması²²⁴

²²⁴ [http://www.sanatyelpazesi.com/showthread.php?7237-ERGN-NAN-biyografisi-\(hakkında\)](http://www.sanatyelpazesi.com/showthread.php?7237-ERGN-NAN-biyografisi-(hakkında))

Daha önce “gravür sanatı” veya “sanat grafiği” gibi deyimlerle anlatılan sanat çalışmaları için özgün baskı resim sanatı sözcüğünü kullanıyoruz. Özgün baskı resim sanatı çalışmalarında, sanatçı resmin kalıbını oluşturur ve yaratma olayını sürdürerek özgün bir baskı resim elde eder. Bu resimden birden çok baskı yapar veya kedi denetiminde baskı yaptırır, bu baskıları sıraya göre sayılandırır ve imzalar. Kendi tespit ettiği sayıdan çok baskı yapmaz ve yaptırmaz. Ressamların sulu boya ve benzeri tekniklerle yapılmış resimlerinden, başka ustalar tarafından, bir özgün baskı tekniği ile yapılan kopyalar özgün baskı sayılmaz. Bu tür baskılar röprodüksiyon sayılır ve özgün baskı değeri taşımazlar.

Özgün baskı resim tekniklerinin bir bölümünde kalıplar elle oyularak yapılır. Bu kalıplardan basılan resimlere Fransızcada oyulmuş anlamına gelen “gravür” de denir. Ancak litografi, serigrafı, gibi baskı kalıbı oyulmadan yapılan tekniklerden de yararlanıldığından gravür sözcüğü özgün baskı resim sanatını tümü ile anlatmaz. 1798 yılında litografi dediğimiz taş kalıptan resim basma tekniğinin bulunması, kalıptan renkli basma imkanını da geliştirince, ressamlar özgün baskı resmi daha fazla çalışmışlar.

20. yüzyılın başlarında, ressamların kalıpları oyarak ya da işleyerek resim basmalar ı, yağlı boya tablo resmi yapmak kadar önem kazanmıştır. Özgün baskı resim sanatı, Türk resim sanatının çok genç bir dalıdır. Türkiye’de en erken kullanılmaya başlanan baskı tekniği taş baskı (litografi) tekniğidir. Bu teknik, Türkiye’ye harita ve kitap basmakta kullanılmıştır. Bazı halk resimleri de bu teknikle yapılmıştır.

Teknikten ilk yararlanan ressam, asker okullarında öğretmenlik yapan Hoca Ali Rıza’dır. 19. yüzyılın son yarısında, onun, karakalem resimlerinin benzerlerini taş baskı ile de yaptığını görüyoruz.

30-40 yıl öncesine kadar, halk kahvelerinin duvarlarına asılan “Köroğlu”, “Ferhat ile Şirin” gibi renkli levhalar taş baskı ile yapılmışlardır. Bu resimleri Türk baskı grafiği sanatının öncüleri sayabiliriz. Tahta kalıplarla resim basım tekniği bu yüzyılın başında, dergi ve kitaplara resim basmak için kullanılmıştır. Tahta ve linolyum gibi malzemeyi oyarak serbest çalışmaları yapma işi, ilk defa Cumhuriyet

devrinde, sanat eğitimi veren yüksek dereceli okullarda başlamıştır. Metal gravür, serigrafi gibi grafik baskı teknikleri, Devlet Güzel Sanatlar Akademisinde, 1936 yılında Prof. Sabri Berkel öğreticiliği ile başlayan gravür çalışmaları, belirgin bir gelişme göstermiştir. Tekniğin yayılıp sevilmesinde, gravür yapma imkanlarının da çoğalmasının payı büyüktür.

İstanbul Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulunda iyi donatılmış yeni bir özgün baskı atölyesinin açılması (1962) genç sanatçıların gravür tekniklerine yönelmelerini sağlamıştır. Yeni tekniklerle kişisel yaratma güçlerini birleştirme fırsatını bulan gençlerin, kısa zamanda yeni ve kaliteli eserler ortaya çıkardıklarını görüyoruz. Özgün baskı resim sanatçısı Mustafa Aslıer tarafından Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulunda kurulan bu atölye, yaşlı ve genç, pek çok sanatçının özgün baskı resim yapmalarına imkan hazırlamıştır. Türkiye’de başka pres bulunmadığı için Bedri Rahmi Eyüboğlu, Aliye Berger, Cihat Burak ilk metal gravürlerini bu atölyede basabilmişlerdir.

Günümüz özgün baskı sanatçılarından Erol Deneç, Mustafa Pilevneli, Ergin İnan, İsmail Türemen, Fevzi Karakoç, Kadri Özayten, Sabiha Erengönül, Uğur Üstünkaya ilk kez bu atölyede özgün baskı resim çalışmaya başlamışlardır. Mustafa Aslıer’e göre içinde bulunduğumuz dönemin sanatçıları gerek kendi resim dilleri, gerekse kendi ortak yanları açısından gruplamak zordur. Çok renkli baskılarda, her renk kalıbından yapılan baskılar, basılma sırasına göre eş gelmeyebilir. Bu nedenle veya gelişmiş özgün baskı tekniklerinde ilk ve son baskı arasında ayrılık olmadığı için, baskı sırasına tam uyarak sayılmayı olanaksız veya gereksiz sayabiliriz. Bu durumda sanatçı, bir eserden yapılan baskıların tümünü gene kendisi sıraya koyar ve sayılandırır. İlk baskıların son baskılara göre maddesel değerinin daha yüksek olduğu kabul edilir.

Bir özgün baskı resmin özgünlüğü, sanatçısının o eserin kendi özgün baskı eseri olduğunun belgelemesi ile saptanır. Grafik sözcüğü eskiden sadece tahta, maden ve taş üzerine kazılarak hazırlanan daha sonra baskı yoluyla çoğaltılan resimler için kullanılıyordu. Bu gün kavramın alanı çok genişleşmiş. Türkiye’de etkisini göstermesiyle grafik ve baskı sanatı, toplum yaşamının içine girmiş, özellikle

sanayi ve endüstri alanında reklam ve propagandanın vazgeçilmez bir ögesi olmuştur. Grafik kavramı, bu gün baskı yoluyla çoğaltılan tüm etkinliklerin ortak ve yaygın bir adıdır. Reklama ve tanıtmaya yönelik çalışmaların yanında, salt artistik amaçlar için yaratıcı bir duyarlılığı da içeren bu kavram, özellikle 1950'lerden sonra Türk sanatçıları arasında her yıl çevresi genişleyen bir kabul görmüş ve teknik üstünlük, yaratıcı duyarlılığın gerektirdiği bir aşama olarak değerlendirilmiştir. Sanatçılarımızın bir kısmı boya resmin yanında baskı resmi, kendi çabaları açısından kaçınılmaz bir uğraş biçiminde görürken, bir kısmı da doğrudan doğruya bu alanda üretim yapmışlar. Böylece temel işlevi aynı olmakla beraber, Türkiye'de de "grafikçi" ve "ressam" diye tanımlanan ayrımlara geçilmiştir. Diğer yandan kavramlar arasındaki geçişli ilişkiler nedeniyle, grafik türü, baskı yoluyla çoğaltılan resimlerden başka desen, karakalem, pastel ve suluboya gibi yaygın dallar için de geçerli olmaya başlamış.

Yine de grafikçi nitelemesine uygun sanatçı uğraşları, daha çok taş, tahta ve metal gibi gereçler üzerine kazınarak ya da oyularak yapılan veya bu türlerin başka gereçlerle zenginleştirilen örneklerini içerir. Teknolojinin üstün bir düzeye ulaşmasıyla, baskı resmin Batı dünyasında özgün bir sanat düzeyi kazanıp ünlü sanatçıların değişik yöntemlerle hazırladıkları kazı resimler seçkin müze ve koleksiyonlarda yer almaya başladı.

Türkiye'de en erken kullanılan baskı tekniği, litografidir. Eski halk masallarını süsleyen resimler, bu tekniğe göre hazırlanmıştı. Mustafa Aslıer, Köroğlu, Ferhat ile Şirin, Dünya güzeli gibi konuları kapsayan bu en eski taşbaskı resimleri Türk baskı grafiği sanatının öncüleri arasında sayıyor. Sanat olarak gravür, iki esas tekniğe göre yapılır. Tahta üzerine kabartma gravür ve Metal üzerine oyma gravür. Tahta üzerine tümsek gravür: Lifli tahta üzerine gravür, uç tahta gravür, tümsek gravürler, Metal üzerine çukur gravür: Kazıma gravürü, kalburlama gravür, kuru-uç gravür, siyah usul, kalem tarzı gravür, yumuşak verniktir.

Türkiye'de gravür, Osman Hamdi Bey tarafından açılan Güzel Sanatlar Akademisinde taşbaskıyla bazı çalışmalar yapıldı. En önemlisi Hoca Ali Rıza Bey'in denemeleridir. Metal plaklar, iksilografi ve litografi çalışmaları başladı ve ilk Türk

gravürcüler yetişti. Bunlar daha çok yağlı boya resmin yanında gravür yapanlar yeni kuşak sanatçıları arasından çıktı. Sabri Berkel, Bedri Rahmi, Eren Eyüboğlu, Fethi Karakaş, Ferruh Başağa, Nuri İyem, Selim Turan, Fethi Kayaalp, Turan Erol, Nevzat Akoral, Mustafa Aslıer, Gündüz Gölönü, Mustafa Plevneli, Aliye Berger, Cihat Burak, Cemal Tollu, Nurullah Berk, Turgut Zaim bu alanda başarılı çalışmalar yaptılar. Türkiye’de en iyi gravür atölyesi Güzel Sanatlar Akademisindedir. Tatbiki Güzel Sanatlar Akademisinin Grafik bölümünde ve Ziverbey Eğitim Enstitülerinde de bu konuda çalışmalar vardır.

2.8.10. Turgut Zaim

Resim 2.210.: Turgut Zaim, Yörükler, 18,5x22 cm, Linol oyma-basma²²⁵

Üzerindeki kıyafetlerden anlaşılacağı gibi, oturan ve kucığında bir erkek çocuğu olan ve elindeki iplerle çorap ören bir Anadolu kadını çizilmiştir. Kadının boynunda boncuklardan yapılmış bir gerdanlık var. Arkada küçük bir çocuk semer vurulmuş bir eşekle görülüyor. Eşegin yularından tutmuş gibi. Daha geride sağda cami ve gerisinde ağaçlar var. Linol üzerine kazılıp basılan bu basmada, siyah ve beyaz her tarafa eşit dağıtılmış nerdeyse.

²²⁵ <http://www.gorselsanatlar.org/cagdas-turk-sanati/turk-resminde-gravur-ve-grafik-sanatlarinda-baslica-gelismeler/>

2.8.11. Ferit Apa

Resim 2.211.: Ferit Apa, Yaşlı kadın 22x28 cm ²²⁶

Linol oyna-basma- Beyazın hakim olduğu bu linol oyma basmada, kafası Anadolu kadının başladığı türden bir örtüyle sarılı yaşlı bir kadın var. Yaşlı kadının yüzü, çizgilerle ve kırışıklıklarla verilmiş. 80 yaş üzeri bir kadın portresidir.

2.8.12. Neşet Günal

Resim 2.212.: Neşet Günal, Çamaşırçı, 15,5x21,5 cm, Metal oyma-basma ²²⁷

²²⁶ <http://www.gorselsanatlar.org/baskiresim/ornek-baski-resimler/>

²²⁷ <http://www.gorselsanatlar.org/baskiresim/ornek-baski-resimler/>

Bir Anadolu kadının leğende çamaşır yıkayışı resmedilmiş. Yanında sırtı bize dönük bir kız çocuğu oturuyor. Ateşteki kazanda su kaynıyor, gaz lambası, kadının giysisi ve mekan, Anadoludaki yaşamdan bir kesit sunuyor. Sanırım Aquatinta yapılmış, her yerine el değmiş. Işık-gölge çok hoş, emek harcanmış bir metal oyma-basmadır.

2.8.13. Fethi Karakaş

Resim 2.213.: Fethi Karakaş, Kahvede oturanlar, 13x16 cm, Taş Basma (Litografi)²²⁸

Bir grup insan deniz kenarında bir kahvede masalara oturmuşlar. Açığın çoğunlukta olduğu bu taş basmada (gölge) iyi verilmiş.

2.8.14. Avni Arbaş

Resim 2.214.: Avni Arbaş, Portre 6,5x8,5 cm, Metal oyma-basma²²⁹

²²⁸ <http://www.gorselsanatlar.org/baskiresim/ornek-baski-resimler/>

²²⁹ <http://www.gorselsanatlar.org/cagdas-turk-sanati/turk-resminde-gravur-ve-grafik-sanatlarinda-baslica-gelistmeler/>

Orta yaş bir adam yarı beline kadar gösterilmiş. Masada oturuyor. Masada yarıya kadar içtiği bir şişe içecek bulunuyor. Adamın üstünde ceket, koyu bir iç kazak ve fotör var. İnce uçlu kazıma aletiyle çizilmiş, çizgiler sık sık kullanılıp, çok güzel gölgeler oluşması sağlanmış. Adam oturduğu yerde sanki bir şeyler düşünüyor, dalgın veya yorgunluk çıkarmıyor.

2.8.15. Ferruh Başağa

Resim 2.215.: Ferruh Başağa, Fethi Karakaş'ın, Portresi, 18x23 cm, Taş basma(Litografi)²³⁰

Taş üzerine kalın uçlu kontür çizip, ince uçla yer yer gölge verilmiş başarılı bir portrenin taş baskısı.

2.8.16. Mazhar Olgun

Resim 2.216.: Mazhar Olgun'un baskı çalışması²³¹

²³⁰ http://tr.wikipedia.org/wiki/Fethi_Karaka%C5%9F

²³¹ <http://www.gorselsanatlar.org/baskiresim/ornek-baski-resimler/>

Resim: Mazhar Olgun, Tavla oynayanlar, 13,5x19 cm, Metal oyma-basma
 Ön kısımda tavla oynayan iki kişinin etrafını saranlar, arka planda da seçilmesi güç yine kahvede oyun oynayanlar resmedilmiş. Resimde bol çizgi kullanılmış, geriye derinliğe inildikçe çizgiler artmış. Işık koyuluğa rağmen, az yerde ama etkili kullanılmış.

2.8.17. Muammer Bakır

Resim 2.217.: Muammer Bakır Çoban, 28x55 cm, Tahta oyma-basma²³²

İki ayrı tahta kalıptan yapılan renkli bir çalışmadır. Gökyüzü için direkt ağaç dokusundan yararlanılmış. Çoban ve koyunları için ayrıca kalıp hazırlanmış. Açık-orta-koyu değerler mevcut. Gökyüzündeki çizgiler Munch'un Çığlık'ını anımsattı. Belki bu da çobanın çığlığıdır.

²³² <http://www.gorselsanatlar.org/baskiresim/ornek-baski-resimler/10/>

SONUÇ

Sonuç olarak, Türk resim sanatının grafik tasarıma olumsuz diyebileceğimiz sert ayrılıkları bulunmamaktadır. Ancak birbirinden tarih boyu kopmamış iki sanatı bir arada yaşayan sanatçılarımız gerek Türk resim sanatına, gerekse grafik tasarıma önemli eserler kazandırmıştır. Ali Sami boyar gibi bir çok ünlü ancak ülkemizde dahi hak ettikleri seviyeye getiremediğimiz görsel sanatların birçok dallarıyla uğraşmış resim ve grafik alanının yanında daha birçok alanda da yetenekli sanatçılarımızı iyi tanıyıp tanıtamadığımız ortaya çıkmaktadır. Türk resim sanatının ve grafiğin temel taşları olan İhap Hulusi Görey, Mesut Manioğlu, Münif Fehim Özarman, Ali Sami Boyar, Kenan Temizan, Afif Erdemir, Yurdaer Altıntaş, Atıf Tuna, Hamit Aytaç, Emin Barın, Mengü Ertetel, Abidin Dino, Asım İşler, Sait Maden, Erkal Yavi, Sabri Berkel Gibi resim ve grafik alanında özgün eserler vererek her iki alandada söz sahibi olmuşlardır. Ancak ressam mı grafiker mi ayırımı çabası nedeniyle tek bir alanda yükselme endişesi bu ve bunlar gibi bir çok sanatçımızın bir dalını sınırlı bırakmış görünüyor. Türk film afişlerinde de ajansların isim yapma ve öne çıkma çabası film afişlerine kendi eserlerine imza atma engelini getirerek sanatçıları geri planda bırakıp hatta unutulmalarına neden olmuştur. Halen günümüzde de bir kitabın kapağına baktığımızda grafik sanatçısının ismini imzasını çok net göremiyoruz. Grafik tasarımda ürün ön planda tutulup eserin sanatçısı geride bırakılmıştır. Türk resim ve grafik sanatçıları ve çalışmaları eğitim sistemimizin farklılıklarından kaynaklanan aşamalardan günümüze kadar birlikte iç içe çalışmalar ortaya konulmuş ancak branşlaşma ve her alanın kendi içinde iç disiplinleriyle birbirinden ayrılması daha verimli iş alanlarını sunacak ülke ekonomisine büyük katkılar sağlayacaktır. Dünyaca ünlü Türk grafikerimiz Yurdaer Altıntaş'ın resim tutkusu grafik alanındaki söz sahipliğine engel değil bilakis destek olmuştur. Sanatçımız resim alanında şu anda yalnızca tevazu içerisinde ben resimleme yapıyorum ifadesini kullanıyor. Yıllarını resme adanmış sanatçılar ressamdır. Ben yalnızca resimleme yapıyorum ifadesiyle resim ve grafiğin kendi içinde bulunduğu disiplinle ayrı kulvarlarda olması gerektiğini söylüyor. Resmin güdümlü olmadığını sanatçının resim yaparken daha doğal ve özgür hareket ettiğini, grafik sanatçısının güdümlü çalıştığını hayal gücünü çizimini ortada var olan bir ürün üzerine tasarlanıldığını ve karşı tarafa kabul ettirme çabasını yaşadığını çabuk algılama ve etkileme gücünü kullandığını ifade ediyor.

Grafiğin kendi içinde disiplinleri oluşmalı gelişmeli bir birini destekleyebilir ancak birbirine karıştırılmamalı görüşünde.

Erkal Yavi de: Sanatçı bilgisayarı tıpkı bir fırça tuval gibi araç gereç olarak kabul edip ilk tasarıma başlarken, sanatçı önce tasarımı hayalinde başlatıp daha sonra elde taslaklar oluşturur, sonra bilgisayar aşamasına geçer. Ama şu zaman da elle bir şeyler yapma bilgisayar varken ne gerek var? Neden uzun yoldan uğraşıyorsunuz? diye söylenebilir. Ama deseni olmayan, tasarım da zorlanır. Bu nedenle, bu alanda tasarımcıların, geçmiş bilgileri göz ardı etmeden teknolojiden faydalanmaları zemini sağlam tutacaktır. Grafik tasarıma evrensel anlamda baktığımızda köklü grafikerlerin temelinde de resim yapma dönemi olmuştur. halen devam edenleri de var. Gürbüz Doğan Ekşioğlu resim yapmayı çocukluğundan bu zamana kadar tutku halinde sürdüren ancak günümüzde Karikatürist-illüstratör olarak adını bir çok eserleriyle ve ödülleriyle dünyaya duyurmuş sanatçımız halen resimle iç içe. Bu sanatçılarımız teknoloji nasıl gelişirse gelişsin dışarı çıkarken yanından kalem defteri ayırmayan resim tutkusunu grafiğin çeşitli alanlarında kıvrak zeka ve hayal güçleriyle çok iyi gözlemciliğiyle birleştirip eserlerini ortaya koyuyorlar. İhap Hulusi Görey, Sait Maden, Erkal Yavi eskiz defterlerinden örnekler çalışmamda yer verdiğim gibi diğer sanatçıları da mutlaka karalama defteri olmuştur. Temel sanat eğitimi almış sanatçılar daha sonra branşlaşma ile resim, grafik gibi kendine ait kurallara sahip olurlar ve o doğrultuda ilerlerler. Temelde çizgi, desen, teknik bilgiler sağlam olmalı kanatları sanatçıların ortaya koydukları eserlerin temelinde yatan gerçeğin eskizlerinden geçtiği görülüyor.

Eskiden duvarlarda kültürel amaçlı afişler bolca görünürdü. Tiyatro, festival afişleri vs. Bunlar duvarları süslerdi ve toplumun görsel eğitimine çok katkısı olan belelerdi. Kitap kapakları da, toplumu görsel bazda eğiten malzemelerdi. Tasarımcının böyle bir görevi olduğunu ve bu görevi yaparken sağlam estetik, teknik donanım ve resim bilgisi yeterli ise sanatçılar tasarımda rahat edeceklerdir. Bir grafik tasarımcı, üretici ve tüketiciyle empati kurabilmeli yaptığı işlerle topluma artılar kazandırıyor. Toplumla diyalog kurabilen sanatçı gerek fiili gerekse duygusal boyutta işin yarısını tamamlamış olacaktır. Eğer hiçbir şey veremiyorsa ve toplumdan kopuyorsa, grafik tasarımın üretkenliği zayıflayacaktır.

Türkiye’de sanayileşme çabalarının başlamasıyla artan üretim, grafik tasarım alanına yansımaktadır. Çağdaş yönelim ve ihtiyaçlardan doğan grafik tasarımı, kendisine güzel sanatların bir eğitim dalı olarak çok büyük gelişmeler kaydetmiştir. Resim sanatının geleneklerine sahip çıkan, sadece bir sanat dalı olmaktan öte, çeşitli ihtiyaçlara çözüm üretmeyi amaç edinen bir tasarım alanı olarak grafik eğitiminde uygulama etkinliklerine büyük ağırlık verilmektedir. İçinde bilgisayar teknolojisinin olanaklarını da barındıran pek çok yeni tekniğin kullanım zorunluluğu, grafik eğitimi verilen kurum ve bölümlerin, sanat eğitimi olmuştur.

Grafiğin ifade ettiği üretim süreci, artık reklâm ajanslarında ve akademik ortamlarda gerçekleşmektedir. Uluslar arası gelişmeleri izleyen, küreselleşen dünyanın iletişimdeki ulaştığı boyutlara uygun olarak, ulusal yorumları evrensel sentezlere ulaştıran tasarımcılarla gelişmektedir. Bu alanda Grafik tasarımdaki diğer önemli gelişme de tasarımların dijital ortamlarda gerçekleşmesidir. Bilgisayar destekli tasarımlar, yazılım programlarıyla çok boyutlu, değişik ve yeni anlatım olanaklarına ulaşmıştır. Son gelişmeler internet ortamında gerçekleşmekte; ortamın özelliklerine uygun yazılımlarla tasarımlar oluşturulmakta, iletişim sanal ortamlara taşınmaktadır. Bu ortamda kullanılan yazılımlar ve onları destekleyen efektler, benzer etkiler ve sonuçlar yaratma tehlikesini de birlikte getirmektedir. İşte bu durumda aynı tarz çalışmanın dışına çıkabilmek için resim sanatının gerek teknikleri olsun, gerekse sanat akımları tasarıma zenginlik sağlayacaktır.

Bir Grafik sanatçısı yaratıcı, özgün, görsel yeteneğe sahip, analitik düşünebilen, günceli takip edebilme, dili iyi kullanabilme, konusunda çıkan yayınları takip edebilen, estetik bir görüşü olan, insan psikolojisinden anlayan, teknolojik ve sanatsal gelişimleri takip edebilen, eğitimin hayat boyu olduğunun bilincinde olan bir tasarımcı kimlik taşımalıdır. Görsel tasarımda görsel elementlerin oluşum süreci içinde çalışmanın elementleri ile tasarım prensiplerine çok dikkatle yaklaşmak gereklidir. Görsel tasarım söz konusu olduğunda grafik ve onların iletişim yolları ayrı bir önem kazanır. Grafik iletişim araçları, görsel iletişimin bir formu olarak görsel öğrenmeye katkı sağlar. Görsel tasarımın niteliği görsel bilginin açıklığı, sadeliği bütünlüğü ve hayal gücü bakımından taşıdığı ölçütlerine göre değerlendirildiğinden, grafik eğitimi için iyi bir alt yapının gerekliliği herkesçe

bilinmektedir. Bir grafik tasarım ürünü, değişik ve belirli ölçülere sahip görsel unsurların bir araya gelmesiyle oluşur. Bir tasarım üzerindeki çizgiler ve noktalar değişik noktalara yönelerek bir hareket oluştururlar. Tasarımcı, vereceği mesaj doğrultusunda bu hareketi yönlendirmekle yükümlüdür. Tasarım, seyirci tarafından biçimi aracılığı ile algılanır. Görsel eğitimi başarmak için her ikisi de bilinçli olarak geliştirilmelidir.

Görsellikte üç kategoriye tanımlanabilir. İfade, soyutlama ve sembolizmdir. Herhangi bir anda görülen şeylerin anlamını çıkartmak ve düzen yaratmak için görsel bilgi ve beceri ile doldurulmuş olmak gerekmektedir. Bu algılama denilen olgu aslında soyutlama sürecidir. Gözleme dayalı ve tasarıma yönelik düşünceye doğru ilerlemek için hayal gücünün geliştirilmesi gerekmektedir. Çünkü bir tasarımcı için en önemli araç, hayal gücünün gelişmesine katkıda bulunan görsel hafızadır. Kişi, görsel hafızanın zengin bir donanımına sahip olmalıdır. Hafızanın zenginliği iyi gelişmiş ve etkin bir görsel bakışa dayanmaktadır. Görsel imaj oluşturmanın ve algılamayı bilinçli hale getirmenin en kolay yolu görsel not tutmadır. Örneğin, Erkal Yavi çalışmalarına başlamadan ön çalışmaları oturduğu yerde değil de ilham geldiği her yerde çizerek not alması buna güzel örneklerden biridir. Bu durumda görsel eğitim sonucu gelişen (görsel keskinlik ve ifade kazanan, görsel analizi öğrenen, gözlem yapan, doğru algılayan, ayrıntıyı fark eden, hayal gücünü geliştiren) birey, çalışmalarını iyi bir kompozisyonla ifadelendirir. Grafiğe yönelik görsel iletişimin, logo, afis, billboard, ambalaj, basın ilanı, kitap ve dergi tasarımı, tipografi, bilgisayar, animasyon, illüstrasyon gibi çalışmalarda serigrafî, çinko, ahşap, linol gibi baskı tekniklerin de kullanılması resim sanatının grafik tasarımla iç içeriğinin göstergesidir. Teknik bilgilerini özgün anlatım biçimleriyle birleştirerek, sanatsal işler üretilmesi tasarımda kaliteyi yükseltip alanı zenginleştirecektir. Günümüz teknolojik gelişmeleri ve endüstri toplumu, sanatı da etkilemiş olup sanayi toplumlarının kaçınılmaz gerçeği olan, tüketici kitleye sunulacak nice ürünler arasında rekabeti doğurmuştur. Kurumlar için bu süreçte; varlığını kabul ettirebilmek ve devamlılığını sağlamak süreci ortaya çıkmıştır.

Tasarımcı, vereceği mesaj doğrultusunda hareketliliği sağlayacaktır. Sanatçı tasarım da, fotoğraf yada illüstrasyonun, ürünün adının, logonun aynı yerde

kullanılması, aynı yazı karakterinin tercih edilmesi görsel devamlılığı sağlar. Tasarımcının içerikle biçimi çok uyumlu bir biçimde kurması gerekir. Görsel öğrenme sürecinde hayal gücü, iletişim teorileri, fizyolojik (işlevsellik) beklentiler, görüntü ve bellek kavramı ile tarihsel gelişme temel oluşturur. Türk resim sanatı ve grafik tasarımı hayal gücü, görsellik, araştırma boyutu, gözlem, çeşitli malzeme ve tekniklerle zenginleştirme adına birliktelik içerisinde. Yalnız gelecek nesil kolayca kaçma hastalığından uzak tutulması sonucu resim ve grafik tasarımında kaliteli ürün tanıtım çalışmaları ortaya çıkacaktır. Geçmişte bu işi başaran örnek ressam grafikerlerin katkıları çok büyük olmuştur

KAYNAKLAR

Tek Yazarlı Kitap

Becer, Emre. (1997). 5. Baskı, Ankara: Dost yayın evi.

Becer, Emre. (1997). 5. Baskı, Ankara: Dost yayın evi.

Becer, Emre. (2007). **İletişim ve Grafik Tasarım**, Ankara: Dost Kitapevi.

Özsezgin, Kaya. (1999). **Türk Plastik Sanatçıları Ansiklopedik Sözlük**, Yapı Kredi Yayınları 2.Baskı İstanbul- Haziran, s.256

Özsezgin, Kaya. (1999). Türk Plastik Sanatçıları Ansiklopedik sözlük Yapı Kredi Yayınları 2.Baskı İstanbul- Haziran, s.141.

Klee, Paul. (2006). Çağdaş sanat kuramı, Ç. Mehmet Dünder, Ankara: Dost kitabevi yayınları, s. 12.

Reklamcı nedir? Nasıl reklamcı olunur? Birinci basım, literatür yayıncılık dağıtım pazarlama sanayi, Ağustos- 2008

Karamustafa, Sadık. (2008). İhap Hulusi Çizgisi.

Maden, Sait. (2004) Devrim Erbil Resim Sergisi Afişi Cumhuriyetin İlk Ressamları Resim Sergisi Afişi.

Tansuğ, Sezer. Resim Sanatının Tarihi, Remzi Kitabevi a.ş, Beşinci basım-Ocak-2004 , s.147

Tansuğ, Sezer. (2004). Resim Sanatının Tarihi, Remzi Kitabevi a.ş, Beşinci basım-Ocak.

Little, Stephen. İzimler, Sanatı Anlamak, , Yem Yayınları 2. Baskı

Yazılar (1990). "Grafikerler Meslek Kuruluşu" , s.11.

Teker, Ulufer Prof. (2009). **Grafik Tasarım ve Reklam** Yorum Sanat yayınevi.

Tekbaş, Tanyu Nazan. (2001). **“Türkiyede banknotun tarihsel süreç içinde gelişimi ve tasarımı(Cumhuriyet Dönemi)”**, Mimar Sinan üni. Sosyal bilimler enstitüsü grafik ana sanat dalı grafik programı, yüksek lisans tezi, İST.

Sait maden tasarımcı,sanatçı, şair, (2009) 1.baskı, İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, syf. 91.

Atatürk Romanı, Rakım Çalapala, 1990, Kapak tarama

Beyazıt Kütüphanesi, İnkılap Kitabevi 1944 baskısıdır

Dergiler

Zeynep Oral, **Sanat Dergisi**, 1979,18 (Mengü Ertelle söyleşi)

Milliyet Sanat Dergisi, 19 Kasım 1979, s. 324

Milliyet Sanat Dergisi, 19 Kasım 1979, s. 344

Milliyet Sanat Dergisi, 1Haziran1995 sayı: 361

Milliyet Sanat Dergisi, 1Şubat 1995, Sayı: 353

Milliyet Sanat Dergisi, 15 Nisan 1995, Sayı: 358.

Milliyet Sanat Dergisi, 15Şubat 2001 sayı: 498

Milliyet Sanat Dergisi, 1Ekim 1995 sayı: 369

Milliyet Sanat Dergisi, 15Eylül 1995 sayı: 368

Milliyet Sanat Dergisi, 22 Ekim 1979 sayı: 340

Milliyet Sanat Dergisi, 15Ocak 1979 sayı: 306

Milliyet Sanat Dergisi, 5kasım 1979 sayı: 342

Sanat Dergisi Sayı 7/95: S. 62

Moda Sanat Dergisi, Kapak Çalışması

Antik Dekor. sayı:48-49, 1998

Antik Dekor. sayı: 56-57, 2000

Antik Dekor. sayı: 61-67, 2001

Milliyet Sanat Dergisi, sayı: 603, 604, 606, 613, 615/2009-2010

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 2009, 84

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 2009, 76

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 1.baskı, İstanbul, Aralık2009,syf. 118

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık,1.baskı,İstanbul,Aralık2009,syf. 91

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık,1.baskı,İstanbul,Aralık2009,syf. 91

NTV Dergisi, sayı: Tarih: 17 Haziran 2010

İnternet Kaynakları

http://www.photoshopmagazin.com/nurmen/paylasim/7124/mesut_manoglu.html

<http://yuzey.blogspot.com/2009/02/kenan-temizan.html>

<http://alkislarlayasiyorum.com/icerik/19342/ayhan-isik-film-afisleri>

<http://www.biyografi.info/kisi/atif-yilmaz>

<http://sinematik.blogspot.com/2007/12/trk-sinemas-afileri.html>

http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://www.lightmillennium.org/winter_02/image/myener

<http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://bp0.blogger.com>

<http://www.mdinckol.com/blog/egitim/402-af-tasarimi.html>

<http://denizt82.blogcu.com/cumhuriyet-doneminin-onemli-turk-grafik-tasarimcileri>

<http://www.frmmatik.tk/sanatsal-resimler/13441-baski-sanati-nedir-ozgun-baski-resim-tarihcesi-turkiyede-baski-sanatinin-tarihi-turkiyede-ozgun-baski-resim-sanati.html>

<http://www.citrinitas.com/papers/the-palace-project/images/siyahkalem.jpg>

<http://images.gittigidiyor.com/1937/1987-TC-Mehmet-Siyahkalem>

<http://www.akmuzik.com.tr/data/albumcovers/size170/8698540890223.jpg>

<http://3.bp.blogspot.com/> (Milliyet sanat eylül 209 syf.67)

<http://images.gittigidiyor.com/1756/1987-Mehmet-Siyah-Kalem.jpg>

<http://www.google.com.tr/imgres>

<http://www.grafikerler.net/emin-barin-t36164.htm><http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://3.bp.blogspot.com>

<http://www.gaxxi.com/aksav/aksav/gorsel/dosya/1209642979img0108.jpg>

<http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://3.bp.blogspot.com>

<http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://www.egitimilk.com>

<http://bbindir.net/kultur-sanat-inanc-korku-yasam-insan/18772-abidin-elderoglu-eserleri.html>

<http://i13.servimg.com//sabri210.jpg>

webedition/Image/oldweb/haber1/sabriber.jpg

http://www.beyazart.com/v3/?page=show_mauction&id=6&page_number=24

http://www.beyazart.com/v3/?page=show_mauction&id=6&page_number=25

<http://bbindir.net/kultur-sanat-inanc-korku-yasam-insan/18772-abidin-elderoglu-eserleri.html>

<http://www.citrinitas.com/papers/the-palace-project/images/siyahkalem.jpg>

<http://www.kenthaber.com/Resimler/2007/12/03/00285085.jpg>

<http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://img205.imageshack.us/img205/1363/dinowr4.jpg&>

http://tr.wikipedia.org/wiki/Abidin_Dino

<http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://images.gittigidiyor.com/2161/Abidin-DINO-Imzali->

<http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://img512.imageshack.us/img512/8687/280ha.jpg&imgrefurl=http://www.nuveforum.net/838-ressamlar/759-iste-turk-ressamlar>

<http://www.citrinitas.com/papers/the-palace-project/images/siyahkalem.jpg>

<http://www.resimkalemi.com/ressamin-gunlugu/8795-ataturk-portreleri-ressamlarin-hakkinda-bilgi.html>

<http://www.antikalar.com/v2/konuk/konuk0511.asp>

<http://img404.imageshack.us/img404/3917/fotokopiler.jpg>

http://images.gittigidiyor.com/892/PARIS-039-TE-GECE-HAYATI-eski-poster-8928613_0.jpg

http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://www.cangoknil.com/image/kitapsanati/img_large/turkhalkhikayeciliginde/leyla_ile_mecnun.jpg

<http://www.ido.com.tr/uimages/ihap1.jpg>

http://3.bp.blogspot.com/_jpg

http://www.haber.gen.tr/src/external_images

<http://img110.imageshack.us/i/ihapafis1.jpg>

<http://img230.imageshack.us/img230/4007/25674219ax7.jpg>

http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://www.ziraat.com.tr/tr/bankamiz/kultur-sanat/galeriler/sergiler/_images/m_manioglu1.jpg,

<http://yuzey.blogspot.com/2009/02/kenan-temizan.html>

<http://www.gencsinema.com/makale/afislerle-turk-sinemasi>

http://4.bp.blogspot.com/__.jpg

<http://img230.imageshack.us/img230/4007/25674219ax7.jpg>

<http://www.sinemadafilmizle.com/afis/nehir.jpg>

<http://www.idefix.com/kitap/karaoglan-sayi-56-cengizin-gazabi-2-suat>

<http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php>

http://www.beyazart.com/images/works/big/work_409.jpg

<http://www.google.com.tr/imgres?imgurl=http://www.arkitera.com/sanat/2002>

<http://img230.imageshack.us/img230/4007/25674219ax7.jpg>

http://images.google.com.tr/imgres?imgurl=http://www.isikun.edu.tr/akademik/akademik_kadro/gsf/hakdeniz/h.akdeniz3.jpg

<http://img230.imageshack.us/img230/4007/25674219ax7.jpg>

[http://www.sanatyelpazesi.com/showthread.php?7237-ERGN-NAN-biyografisi-hakknda\)](http://www.sanatyelpazesi.com/showthread.php?7237-ERGN-NAN-biyografisi-hakknda)

<http://www.gorselsanatlar.org/cagdas-turk-sanati/turk-resminde-gravur-ve-grafik-sanatlarinda-baslica-gelismeler/>

<http://www.gorselsanatlar.org/baskiresim/ornek-baski-resimler/>

<http://www.gorselsanatlar.org/baskiresim/ornek-baski-resimler/>

<http://www.gorselsanatlar.org/baskiresim/ornek-baski-resimler/>

<http://www.gorselsanatlar.org/cagdas-turk-sanati/turk-resminde-gravur-ve-grafik-sanatlarinda-baslica-gelismeler/>

http://tr.wikipedia.org/wiki/Fethi_Karaka%C5%9F

<http://www.gorselsanatlar.org/baskiresim/ornek-baski-resimler/>

<http://www.gorselsanatlar.org/baskiresim/ornek-baski-resimler/10/>

ÖZGEÇMİŞ

1970 Sivas doğumlu. Çağaloğlu Kız Meslek Lisesi Resim Bölümü'nden 1986 da mezun olduktan sonra 1990' da Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü'nü tamamladı. Moda Sanat Galerisi, İstanbul Basın Müzesi'nde karma resim sergilerine katıldı. Haliç Üniversitesi'nde Grafik Tasarımı Bölümünde yüksek lisans tez aşamasında ve halen çeşitli ilk ve ortaöğretim kurumlarında resim öğretmeni olarak görev yapmakta.